

Täysistunto

Torstai 25.4.2024 klo 16.06—2.04

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 12/2024 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 4/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 4/2024 vp. Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytettiin 24.4.2024 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa edustaja Kim Berg on edustaja Johannes Koskisen kannattamana ehdottanut, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan. — Selonteko ruotsiksi.

Tulkki esitti selonteon ruotsiksi.

Selonteko hyväksyttiin.

Asian ensimmäisen käsittelyn jatkaminen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön pohjalta ”jaa”, asian lähettäminen perustuslakivaliokuntaan ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 102, ei 42, tyhjiä 1; poissa 54 (äänestys 1). Eduskunta päätti jatkaa asian ensimmäistä käsittelyä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnön pohjalta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa aikataulutettujen lähete keskustelujen jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.10.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 20.30.

Puhemies Jussi Halla-aho: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asian kohdan 3 käsittelyä. Yleiskeskustelu jatkuu. — Edustaja Kettunen, olkaa hyvä.

Keskustelu

20.30 Tuomas Kettunen kesk: Kunnioitettu herra puhemies! Käsittelyssä ovat hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työehtosopimuslain ja työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta ja niihin liittyviksi laeiksi sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö. Tätä asiaahan on käsitelty tuolla työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa, ja tämä on ollut pit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

kä ja tiivis prosessi. Se saatiin viime viikolla päätökseen, ja nyt täällä isossa salissa sitten tämä prosessi jatkuu toista iltaa.

Puhemies! Keskusta hyväksyy lakiesityksen ja mietinnön melko pitkälti, mutta olen pettynyt, puhemies, siihen, että olisi voitu todeta laaja-alaisemmin ja tarkemmin tasa-arvoon liittyviä asioita tässä meidän valiokunnan mietinnössä. Tällä viitataan naisvaltaisten alojen suuntaan. Tasa-arvo ei tullut tarpeeksi esille mielestäni valiokunnan mietinnössä.

Mutta, puhemies, keskusta ei myöskään hyväksy tätä 200 euron hyvitysmaksun määräämistä työntekijälle, joka jatkaa työntekijäyhdistyksen toimeenpanemaa, tuomioistuimen tuomiossa lainvastaiseksi todettua työnseisausta vielä senkin jälkeen, kun työnantaja on ilmoittanut hänelle tuomiosta, ja, puhemies, tämän myötä teen vastalauseen 2 mukaiset muutosesitykset.

Emme myöskään keskustassa näe työntekijän sanktioimista tarpeellisenä emmekä taroituksenmukaisena. Puheena olevan hyvitysmaksun määrääminen työntekijälle olisi Suomen työoikeudessa täysin uusi periaate. Vuosikymmenten varrella sellaista on toisinaan esitetty, mutta ajatus on hylätty eduskuntakäsittelyssä liian ongelmallisena. Siksi meillä on niin lainsäädännössä kuin oikeuskäytännössä omaksuttu periaate, että järjestäytyneessä työmarkkinakentässä vastuun laittomasta työtaistelutoimenpiteestä kantaa sen toimeenpannut työntekijöiden rekisteröity yhdistys tai yhdistykset. Me katsomme, että vastaisuudessaakin on ammattijärjestöjen asia vastata työrauhavelvollisuudesta ja sen rikkomisen seurauksista samalla, kun yksityinen työntekijä ilman henkilökohtaista taloudellista riskiä voi noudattaa järjestönsä päätöstä ryhtyä työtaisteluun.

Puhemies! Pidämme hyvitysmaksua ongelmallisena myös työntekijän oikeusturvan kannalta. Suomalaisessa työoikeudessa työnantajalla on niin sanottu tulkintaetuoikeus. Se voisi johtaa tilanteisiin, joissa työnantaja voisi väittää työntekijänsä rikkoneen työrauhavelvoitetta ja vaatia häneltä hyvitysmaksua. Välttyäkseen hyvitysmaksulta työntekijän ainoaksi keinoksi jäisi viedä asia käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Silloin kuluriskin molempien osapuolien oikeudenkäyntikuluista kantaisi työntekijä.

Puhemies! Keskusta ei kannata laittomia työtaisteluita. Pidämme kuitenkin riittävänä, että laittomasta työtaistelusta tuomittu yhdistys on hyvityssakon uhalla velvollinen valvomaan, että työrauhavelvollisuus täytetään ja että sen jäsenet noudattavat työrauhaa. Tasa-painon nimissä pidämme tärkeänä, että myös työnantajien työ- ja virkaehtosopimusrikkomuksista tuomittavia hyvityssakkoja olisi korotettava vastaavasti.

Puhemies! Tätä keskustelua nyt käydään toista iltaa. Keskusta katsoo, että hallituksen pitäisi myös osaltaan rakentaa kaikin toimin vakautta työmarkkinoilla sen sijaan, että se kiristää ilmapiiriä kohtuu yksipuolisilla toiminnoillaan. Me tarvitsemme tähän yhteiskuntaan luottamusta ja vakautta. Se luo ennustettavuutta niin poliittiseen päätöksentekoon kuin myös työmarkkinoille ja työelämään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Oinas-Panuma, olkaa hyvä.

20.35 Olga Oinas-Panuma kesk: Arvoisa herra puhemies! Me ollaan istuttu tämän asian kanssa valiokunnassa suhteellisen paljon, ja aika semmoinen raskas ja yllätyksellinenkin prosessi alkaa olla takanapäin.

Kun lakkoja nyt rajoitetaan, minulla on ehkä kolme keskeistä huolta, jotka haluan tuoda esille. Ensimmäinen huoli liittyy siihen, minkä takia hallituspuolueitten edustajat halusivat siivota meidän yhteisestä mietinnöstä pois tasa-arvoon liittyvät asiat. Ymmärrän, että te

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

haluatte lakeja säätää — tietenkin, se on teidän tehtävänne — mutta mielestäni olisi myös tärkeää tiedostaa oikeasti, mitä riskejä niihin lakeihin liittyy tasa-arvonäkökulmastakin, puhuttiinpa me sukupuolten välisestä tasa-arvosta tai alueellisesta tasa-arvosta.

Toinen huoleni liittyy siihen, miten nämä lait tulevat suhteutumaan meidän kansainvälisiin sopimuksiin ja säädöksiin. En ole itse lakiasiantuntija, mutta olen kuullut montaa asiantuntijaa, ja monet ovat tästä asiasta huolissaan. On siis olemassa riski, että nämä lait tulevat niin sanotusti bumerangina takaisin.

Sitten ehkä viimeisenä, muttei suinkaan vähäisimpänä, tämä 200 euron henkilökohtainen sakkomaksu, joka ei suhteudu työntekijän tuloihin. Tästä myös monet lainoppineet ovat lausuneet ja pitäneet sitä jokseenkin typeränä. Vastuu kuuluisi nähdäkseni tätä laitonta lakkoa jatkavalle yhdistykselle ennemmin kuin yksittäiselle työntekijälle.

Arvoisa puhemies! Nyt kun näistä lakoista on tässä raatattu pitemmän aikaa, toivon, että me voitaisiin pikkuhiljaa hiljaa siirtää katsetta myös työelämän tulevaisuuteen enemmän ja siihen, mitä meidän pitää tehdä, jotta meidän työelämä olisi parempaa tulevaisuudessa. Jos puhutaan vaikkapa työolosuhteista, jaksamisesta, ikäsyrynnästä ja siitä, että työtä pitää olla saatavilla ympäri Suomen, niin nämä ovat semmoisia asioita, joille oikeasti tarvis tehdä jotakin. Toivon, että hallitus myös näihin asioihin kaikessa viisaudessaan pureutuu.

Näillä perustein tuen edustaja Kettusen äsken tekemää esitystä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Seppänen, olkaa hyvä.

20.38 Sara Seppänen ps: Arvoisa herra puhemies! Kyse on oikeudenmukaisuudesta. Kyse on kaikkien tasapuolisesta mahdollisuudesta työhön ja elinkeinojen harjoittamiseen. Kyse on siitä, että toiset, täysin ulkopuoliset, tilanteeseen syyttömät tahot eivät joudu kärsimään taloudellista tappiota tai menettämään työtään niiden vuoksi, jotka vastustavat poliittisista syistä hallituksen lainsäätämistä. On korkea aika tehdä nämä tarvittavat muutokset lainsäädäntöön, meidän demokraattisesti vaaleilla valittujen edustajien oikeudella. Äänestäjät ovat valinneet meidät.

Poliittisen lakon kohde ja seurausten kärsijät eivät ole sama taho. Seuraukset ovat hyvin vakavia etenkin pienille yrityksille, ja pieniä yrityksiä on Suomessa paljon. Ne ovat niitä paikkoja, mihin on mahdollista syntyä uusia työpaikkoja. Vasemmiston kannattaisi astua sosialismin kuplasta näkemään, että on kaikkien etu, että yritykset pärjäävät ja voivat palkata lisää työvoimaa, tai edes pitää ne nykyiset. [Helena Marttila: Millä ehdoilla?] Arvostakaa pieniä yrityksiä ja yksinyrittäjiä, niitä, jotka työllistävät itsensä — he eivät ole yhteiskunnalta vailla suurempia apuja — ja joilla ei ole näitä mahtavia, paksusti voivia ay-liikkeitä tukenaan. Kuulkaa myös heitä. Olkaa joskus huolissanne heidän oikeuksistaan. Te vasemmistossa ette edes halua nähdä heitä. Ay-liikkeen valta on teille tärkeämpää.

Meillä on liian pitkään Suomessa annettu kehittyä kulttuuri, jossa ay-liike kokee oikeudekseen säveltää tahtia Suomen työelämässä, laittaa satamat kiinni ja junaradat kiinni, aiheuttaa satojen miljoonien vahingot koko yhteiskunnalle. Suomeen ei investoida, ja kasvua ei ole tullut 16 vuoteen. Suomi on jämähtänyt. Meillä ei ole enää mahdollisuutta kelluun rahaan, ja työmarkkinat ovat hyvin jäykät. Kilpailukyvyn luisu on siis ollut vääjäämätön. Ay-liike ei ole enää työntekijän asialla. Se on oman vallan säilyttämisen asialla. Olisivatpa he mukana tekemässä ehdotuksia uudistuksista, yhdessä paremman työelämän puolesta. [Timo Suhonen: No ovathan ne olleet!]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Tämä hallitus haluaa nähdä myös pienyrietykset ja sen vuoksi uudistaa työelämläinsäädäntöä. Demareilta tahtoo unohtua, mitä eroa on oikeudella olla lakossa ja oikeudella olla poliittisessa lakossa. Me emme perussuomalaisissa ole kannattaneet ennen vaalejakaan poliittista lakko-oikeutta. Vapaus on erittäin tärkeä arvo — vapaus neuvotella omasta palkasta ja työajasta, vapaus sopia omista asioistaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

20.41 **Lauri Lyly sd:** Arvoisa puhemies! Jatkan sitä eilistä puhettani, joka jäi kesken... [Hälinää]

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Lylyllä on nyt puheenvuoro, edustaja Nurminen. — Olkaa hyvä.

Kiitoksia. — Arvoisat kanssakollegat täällä! Me olemme käsittelemässä yhtä osaa siitä isosta muutosprosessista, mitä hallitus esittää työmarkkinoille, ja tämä yksi osa — eilen kuvasin niitä muita osia otsikkotasolla — rikkoo omalta osaltaan sitä vakautta ja luottamusta, mitä keskenään on rakennettu, ja nyt tällä esityksellä rikottiin montaa aikaisempaa periaatetta.

1) Sitä ei tehty kolmikannassa, se tehtiin yksipuolisesti, ja se lopputulos oli yksityiskohteisesti kirjoitettu hallitusohjelmaan. Siinä ei tapahtunut normaalia prosessia.

2) Hyvitykset nelinkertaistuvat, ja samalla niin sanottu pariteettiperiaate poistui. Eli työehtosopimuksen tietien rikkomiseen ja työrauhaan liittyvät hyvitykset ovat kulkeneet käsi kädessä, yhtä aikaa. Nyt nousi vain tämä työrauharikkomuksen euromäärä. Käytännössä siis vain työntekijöiden ehdot kiristyivät.

3) Järjestö ja yhdistys ovat olleet vastuussa tekemistään työtaistelutoimenpiteistä. Nyt otettiin uutena asiana yksilöhyvitys, vielä sen lisäksi, kun yhdistys on jo samasta asiasta tuomittu. Se yhdistys, joka on laittanut liikkeelle, on yleensä kantanut meillä sen vastuun niistä toimenpiteistä.

4) Myötätuntolakkojen tiukka raja, johon palaan tuolla myöhemmin, estää niiden tekemistä ja toteuttamista, ja erityisesti siitä kärsivät matalapalkkaiset ja naisvaltaiset alat.

5) Puhtaasti poliittisten ja poliittisluonteisten lakkojen tuominen lakiin, ja siinäkin vielä se, että me ei eroteltu näitä puhtaasti poliittisia ja poliittisluonteisia lakkoja, joista poliittisluonteisilla on ILO:n suoja ja puhtaasti poliittisilla ei sitä samaa suojaa ole.

6) Voimaantulosäännös kesken sopimuskauden.

Ja 7) kansainvälisten sopimusten ohittaminen.

Arvoisa puhemies! Sitten käyn muutamaa yksityiskohtia, ja myöhemmin sitten vielä niihin lisää:

Edustaja Kettunen nosti esiin tämän 200 euron hyvityksen työntekijöille, joka minun mielestäni ei ole tarpeellinen, koska jatkamiseen liittyviä lakkoja on ollut todella vähän nykyhyvitystenkin tasoilla. 1 600 juttua on työtuomioistuimeen viety 2000-luvulla, eli 23 vuoden aikana, ja niistä 1 100 hyväksyttiin osittain tai kokonaan, ja TEMiltä saatujen tietojen perusteella vain 39 oli sellaisia lakkoja, jotka jatkuivat ensimmäisen tuomion jälkeen. Tämä kuvastaa sitä tilannetta, kuinka tarpeellinen tämä on: 1 100 käsiteltyä juttua ja tuomiota, 39:ssä oli kyse jatkamisesta. Ja nyt kun tehdään tätä, tämä nimenomaan lisää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

lainsäädäntöä, byrokratiaa ja oikeuspaikkaongelmia. Meillä piti olla täällä normien purkutalkoot, mutta taitaakin tulla vain lisäyksiä.

Lakkosakkojen nelinkertaistaminen vähentää vielä entisestään näitä työtaisteluja, ja nämä rajut nousut johtavat siihen, että jatkolakkoja ei todennäköisesti ole enää ollenkaan. Eli tämä ei ole sovellettavissa jatkossa, sillä sitä ei tarvita, koska sellaisia tilanteita ei käytännössä synny. Meille vain syntyy tämmöistä oikeuspaikkakeskustelua ja kuittausoikeuteen ja muuhun liittyviä asioita, mikäli semmoisia yksittäisiä tulee. Eli mielestäni tämä 200 euron yksilösanktio on tarpeeton.

Arvoisa puhemies! Yksi osa tässä kokonaisuudessa on hyvitysten nostaminen nelinkertaisiksi. Nykyinen hyvitys, 37 400 euroa, nousee 150 000 euroon, ja siihen tulee myöskin uusi alaraja eli 10 000 euroa. Soveltamisalueen laajentamiseen, joka on aikaisemmin ollut pelkästään työrauhaan liittyvä, tulee nyt myötätuntotyötaistelujen suhteellisuus ja poliittisten lakkojen kesto, eli jos niistä mennään yli, siitä voidaan tuomita tämä hyvitys. Tämä vuosikymmenten pariteettiperiaate on tässä myös aika iso ongelma, mutta tämän soveltamisalueen laajentaminen ja kansankielellä sakkojen eli hyvitysten nelinkertaistaminen on iso ongelma.

Sitten seuraavana voisi puhua myötätuntotyötaistelujen rajauksesta ja niiden järjestämisen vaikeuttamisesta. Ne ovat ydinaluetta lakko-oikeudessa. Rajausta on vastoin ILO-sopimusten valvontakäytäntöjä. Meillä ja muualla Pohjoismaissa myötätuntolakko on aina ollut laillinen, kun päälakko on laillinen, se, jota tuetaan. Oikeuskäytäntö tulee nyt sitten hakemaan tähän suhteellisuuteen ratkaisuja. Tarkkarajaisuus lakiehdotuksesta puuttuu kokonaan. ILO:n valvontakäytäntö kuvaa lakkoja: työehtosopimukseen kuuluvat lakot, myötätuntolakot ja poliittisluonteiset lakot ovat samassa kategoriassa. Näin näitä kokonaisuuksia pitää katsoa. Puhtaasti poliittisilla lakoilla ei ole ILO:n suojaa. — Jatkan seuraavassa puheenvuorossa. Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Asell, olkaa hyvä.

20.49 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on Orpon hallituksen lakko-oikeuden rajaamiseen liittyvä lakiesitys, jota runnetaan läpi sivuille katsomatta ja kuulematta. Lakko-oikeuden rajaaminen poliittisten lakkojen osalta vuorokauden mittaiseksi on oikeistohallituksen ennaltaehkäisevä hyökkäys palkansaajia kohtaan, ja sillä on tarkoitus hiljentää palkansaajajärjestöjä ja palkansaajia jatkossa tulevien lukuisten työelämäheikennysten edessä.

Tämä jo kansainvälisestikin noteerattu ja ihmetystä herättänyt poikkeuksellisen kova Orpon hallituksen toimi on saanut nyt myös aiempaa kovempaa kritiikkiä suomalaisilta työelämäasiantuntijoilta. Muun muassa työoikeuden emeritusprofessori Seppo Koskinen luonnehtii tuoreessa haastattelussa Orpon hallituksen suhtautumista poliittisiin lakkoihin ymmärtämättömäksi ja jopa sotaisaksi suhteessa ay-liikkeeseen. Professori Koskinen viittaa erityisesti työrauhalain säännökseen, joka sallisi lain soveltamisen myös taannehtivasti. Erittäin kriittisissä kannanotoissaan Koskinen ihmettelee, että lainsäätäjällä tavalla varautuisi voimaantulosäännöksessä siihen, että laki ei tyydytäkään kaikkia. Hän jatkaa vielä: ”Tällainen säännös tarkoittaa laillisen työtaistelun pakkolopettamista. En ole tietoinen, että pysyvän lain yhteydessä missään olisi näin aikaisemmin menetelty.”

Orpon hallitus on tekemässä poikkeuksellista lainsäädäntöä, jolla se blokkaa duunarien vastustuksen moninkertaistuvilla uhkasakoilla palkansaajaliittoja uhaten ja myös yksittäisi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

siin työntekijöihin kohdistuvilla sakoilla uhaten. Tällä tavalla hallitus on laittamassa palkansaajat ikään kuin nyrkin ja sorvin väliin. Omien työehtojen puolustamisen mahdollisuuksia heikennetään Itä-Euroopan tyyliin.

Nyt kun tätä asiaa tästä mahdollisuudesta soveltaa lakia taannehtivasti ei ole käsitelty perustuslakivaliokunnassa, niin oli kyllä täysin perusteltua esittää, että laki vielä tältä osin perustuslakivaliokunnassa olisi arvioitu. Tänäkin kerran hallituspuolueiden edustajien voimalla tämän arvioinnin mahdollisuus on torpattu.

Arvoisa puhemies! Olen kyllä ihmeissäni erityisesti siitä, että näin kovia työelämäheikennyksiä ovat voineet hallituksessa erityisesti perussuomalaiset hyväksyä. Olen aistinut, että nämä uudistuksiksi kutsutut heikennykset työntekijöille ovat niin kovia ja neuvotteλουςapuolten tasapainoa muuttavia, että jopa kokoomuslaisetkin ovat tyytyneet melko maltillisesti puolustamaan näitä hallituksen aikeita, koska näkevät mahdolliset seuraukset tulevissa palkka- ja työehtosopimusneuvotteluissa. Sen sijaan perussuomalaiset ennen vaaleja ja ehkä vieläkin isoimpana palkansaajapuolueena ovat puolustaneet näitä palkansaajiin kohdistuneita heikennyksiä täällä kovaan ääneen, ja sitä minä vieläkin ihmettelen, ja sitä varmaan ihmettelee moni duunari ja palkansaaja tällä hetkellä työmaallaan, erityisesti jos meni antamaan äänensä työelämäkysymyksien takia perussuomalaisille heidän vaalilupauksiinsa uskoen.

Arvoisa puhemies! Orpon hallituksen tavoitteena on ollut saada aikaan työmarkkinakaaos, ja vaikka hallitus ei ole monessa asiassa vielä onnistunut, niin siinä on. Työmarkkinakaaos on syntynyt, vaikka hallitus väittää edelleen, että esitys on syntynyt kolmikantaisesti. Se ei yksinkertaisesti pidä paikkaansa — esitystä ei edes jaettu työmarkkinaosapuolille ennen sen julkaisua. Kirjaukset ovat suoraan hallitusohjelmasta, ja ne kirjaukset taas on yksipuolisesti työnantajien materiaaleista kopsattu kirjoitusvirheitä myöten.

Tätä lakko-oikeuteen puuttumista ovat jo edeltäneet kovat toimet, ja ne jatkuvat, ja tällä lailla vain helpotetaan niiden läpivientä. Tähän mennessä hallitus on jo päättänyt työttömyyden karenssipäivien lisäyksestä viidestä seitsemään, työttömyysturvan lapsikorotusten poistosta ja suojaosista luopumisesta on päätetty, asumistukien leikkaukset ovat tulleet, aikuiskoulutustuen lakkautus, vuorotteluvapaan lakkautus ja ansioturvan porrastus, työssäoloehto on kasvatettu kuudesta 12 kuukauteen, ansioturvan euroistus, työssäoloehdon kertymisen lakkauttaminen palkkatuetussa työssä sekä työmatkavähennyksen leikkaus. Eikä tässä vielä kaikki: lisäksi on tulossa juhannuksena esitys paikallisen sopimisen lisäämiseksi, syksyllä määräaikaisuuden helpottaminen, irtisanomisen helpottaminen ilman painavaa syytä, sairauspoissaolon karenssipäivä eli sairaussakko, ja niin edelleen. Myös hyvityssakot nousevat palkansaajajärjestöille maksimissaan 150 000 euroon, mutta siis ei vastaavaa korotusta kuitenkaan ole tulossa työnantajapuolelle, jos se esimerkiksi tieteen rikkoisi TES-määräyksiä. Ja kaiken huipuksi tämä 200 euron yksilösakko, joka on törkeä ja täysin ylimitoitettu toimenpide eikä mitenkään perusteltu.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaisen käytännön mukaisesti työmarkkinoita on vuosikymmeniä kehitetty yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa. Näin pitäisi olla myös jatkossa. Vaikka hallitus on sanonut vievänsä Suomea pohjoismaiseen suuntaan, näillä lakimuutoksilla suunta on itse asiassa täysin eri. Olemme ensimmäinen Pohjoismaa, joka rajoittaa laillisen työtaistelun tueksi järjestettyjä myötätuntolakkoja ja poliittisia lakkoja lainsäädännöllä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen taitaa olla poissa. — Edustaja Sirén, olkaa hyvä.

20.56 Saara-Sofia Sirén kok: Arvoisa puhemies! Keskustelu tämän työrauhaesityksen ympärillä on eilisestä nyt jatkunut, ja monissa puheenvuoroissa on käyty läpi niitä yksityiskohtia, joita tähän mietintöön liittyy. Tuntuu, että on paikallaan vielä kerrata, minkälaiset sisällöt ja perusteet näillä muutoksilla on, joita mietintöön tehtiin.

Aivan ensiksi kuitenkin pari ajatusta liittyen tähän ehdotettuun palautukseen perustuslakivaliokuntaan, josta tänään siis eduskunta äänesti:

Perustuslakivaliokunnan tehtävä on arvioida perustuslainmukaisuutta, perusoikeuksien ja myös kansainvälisten ihmisoikeussopimusten mukaisuutta, ja tätä tehtävää perustuslakivaliokunta on tämänkin esityksen kohdalla aivan normaaliin tapaan toteuttanut. Me mietintövaliokuntana työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa saimme lausunnon perustuslakivaliokunnalta, ja sen pohjalta joitakin tarkennuksia, selvennyksiä ja muutoksia mietintöön tehtiin.

Silloin jos tehdään tällainen varsin poikkeuksellinen esitys siitä, että joku esitys olisi tarpeen täältä salista vielä uudelleen palauttaa perustuslakivaliokunnalle, sille olisi tärkeää olla jonkinlainen, nimenomaan valtiosääntöoikeudellinen peruste ja syy. Perustuslakivaliokunnalle nimenomaan tämä valtiosääntöoikeudellinen harkinta kuuluu. Tätä arviointia tässä on nyt tehty, ja katsottiin, että tarvetta tälle kierrokselle ei tämän mietinnön osalta ole.

Tämän esityksen käsittely ja myös mietinnön valmistelu ja käsittely ovat kaikinensa olleet hyvin monipolvinen prosessi, ja tämä oli nyt sitten vielä viimeinen osoitus siitä.

Arvoisa puhemies! Tähän varsinaiseen esitykseen:

Tämän työrauhan muuttamisen taustalla on ennen kaikkea tavoite siitä, että Suomi pysyisi vastaamaan kansainväliseen kilpailukykyyn sillä kentällä, jolla me kilpailemme. Me olemme jääneet kilpailukyvyssä ja tuottavuudessa, ja siksi meidän on tehtävä rakenteellisia uudistuksia myös koskien työmarkkinoitamme. Tämä ei ole mikään uusi asia. Tätä keskustelua on Suomessa käyty pitkään. Myöskin näitä uudistuksia on yritetty saada aikaiseksi useampaan kertaan, mutta ne tulokset ovat jääneet sellaiselle asteelle, että uudistuksia ei ole saatu aikaiseksi. Siitä syystä hallitus on nyt tämän ehdotuksen tuonut ja valmistellut.

Kun täällä on kyseenalaistettu kolmikantaista valmistelua, niin tällähän on taustaa jo siinä, että kolmikantaisesti on neuvoteltukin, mutta siitä ei ole syntynyt tulosta. Nyt myös tämän esityksen taustalla on kyllä kolmikantaista valmistelua, mutta tämä on hallituksen esitys. Kuten on moneen kertaan tuotu ilmi, tätä esitystä on matkan varrella myös tarkennettu lausuntopalautteen perusteella ja myös mietintövaiheessa, ja näitä tarkennuksia on tehty sen mukaisesti, mitä on tullut perusteltuja huomioita niin työnantaja- kuin myös työntekijäpuolelta.

Ymmärrän toki, että on tahoja, jotka voimallisesti toivovat, että muutokset olisivat olleet vielä suurempia, ja on myös tahoja, jotka toivoisivat, että tätä uudistusta ei ollenkaan tehtäisi, ja sitä vastustetaan. Mutta kun tätä uudistusta on valmisteltu, kun esitystä on käsitelty ja kun mietintö on tehty, siinä on huomioitu sitä palautetta, niitä ajatuksia ja meidän asiantuntijakuulemisissamme esiin nousseita asioita, ja niin lakivaliokunnan kuin perustuslakivaliokunnan lausuntojen pohjalta on tarkennuksia tehty.

Pääasiassa ne muutokset, joita mietintövaiheessa esitykseen tuli, ovat nimenomaan tarkennuksia. Ne liittyvät sanojen tarkentamiseen ja selvennykseen. Sitten siellä on myös muutamia muutoksia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Täällä on joissakin puheenvuoroissa nostettu esiin niitä muutoksia, joita hallituspuolueiden edustajat tekivät valiokunnassa mietinnön käsittelyvaiheessa. Sekin on totta, että siinä vaiheessa tehtiin joitakin muutoksia ja muutosesityksiä, mikä on täysin normaali toimintatapa mietinnön käsittelyn yhteydessä. Sieltä tulee virkavalmisteluna pohjaesitys, pohjateksti, ja sitten edustajilla on mahdollisuus esittää siihen muutoksia yleiskeskustelussa ja sitten yksityiskohtaisessa keskustelussa, ja niistä päätetään.

Näistä muutoksista, joita hallituspuolueiden edustajat esittivät mietintöpohjaan, osa hyväksyttiin yksimielisesti, ja tehtiin lisäyksiä ja muutoksia sinne pohjatekstiin koko valiokunnan yhteisesti päättämänä, esimerkiksi tämä surulakkolisäys, joka sinne tehtiin nimenomaan sellaiseksi harkittavaksi asiaksi, jolla voitaisiin kohtuullistaa hyvitysmaksuja tilanteessa, jossa työntekijät marssivat ulos työpaikaltaan ja ovat niin sanotussa surulakossa esimerkiksi isojen irtisanomisten yhteydessä. Tämä oli lisäys, jota ehdotettiin hallituspuolueiden edustajien puolelta ja jota kannatettiin ja joka päätettiin lopulta tehdä yksimielisesti. Näin ollen katson, että se ei ihan pidä paikkaansa, minkälaista mielikuvaa on sanottu, että hallituspuolelta tätä mietintöä olisi yksipuolisesti viety johonkin suuntaan.

Tämän mietinnön kohdalla on puhuttu aika paljon tästä prosessista ja käsittelytavoista, ja oma näkemykseni puheenjohtajana on se, että on toimittu niitten pelisääntöjen ja niitten käytäntöjen mukaan, joiden pohjalta tässä talossa toimitaan. Puheenjohtaja pyrkii kuulemaan ja huomioimaan valiokunnasta nousevia toiveita, ja näin on tehty, [Puhemies koputtaa] ja asiassa on menty eteenpäin, ja nyt ollaan tässä käsittelyvaiheessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Gebhard, olkaa hyvä.

21.04 Elisa Gebhard sd: Arvoisa puhemies! On kyllä hyvä, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan käsittelyssä poistetut kohdat tulivat esille, koska sieltä tosiaan on poistettu kokonaan esimerkiksi sellainen kappale, jossa puhutaan nimenomaan naisennemmistöisistä aloista ja muiden alojen myötätuntotyötaisteluista, jotka voivat sitten olla keskeisessä asemassa tässä neuvottelutilanteessa. Eli sellaisille aloille, joilla neuvottelulähtökohdat ovat huonot, todella on merkitystä tällä muiden alojen tuella, joten olisi kyllä hyvä kuulla, miksi ilmeisesti hallituspuolueiden edustajat tämän poistoa ovat ajaneet. Mitä te vastaatte naisvaltaisten alojen pienipalkkaisille työntekijöille? Miksi juuri heitä koskeva asia on poistettu? Yritätkö te peitellä sitä, että kuten useat muutkin teidän esityksenne, jotka murentavat työelämän pelisääntöjä, myös tämä kiusaa erityisesti pienipalkkaisia naisvaltaisia aloja?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

21.05 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Haluan tämän työrauhapaketin käsittelyn aikana nousseita tärkeitä havaintoja nostaa eduskunnan täysistunnon tietoisuuteen nyt, kun me täällä tämän lakipaketin sisällöstä päätämme. Tässä puheenvuorossa käsittelemme erityisesti Orpon—Purran-hallituksen lakisääteiseen poliittisen työtaistelun rajoittamiseen liittyviä seikkoja ja asiantuntijanäkemyksiä.

Helsingin yliopiston työoikeuden ja kansainvälisen yksityisoikeuden professori Ulla Liukkunen totesi: ”Poliittisten työtaisteluiden enimmäiskestosta säättämistä hallituksen esityksessä ehdotetulla (työehtosopimuslaki ja laki työriitojen sovittelusta) tavalla on arvioitava erityisesti perusoikeus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumisen kannalta.” Ja hän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

jatkoi mielestäni huomionarvoisesti: ”Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että ILO:n valvontakäytännön mukaan järjestöjen olisi voitava käyttää lakkoa etsittäessä ratkaisuja ongelmiin, jotka aiheutuvat merkittävistä sosiaali- ja talouspolitiikan suuntauksista näiden vaikuttaessa suoraan niiden jäseniin.” Asiaa sivusi osuvasti ja lisävalaisua tuoden työoikeuden emeritusprofessori Matti Mikkola: ”Oikeus poliittisiin lakkoihin on kehittynyt osana ILO:n valvontaelinten käytäntöä. EIT ja ESP eivät niitä sääntele.” EIT tarkoittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta ja ESP tarkoittaa Euroopan sosiaalista peruskirjaa.

Arvoisa puhemies! Lisäämme tietoa vielä työoikeuden emeritusprofessori Seppo Koskisen lausumalla: ”Lisäksi kansainväliset sopimukset valvontakäytäntöineen antavat suojaa vain sellaisille poliittisille työtaisteluille, jotka toteutetaan työntekijöiden etujen ja intressien puolustamiseksi. Niin sanotusti puhtaasti poliittisia lakkoja ei ole perusteltua sallia työajalla tapahtuviksi. Lakiesityksen vuoksi jatkossa on hyväksyttävää lakkoilla 24 tuntia vaikkapa maahanmuuttopolitiikkaan liittyvistä syistä, millä ei ole juuri mitään yhteyttä siihen tarkoitukseen, jota poliittisella työtaisteluoikeudella kansainvälisissä sopimuksissa on tarkoitettu suojattavan.” Ja hän vielä jatkoi: ”Poliittisen työtaistelun yhteydessä jatkamiskielto samasta asiasta on yleisesti muotoiltu ja huonosti harkittu. Olisi pitänyt säädellä vain kiellon kiertäminen. Säännösten kiertämiskielto on yleinen oikeudellinen sääntö, ja sitä sovelletaan tuomioistuimissa ilman nimenomaista normiakin. Jatkamiskielto ei mielestäni täytä perusoikeuksien rajoitusedellytysten mukaisia tarkkarajaisuusvaatimuksia. On hyvin epäselvää, milloin kysymys olisi tulkinnallisesti uudesta poliittisesta työtaistelusta ja milloin aiemman jatkamisesta. Sitäkään ei ole mahdollista tietää, kuinka pitkä kyseinen kielto ajallisesti on.” Ja edelleen hän jatkaa: ”Tältä osin nostan esille samat tulkintaongelmat, jotka jo käsittelin tukityötaistelun sääntelyn yhteydessä. Poliittisen työtaistelun toimeenpanijan on mahdotonta tietää, miten järjestettynä poliittisesta työnsesauksesta tuotantotoiminnalle ennen työnsesausta ja sen päättymisen jälkeen aiheutuva häiriö jää mahdollisimman vähäiseksi ja lyhytkestoiseksi. Tämä arviointi on suoritettavissa objektiivisella tavalla vasta jälkikäteen.”

Alamme olla tämän työmarkkinakaaoksen keskiössä. Kun oikeuden ja työoikeuden ja lainkäytön ammattilaiset sanovat näin, pitäisi kellojen jo soida. Olisiko ollut kuitenkin fiksumpaa ottaa lisää aikaa lakipaketin valmistelusta vastanneille virkamiehille ja olisiko hallituksen kannattanut ottaa iltakoulu ja vaikkapa uudet hallitusohjelmaneuvoittelut, jotta olisi välttytty surulliselta näytelmältä, jossa ei loppupelissä ole muuten voittajia? Jälki on rumaa, kun ajattelemattomuus ja itsepäisyys nousevat esiin vallan säihkeen kammareissa.

On surullista, että luottamuksen henki ja yhteenkuuluvuuden tunne runnotaan nolla-arvoon, vaikka ne ainakin juhlapuheissa usein nousevat esiin ja niitä toistetaan. Onko todella niin, että ne ovat kuolleita kirjaimia? Kysyn, ja toistan kysymystäni miltei niin kauan, että saan vastauksen: Miksi te, hyvä hallitus, teitte itsestänne työmarkkinaosapuolen, ettekä antaneet parttien neuvotella? Miksi? Minkä takia täälläkin salissa olemme kuulleet useaan otteeseen ministereiden suusta sotatilatermein ”me emme peräänny”? Silloin, kun me salin vasemmalta laidalta olemme edellyttäneet neuvotteluja, aitoja kolmikantaneuvotteluja, aitoa vastaantuloa, niin ei: ”Me emme peräänny” on ministereitten toteamus ollut useaan otteeseen. Ja kun kysymys on vielä siitä, että hallitus on ilmoittanut, että ”lakkojen aikaan me emme neuvottele”. Tietääkseni tässä valtakunnassa ei ole useaan viikkoon ollut minkäänlaisista lakon häivääkään, ja silti käsittääkseni minkäänlaisia neuvotteluja ei ole käyty.

Arvoisa puhemies! Kuten asiantuntijasitaateista käy ilmi, ollaan hyvin vaikealla ja herkällä alueella, kun lailla aletaan rajoittamaan lakko-oikeutta. Lienee selvää jo nyt, että kes-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tänee vuosia ennen kuin oikeuskäytäntö tämän esityksen jälkeen on vakiintunut ja luonut ennustettavuutta Suomen työmarkkinoille ja Suomen maineelle ihmisoikeuksia kunnioittavana demokratiana. — Tässä puheenvuorossani en päässyt vielä tämän rajoittamiskohdan loppuun, vaan jatkan sitä ajankäytöllisistä syistä sitten seuraavissa puheenvuoroissani. Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos. — Edustaja Minja Koskela, olkaa hyvä.

21.11 Minja Koskela vas: Arvoisa puhemies! Petteri Orpon hallituksen valitsema yksipuolisen sanelun linja tulee erityisen näkyväksi tässä hallituksen esityksessä, jossa halutaan oikeistoideologisin perustein rajoittaa lakkoja ja korottaa lakkosakkoja.

Ihan alkuun on syytä katkaista siivet hallituksen kolmelta virheelliseltä argumentilta, joilla se näitä heikennyksiä ajaa:

Ammutaan ensin alas hallituksen ensimmäinen väite, jonka mukaan kyse olisi työllisyyden vahvistamisesta. Tässä teidän omassa esityksessänne sanotaan, että arvio kansantaloudellisesta vaikutuksesta on melko vähäinen ja että työllisyysvaikutus on korkeintaan joidenkin satojen henkilötyövuosien suuruinen. Syyt näiden yksipuolisten heikennysten ajamiseen eivät siis löydy työllisyystoimista vaan hallituksen ideologisesta valinnasta heikentää työntekijöiden neuvotteluasemaa.

Toinen hallituksen virheellinen argumentti on väite, että suomalaiset työmarkkinat ovat liian jäykät ja hallituksen pyrkimys on tällä tavalla saada lisää joustavuutta. Väite joustavuuden lisäämisestä ei voi pitää paikkaansa, sillä näillä päätöksillä päinvastoin kavennetaan työntekijöiden liikkumatilaa eli vähennetään työntekijöiden mahdollisuutta joustavuuteen. Toki voi olla niin, että hallitus käyttää tässä sanaa ”joustavuus” synonyymina sille, että työntekijöiltä edellytetään jatkossa nykyistä useammin taipumista työnantajan tahoon, mutta silloin se olisi rehellistä sanoa ääneen.

Kolmas hallituksen usein käyttämä argumentti on, että poliittisia lakkoja täytyy rajata, koska tänä keväänä nähdyt poliittiset lakot osoittavat, että poliittisia lakkoja on liian usein. Tämähän on kehäpäätelmä, josta hallitus ulkoistaa itsensä ja oman toimintansa. Fakta on, että poliittisia lakkoja on viimeisten yli 20 vuoden aikana ollut yhteensä vähemmän kuin tällä hallituskaudella. Siitä ei voi vetää johtopäätöstä, että poliittisia lakkoja olisi liian usein, kuten hallitus väittää. Sen sijaan siitä voi kyllä vetää johtopäätöksen, että hallitus on tehnyt siinä mielessä historiaa, että se on yksipuolisella sanelulla aiheuttanut historiallisen määrän lakkoja omalla politiikallaan. Niin ei ole tapahtunut aiemmin, koska Suomessa on ennen Orpon saneluhallitusta ollut vahva neuvottelukulttuuri, joka nyt jyrätään oikeistoidologian alle.

Arvoisa puhemies! Vaikka poliittisten lakkojen määrä on Suomessa ollut vähäinen, niin niiden merkitys on ollut Suomen historiassa keskeinen. Poliittisten lakkojen seurauksena meillä on esimerkiksi yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, ja se ei ole ihan pieni saavutus. Ylipäänsä on demokratian kannalta oleellista, että kansalaisilla, kansalaisyhteiskunnalla ja myös työmarkkinajärjestöillä on mahdollisuus ilmaista näkemyksensä ja tarvittaessa protestoida myös vaalien välillä. Siksi pidän erityisen surullisena sitä hyvin kapeaa demokratian määritelmää, jolla hallitus on oikeuttanut oman sanelunsa. Demokratia ei ole sitä, että neljän vuoden välein saa äänestää ja sitten pitää hiljaa seurata vierestä, kun hallitus toteuttaa omaa politiikkaansa. Erityisen ongelmalliseksi tällainen käsitys muodostuu Orpon hallituksen työmarkkinapolitiikan kontekstissa, sillä vaaleissa perussuomalaiset, kristilliset-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

mokraatit ja RKP lupasivat äänestäjille, että lakko-oikeus säilytetään vähintään nykyisessä laajuudessa. Se lupaus on nyt monen muun vaalilupauksen tavoin syöty, eli tässä kyllä kokoomus on vienyt muun muassa perussuomalaisia kuusi—nolla.

Poliittisten lakkojen lisäksi hallitus haluaa puuttua myötätuntolakkoihin ja rajata myös niitä. Myötätuntolakoissa eli niin sanotuissa tukilakoissa on kyse siitä, että työriidan ulkopuolinen ammattiliitto tukee lakossa olevaa liittoa. Tiivistettynä kyse on eri ammattiliittojen ja työntekijöiden välisestä solidaarisuudesta, joka konkretisoituu tukilakon muodossa ja jonka tarkoitus on osoittaa, että työntekijät ovat toistensa puolella yli ammattinimikkeiden ja toimialojen. Arvoisa hallitus, solidaarisuudella on yhteiskunnassa aivan erityinen paikka, sillä se lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vähentää polarisaatiota, ja nämä teidän toimenne vievät nyt päinvastaiseen suuntaan.

Arvoisa puhemies! Hallitus on toistuvasti vedonnut pohjoismaiseen työmarkkinamalliin tai Ruotsin esimerkkiin ajaessaan näitä yksipuolisia heikennyksiä. Hallitus jättää kuitenkin sanomatta, että Ruotsissa lakkojen vähäinen määrä ei selity sillä, että niitä oltaisiin rajattu rajulla lainsäädännöllä, vaan sillä, että Ruotsissa työmarkkinaosapuolten välistä yhteistyötä pidetään suuressa arvossa. On toki asioita, joista me voisimme hakea mallia Ruotsista, ja niitä ovat muun muassa työntekijän tulkintaetuoikeus riitatilanteessa sekä vahva sovitteluinstituutio. Pohjoismaisesta mallista puhuminen työntekijöihin kohdistuvien heikennysten yhteydessä on siis diplomaattisesti ilmaistuna puuta heinää.

Arvoisa puhemies! Hallitus on ajamassa työmarkkinapolitiikallaan päin seinää, ja minusta tuntuu, että se ei ole ihan ymmärtänyt, kuinka vahvasta betonista se seinä on tehty. Tämän hallituksen politiikan seurauksena työmarkkinoiden joustavuus ei lisääntynyt mutta pahoinvointi ja polarisaatio kasvavat, ja minusta siinä ei ole mitään hauskaa tai mitään sel-laista, että täällä salissa kannattaisi kauhean ylimielisesti naureskella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Malm, olkaa hyvä.

21.18 Niina Malm sd: Arvoisa herra puhemies! Kun täällä on nyt eilisen illan ja tämänkin illan aikana ilmennyt eräänlaista historiattomuutta ja jonkunlaista varhaisdementiaa, niin on varmaan hyvä tässä ensimmäisessä puheenvuorossa puhua vähän siitä, mistä ollaan lähdetty liikkeelle, ja jatkaa sitten eteenpäin, mihin ollaan päädytty.

Kun poliittisen työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen yhteinen historia on yli vuosisadan mittainen, niin se tarkoittaa sitä, että tasa-arvoisen hyvinvointivaltion sopimusyhteiskunta on rakennettu yhdessä, ja siellä jokaisella lapsella on yhtäläiset mahdollisuudet tavoitella omia unelmiaan perhetaustastaan riippumatta. Käytännössä se merkitsee jokaisen ihmisen oikeutta rakentaa omaa elämänpolkuaan ja päättää omasta tulevaisuudestaan. Vaikka tänä päivänä nämä oikeudet tuntuvat aika itsestäänselvyyksiltä, osoittaa meidän historiamme, että tasa-arvo ei ole tullut kenellekään valmiiksi annettuna. Sen eteen on vaadittu vuosikymmenten mittaista jatkuvaa työtä ja taistelua, verta, hikeä ja kyyneliäkin.

Kun täällä salissa on esiintynyt ajatus siitä, että poliittisen työväenliikkeen ja ammattiyhdistysliikkeen tulisi tehdä toisiinsa jotenkin suurta pesäeroa, niin haluaisin tätäkin vähän avata. Tähän ajatukseen liittyy usein jollain tavoin vääristynyt käsitys siitä, mikä erottaa poliittiset puolueet ja työmarkkinajärjestöt toisistaan. Lyhyesti kuvattuna puolueet tekevät politiikkaa, työmarkkinajärjestöt edustavat työntekijöitä ja työnantajia. Ne ovat toisistaan erillisiä organisaatioita, jotka tekevät omat päätöksensä ja saattavat välillä olla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

myös eri mieltä asioista. Niitä kuitenkin voivat yhdistää samat tavoitteet, jotka pohjautuvat yhteisiin arvoihin.

Arvoisa puhemies! Kun miettii historiaa ja pohdiskelee, millaista työväen elämä oli 1900-luvun alun Suomessa, ei voi välttyä vetämästä yhtäläisyysviivoja tämän päivän repivään työmarkkinatilanteeseen: sopimuksia on vaikea tehdä, ne halutaan hajauttaa työntekijän ja työnantajan välille, palkalla on edelleen joillakin aloilla erittäin vaikea tulla toimeen, lakko-oikeutta pyritään rajoittamaan, ja sosiaaliturvasta leikkaaminen nähdään avaimena työvoimapulaan. On myös pohtimisen paikka siinä, miksi yleisesti keskustelussa hyväksytään se, että kokoomus voi ja saa olla työnantajan puolustaja, mutta sosiaalidemokraattinen liike ei voi olla työntekijöiden puolustaja. Ensimmäisessä yhtälössä ei tunnu salissa olevan mitään ongelmaa, mutta toisessa jo onkin. Ainakin sosiaalidemokraatit puolustavat työntekijöitä järjestelmällisesti, eivätkä vain ennen vaaleja, kuten perussuomalaiset.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus eivät ole tulkintakysymyksiä. Suomessa on edelleen valtava palkkakuoppa naisten ja miesten palkkojen välillä. Tähän vaikuttaa muun muassa naisten niin sanottu kiltteys eli varmaankin yhteiskunnalta opittu velvollisuus hoitaa lapsia kotona, olla pyytämättä palkankorotuksia ja hakeutua tyypillisille naisvaltaisille aloille, joilla palkkaus laahaa edelleen miesvaltaisten alojen jäljessä. Naiset valitettavan usein myös aliarvioivat oman osaamisensa. Tarina naisesta, joka ei palkkaneuvotteluissa rohkeasti pyytää enemmän, vaan tyytyvä vähempään, on valitettavan yleinen. Tämä kaikki siitä huolimatta, että naiset tunnetaan tunnollisina, huolellisina ja sitoutuneina omaan työhönsä. Edelleen valloillaan oleva jakautuminen naisten ja miesten töihin vaikuttaa palkkojen epätasa-arvoon. Me suomalaiset tarvitsemme enemmän miehiä palvelualoille ja enemmän naisia teollisuuteen. No, siitähän sitten päästään tähän tasa-arvoon ja siihen, miksi lakko-oikeuskin on naisille niin tärkeä oikeus.

Arvoisa puhemies! Demokraattisessa maassa lakko-oikeus on palkansaajalle ehdoton elinehto. Lakko-oikeus on ihmisoikeus, joka on tunnustettu kansainvälisissä sopimuksissa. Maailmassa on edelleen maita, joissa lakko-oikeuden lainsäädäntöön saamisen puolesta taistellaan. No, Suomessa taistellaan nyt, että sitä ei vietäisi. Suomessa lakko-oikeus on perustuslaissa määritelty ja ainoa mahdollinen vipuvarsi, jota palkansaaja voi käyttää vaikeassa neuvottelutilanteessa. Lakko-oikeus on heikomman osapuolen suojelua ja sitä kautta myös yhteiskunnan valta-asemien tasapainottamista. Tässä valossa lakko-oikeuden rajaamiselle ei ole loogista, oikeudenmukaista perustelua.

Mutta tässäkin työelämän peruskivessä on murtamisen haluja. Poliittinen lakko tai tukilakko halutaan kieltää. Halutaan vaientaa palkansaajan mahdollisuus tuoda äänensä esiin epäoikeudenmukaisuutta kohdatessaan. Demokraattisissa maissa tämä, jos mikä, on hälyttävä esimerkki. Toisaalta jäljet johtavat Sipilän hallituksen kilpailukykyopimukseen ja pakkolakeihin, jolloin poliittinen lakko nosti päätään. Porvarit tätä niin säikähtävät, että haluavat sen kieltää lailla, ettei tulevia esityksiä vain kukaan pääse kritisemaan.

Sakkoja lakkoihin osallistumisesta tulisi siis nimenomaan osallistujalle. Jälleen asetelma on yhtä epätasapainoinen kuin monella muulla elämän osa-alueella. Tällaiset lakiehdotukset on siis mahdoton yhdistää ajatukseen siitä, että heikommassa asemassa olevaa puolustetaan ja tuetaan sekä annetaan myös hänen äänensä kuulua.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

21.24 **Juha Viitala sd:** Arvoisa puhemies! Millä keinoilla voisimme rakentaa oikeudenmukaisempaa työelämää, jossa jokainen saa reilun mahdollisuuden menestyä? Ensinnäkin on tunnistettava ja korjattava työelämän epäkohdat, joita muun muassa heikommassa asemassa olevat ajoittain kohtaavat. Nyt epäkohdille ollaan luomassa hallituksen toimesta uusia mahdollisuuksia.

Työelämän tasapainon säilyttämiseksi tarvitaan ammattiliittojen aseman vahvistamista, ei heikentämistä. Tästä voisi ottaa mallia vaikka Ruotsista kopioimalla sieltä työntekijöiden tulkintaetuoikeuden tai lisäämällä työntekijöiden edustusta yritysten hallinnoissa. Nykyisten käytettävissä olevien keinojen lisäksi on myös tarkasteltava uusia mahdollisia tapoja puuttua työelämän epäkohtiin entistä tehokkaammin. Mutta nyt tämän lain myötä työelämää viedään tältäkin osin väärään suuntaan. Olemme valumassa kansainvälisen työjärjestö ILO:n tarkkailuluokalle.

Työelämässä erityisesti nuoret ja maahanmuuttajataustaiset kohtaavat tilastollisesti eniten epäoikeudenmukaisuuksia. Yleisimpiä epäkohtia, joihin törmätään, ovat työaikojen venyminen yli kohtuuden, se, ettei ylitöistä makseta palkkaa, tai se, että työvuoro peruuntuu yllättäen. Vaikka yleensä kaikki toimii hyvin ja mahdolliset epäselvyydet saadaan selvitettyä työpaikoilla, saattaa tilanne vaatia joskus kuitenkin ulkopuolista apua. On tärkeää, että kaikki ovat tietoisia omista oikeuksistaan ja että tilanteen tullen ammattiliiton puoleen osataan kääntyä.

Tässä keskustelussa on ammattiliitot nähty vain negatiivisena asiana sieltä salin oikealta laidalta, mutta jos asiaa haluaa pohtia oikein avoimin mielin, niin voimme todeta ammattiliitoilla olleen suuri rooli työelämän laadun kehittämisessä. Oikeudenmukaisen työelämän yksi kulmakivistä on työhyvinvointi. Työssäjaksaminen ja työhyvinvointi on kaikkien yhteinen asia. Hallitus on viemässä muutoksillaan eli palkansaajan heikennyksillä tältäkin osin työelämää väärään suuntaan. Työhyvinvointiin liittyy myös taloudellinen näkökulma, tehden siitä erittäin merkityksellisen myös kansantaloudelle. Työhyvinvoinnin ylläpitäminen on myös tärkeä perusta kestäväälle kehitykselle työelämässä. On syytä kysyä, missä ovat hallituksen toimet työhyvinvoinnin parantamiseksi. Odottaisin myös niitä tulevan tähän saliin. Yritysten henkilöstön luovuudesta ja aloitteellisuudesta tulisi ulosmitata hyödyt ja saada siten aikaan uusia innovaatioita tuomaan kestävää kilpailuetua globaaleilla markkinoilla. Nämä työelämän heikennykset eivät varmasti motivaatiota työpaikoilla lisää.

Arvoisa puhemies! Työelämän kehittäminen on yhteistyötä. Työelämän laatua ja oikeudenmukaisuutta tulee kehittää yhdessä työpaikkojen, työnantajaliittojen sekä ammattiliittojen kesken — rakentamalla, ei rikkomalla. Mutta rakentamiseen tarvittavia työkaluja ei ole hallituksen työkalupakista löytynyt ainuttakaan. Työkalupakkia ei ole edes avattu tämän hallituksen toimien myötä epäonnistuneen prosessin aikana.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Perholehto taitaa olla poissa. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

21.29 **Jani Kokko sd:** Arvoisa puhemies! Tänään on kulunut 50 vuotta Portugalin neilikavallankumouksesta, joka kaatoi oikeistodiktatuurin, jossa merkittävässä määrin oli nimenomaan lakkoilulla ja poliittisella taistelulla suuri merkitys. Täällä jo eilisissä puheenvuoroissa nostettiin esille, että pelkästään lakkoilu omien työehtojen parantamiseksi tai työelämän laadun parantamiseksi ei ole aina lakkoilun perimmäinen tarkoitus, vaan sillä on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

myös poliittiset ulottuvuudet. Lakkoilemalla ja työtaisteluilla on maailmanhistoriassa saatu myös merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia aikaan.

Siinä suhteessa lakko-oikeuden rajoittaminen nimenomaan poliittisten työtaisteluiden muodossa rikkoo myös kansalaisten perusoikeuksia. Hallituksen esityksessäkin poliittisten lakkojen määritelmä on epäselvä, eivätkä valiokunnan tekemät muutokset ole selkeyttäneet määrittelyä riittävästi. Myötätuntotaisteluiden järjestämismahdollisuuksia rajataan, muutetaan ja vaikeutetaan tavalla, joka sisältää ongelmia perusoikeusnäkökulmasta. Esitetyt pykälämuutokset eivät myöskään ole riittävän selkeitä ja tarkkarajaisia.

On myös ehkä syytä nostaa edelleen esille se, kuinka väärässä tavallaan hallitus on pyrkineensä rajoittamaan poliittisten työtaisteluiden vaikutusta nimenomaan Suomen oloissa, hallituksen esityksessä kun lakkojen määrää halutaan vähentää viisi—kymmenen prosenttia. Kuitenkin, kuten eilenkin useassa puheenvuorossa jo nostettiin esille, Tilastokeskuksen mukaan työtaisteluissa menetettyjen työpäivien määrä on ollut viimeisten vuosikymmenten ajan suhteellisen vähäinen. Viimeisen 25 vuoden aikana työtaisteluja on ollut keskimäärin noin 161 000 työpäivää vuodessa, ja se on vain noin puoli tuntia työssäkäyvää kohti vuodessa. Hallituksen esityksessä esitetty yhden tunnin työajan vuosittainen lisäys työntekijää kohden on jopa ministeriön omassa vastineessakin todettu vääräksi, ja oikea luku on vain kuusi minuuttia.

Hallituksen esityksen tarkastelussa on lakkojen määrää arvioitaessa käytetty tarpeettoman lyhyttä ajanjaksoa, vain vuosia 2018—2022, joihin osuvat työehtosopimusneuvottelut muun muassa paperiteollisuudessa ja julkisella sektorilla. Tänä aikana keskimäärin lakkoja oli esityksen mukaan 350 000 työpäivää vuodessa. Jaksossa erottui selkeästi vuosi 2022, johon tämän viiden vuoden jakson lakoista sijoittui yli puolet. Tämä saa menetettyjen työpäivien määrän näyttämään isommalta kuin mitä todellinen lakkojen määrä keskimäärin on ollut 2000-luvulla.

Hallituksen esityksessä ei eritellä muutokseen nähden riittävästi työtaistelujen jakaantumista TES-neuvotteluihin, myötätuntotaisteluihin, poliittisluontoihin lakkoihin, niin sanottuista puhtaisiin poliittisiin lakkoihin, palkkariitoihin tai muihin, esimerkiksi niin kutsuttuihin surulakkoihin. Tämä olisi tärkeää, jotta tiedetään, mitä työtaistelujen osaa tällä lainsäädännöllä halutaan muuttaa. Lakkojen syntysyyt ovat olennaista tietoa myöskin. Esimerkiksi poliittiset lakot syntyvät hallituksen esittämistä ja päättämistä asioista, aivan kuten tämä kehäpäätelmä osoitettiin jo aikaisemmissa puheenvuoroissa. Työrauhan vastaisia niin sanottuja laittomia lakkoja on ollut keskimäärin 7—12 prosenttia, ja ne ovat useimmiten olleet paikallisia.

Hallituksen esityksessä ei ole myöskään nostettu esiin lakimuutosten vaikutuksia työnantajiin, työntekijöihin tai oikeusistuimiin. Tämä on iso heikkous, kun ollaan muuttamassa oikeutta, jolla on selkeä sekä perustuslain että kansainvälisten sopimusten suoja.

Esityksestä ei käy ilmi, miksi juuri kyseinen lakiesitys on sopiva keino valittuihin tavoitteisiin pääsemiseksi, sillä siinä ei ole esitelty tai arvioitu vaihtoehtoisia toteutustapoja. Esityksessä huomioidaan pääasiallisesti vain vaikutukset työnantajien etuihin ja oikeuksiin, kun taas vaikutukset työntekijöihin jäävät suurelta osin huomiotta. Nämä ovat merkittäviä epäkohtia, jotka korostavat lakiesityksen yksipuolisuutta ja tarkoitushakuisuutta.

Esimerkiksi Kansainvälinen työjärjestö ILO on todennut tulkintoja koskevassa lainauksessaan muun muassa, että lakko-oikeutta ei ole rajattu koskemaan vain kollektiivisopimusten solmimiseen tähtääviä tilanteita. Työntekijöillä ja heidän järjestöillään tulee olla mahdollisuus ilmaista tyytymättömyyttään laajemminkin sellaisissa kysymyksissä, joilla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

on vaikutusta jäsenistön taloudellisiin ja sosiaalisiin etuihin, aivan kuten ammattijärjestöt tällä hetkellä ovat tehneet Suomessa viimeisten kuluneiden kuukausien aikana vastustaessaan muun muassa hallituksen leikkauksia sosiaaliturvaan tai sosiaalietuuksiin.

Mikäli tällä lakkolailla nimenomaan halutaan kasvattaa Suomen tuottavuutta ja houkuttelevuutta kansainvälisten sijoittajien näkökulmasta, niin tässä suhteessa olemme varmasti menossa aivan väärään suuntaan, koska kyllähän Suomen etuna kansainvälisessä kilpailussa ovat nimenomaisesti olleet vakaa toimintaympäristö, joka on tuonut niitä kansainvälisiä sijoittajia Suomeen, panostaminen koulutukseen ja sitä kautta koulutettu väestö ja ennen kaikkea vakaa yhteiskuntajärjestelmä. Nyt tätä ollaan horjuttamassa tavalla, jolla tulee todennäköisesti olemaan erittäin arvaamattomat seuraukset myös Suomen houkuttelevuudelle kansainvälisten sijoittajien näkökulmasta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

21.35 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Suomessa ei perinteisesti ole nähty paljoa poliittisia lakkoja, paitsi nyt viime kuukausina, kun hallitus on laajalla rintamalla heikentänyt työntekijöiden asemaa lakiteitse. Suomessa on ollut poliittisia lakkoja harvoin, mutta silti hallitus on jostain syystä halunnut nostaa ne tikun nokkaan. Poliittisen työtaistelun rajoittaminen vie työntekijöiltä merkittävän mahdollisuuden vaikuttaa suoraan omaan toimeentuloonsa ja asemaansa vaikuttaviin poliittisiin päätöksiin. Jos työtaistelu voi jatkossa kestää vain päivän, sen painostusvaikutus jää vähäiseksi.

Poliittisluonteiset lakot, joilla työntekijät pyrkivät puolustamaan työehtojaan ja oikeuksiaan, nauttivat kansainvälisen sääntelyn suojaa. Niissä ei lähtökohtaisesti ole mitään väärää, vaikka hallitus haluaa näin antaa ymmärtää niitä rajoittaessaan. Hallitus hämärtää ja sekoittaa tarkoituksella poliittisluonteiset eli työehtoihin ja oikeuksiin suoraan liittyvät lakot sekä puhtaasti poliittiset eli muihin mahdollisiin poliittisiin asioihin liittyvät lakot keskenään ja rajoittaa molempia, vaikka työehtoihin ja oikeuksiin liittyvät lakot nauttivat Kansainvälisen työjärjestön ILO:n suojaa. Samassa rytäkässä rajoitetaan myös myötätuntolakkoja.

Herääkin kysymys, miksi hallitus ampuu tykillä kärpäästä. Todennäköisesti siksi, että kyse on hallituksen suuremmasta ideologisesta ristirekkestä, halusta heikentää palkansaajien kollektiivista neuvotteluvoimaa ja palkansaajaliikettä. Tämän ja muiden työntekijöiden asemaa heikentävien esitysten yhteisvaikutuksena syntyy kuva, että hallitus pyrkii pysyvästi muuttamaan työelämän ja yhteiskunnan voimasuhteita työnantajien eduksi. Tavoitteena taitaa olla paluu työnantajan saneluun perustuvaan herravaltaan ja työntekijöiden aseman ja oikeuksien sekä yhteenkuuluvuuden tunteen heikentämiseen.

Arvoisa puhemies! Muutama kommentti esityksen yksityiskohtiin liittyen:

10 000 euron alaraja lakkosakoista on kohtuuton. Tällainen sanktio voisi jatkossa seurata hyvin maltillisesta ja lyhytkestoisesta mielenilmauksesta — esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa kaupan kassat laitetaan vähäksi aikaa kiinni työnantajan epäasiallisen toiminnan vuoksi ja sen protestoimiseksi. Mikäli näin toimitaan työehtosopimuksen ja siitä seuraavan työrauhavelvoitteen ollessa voimassa, seuraa lakkosakko, jonka alaraja nousee nyt 10 000 euroon. Nykyisin tyypilliset lakkosakot ovat muutamia tuhansia euroja ja vähämerkityksellisissä työtaistelutoimenpiteissä vielä huomattavasti tätä pienempiä. 10 000 euron sakko yksittäisen ammattiosaston maksettavaksi on täysin kohtuuton.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Iso periaatteellinen muutos on myös yksittäisen työntekijän rankaiseminen lakkoon osallistumisesta 200 euron hyvitysseuraamuksella. Tämä muuttaa koko seuraamusjärjestelmän perusperiaatetta, sillä tähän asti lakkoon osallistuminen on ollut työntekijöille aina sallittua ja lakon laillisuudesta vastaa sen järjestävä taho kollektiivisesti. Hyvityssakko tulisi ehkä käytännössä harvoin maksettavaksi, koska se edellyttää työuomioistumien ratkaisua lakon laittomuudesta. Henkilökohtaista hyvityssakkoa voitaisiin kuitenkin käyttää pelotteena, jolla työnantajat pystyisivät painostamaan työntekijöitä lakkojen murtamiseksi yleisemminkin.

Myötätuntotyötaistelutoimenpiteiden, kuten tukilakkojen, rajoittaminen heikentää laajasti työntekijöiden neuvotteluasemaa. Pienet ammattiliitot ovat onnistuneet torjumaan työnantajien ajamia heikennyksiä isompien tuella. Se on ollut myös merkittävää niille aloille, joissa työntekijöiden järjestäytymisaste on ollut matala tai työntekijän asema muuten heikko. Käytännössä esimerkiksi Postin vuonna 2019 kaavailema 700 pakettijakajan työehtojen heikentäminen onnistuttiin torjumaan tukilakoilla, jollaiset eivät sitten jatkossa olisi enää välttämättä mahdollisia.

Arvoisa puhemies! Esityksen mukaan lakimuutoksen työllisyysvaikutus on todennäköisesti kokonaisuudessaan korkeintaan joidenkin satojen henkilötyövuosien suuruinen siitä syystä, että esityksen kansantaloudellinen vaikutus arvioidaan melko vähäiseksi. Hallitus on siis rajoittamassa perusoikeuksia merkittäväällä tavalla ilman olennaista vaikutusta kansantalouteen tai työllisyyteen. Esitetyt lakko-oikeuden heikennykset menevät monessa suhteessa muita Pohjoismaita pidemmälle ja ovat kyseenalaisia Suomen kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Esityksen mukaan ILO:n valvontakäytännössä on katsottu, että lakkojen kestolle ei tulisi asettaa aikarajaa, mutta jatkossa Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa poliittisille lakoille on asetettu kategorinen aikaraja. Myös tukityötaisteluiden rajoittaminen menee muita Pohjoismaita pidemmälle.

Kansainvälinen työjärjestö ILO toimitti työministerille huhtikuussa kirjeen, jossa se kehotti hallitusta vielä neuvottelemaan lakko-oikeuden rajoituksista työmarkkinaosapuolten kanssa. Hallitus kuitenkin kieltäytyi neuvotteluista, ja työministeri totesi medialle, että keskustelut etujärjestöjen kanssa on jo käyty aikanaan. Tosiasiallisesti työntekijäjärjestöille ei ole annettu aitoa mahdollisuutta vaikuttaa esityksen sisältöön, vaan esitystä on päinvastoin kolmikantakäsittelyn jälkeen olennaisesti kiristetty EK:n ehdotuksien pohjalta siten, että myös alle 24 tuntia kestävät poliittiset lakot voidaan tietyin edellytyksin tulkita laittomiksi.

Eduskuntakäsittelyssäkin on tapahtunut kummallisia asioita. Hallitus on halunnut loppuun asti pimittää lain voimaantuloajankohdan. Demokratiaa kunnioittavaa olisi antaa eduskunnan päättää voimaantulosta. On kummallista, että esitystä on ajettu eduskunnassa läpi poikkeuksellisella kiireellä, vaikka mitään kiirettä ei alkuperäisen voimaantuloaikataulun perusteella pitäisi olla, vaan esitystä olisi ollut aikaa käsitellä koko kevät. Herää kysymys, miksi hallituspuolueet kiirehtivät käsittelyä jopa niin, että perustuslakivaliokunnan piti kokousta pääsiäisenä. Olisi mukava kuulla vastaus, miksi te olette näin poikkeuksellisella tavalla kiirehtineet esitystä eduskunnassa ja pimittäneet aiotun voimaantuloaikataulun. — Arvoisa puhemies, jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen on poissa. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

21.42 **Aki Lindén sd:** Arvoisa puhemies! En aio ottaa tässä puheenvuorossani itselleni mitään sellaista roolia, joka ei omasta mielestäni luontevasti itselleni kuulu. Tarkoitin tällä sitä, että 43 vuotta olin työelämässä ennen tuloa eduskuntaan vuonna 2019. Siinä on tietysti ollut useita vaiheita: Kymmenen ensimmäistä vuotta korkeakoulutettuna työntekijänä, asiantuntijana, niin sanotusti suoritusportaalla. Sen jälkeen seuraavat kymmenen vuotta lähiesimiehenä, joka hyvin pitkälti on siinä työtovereidensa kanssa samassa työssä mutta koordinoi ja ohjaa sitä pienemmässä yksikössä. Sen jälkeen seuraavat yli 20 vuotta johtotehtävissä, ensin 250 henkilön esimiehenä, sitten 1 000 henkilön esimiehenä, sitten 7 000 henkilön esimiehenä ja sitten viimeiset yhdeksän vuotta 25 000 työntekijän ja asiantuntijan esimiehenä. Olen ollut myös työtovereiden valitsemana päättäjänä oman ammattiliitonni Suomen Lääkäriliiton valtuuskunnassa ja sittemmin myös ylimpänä julkisen sektorin työnantajapäätäjänä Kunnallisen työmarkkinalaitoksen KT:n valtuuskunnan puheenjohtajana ja valtuuskunnan jäsenenä.

Se, miksi pyysin tässä puheenvuoron, on tiivistettynä se, että suomalainen hyvä työelämä ei ansaitse nyt esitettyä lainsäädäntöä. Tämä on minun visioni ja missioni, jonka haluan tässä puheenvuorossani välittää. Työelämää tulee kehittää yhteistyössä luottamukseen perustuen. Me emme tarvitse tämänkaltaista kurituslainsäädäntöä, jota täällä esimerkiksi erinomaisen tarkasti ja hyvällä puheenvuorolla äsken edustajakollega Sarkkinen kuvasi.

Otan joitakin esimerkkejä omalta työuraltani, miten työelämää on kehitetty:

Olin noin tuhannen henkilön esimiehenä Porin kaupungin terveysviraston johtajana, kun 90-luvun lama iski vientiteollisuuskaukiin ja koko Suomeenkin tietysti valtavalla voimalla. Työttömyys nousi 90 prosenttiin, julkista sektoria kohtasivat ennennäkemättömät säästötoimenpiteet. Se, miten kaupunki meni ulos luottamuksella siitä tilanteesta, oli minulle itselleni eräänlainen työelämän johtamisen ja kehittämisen korkeakoulu. Kaupunginjohtajan johdolla muodostettiin johtoryhmä, jossa keskeiset työmarkkinaosapuolet, ammattijärjestöt, olivat vahvasti mukana kaupungin johtamistoiminnassa. Lomautuksia tarvittiin, mutta ne laitettiin kiertäviin vuoroihin, jolloin joka kolmas kuukausi vuorollaan kukin oli kolme kuukautta lomautettuna. Kukaan ei menettänyt työpaikkaansa. Kaikki tehtiin yhteistuumin ja yritettiin selvittää siitä erittäin vaikeasta tilanteesta.

Nämä olivat sellaisia oppeja, joita sitten itse noustuani työurallani korkeampiin tehtäviin pyrin kaikin tavoin ottamaan huomioon. Tietenkin se tarkoitti käytännössä sitä, että johtoryhmissä oli työntekijöiden edustaja — ei kaikkien järjestöjen, mutta vuorojärjestyksessä siellä olivat niin Juko kuin sitten muut toimihenkilöjärjestöt, Tehy terveysalalla ja tällä tavalla. Myös suurten sairaanhoitopiirien hallituksissa oli työmarkkinajärjestöillä, ennen kaikkea työntekijöillä, oma edustuksensa. Tietenkin oli olemassa niin sanotut lakisääteiset ja yhdessä sovitut työpaikkademokratiaelimet, mutta ennen kaikkea korostaisin epävirallisia, hyviä työmarkkinasuhteita. Meillä oli esimerkiksi sellainen traditio, jonka nimi oli luottamusmieslounas. Ylin johto kerran kuukaudessa kokosi eri ammattiliittojen luottamusmiehet, ja ruokailimme yhdessä ja hyvin epävirallisesti kävimme työpaikan yhteisiä asioita läpi.

No, joku voi ajatella, että nämä eivät kuulu nyt ollenkaan tähän käsiteltävään asiaan. Kyllä kuuluvat. Sen takia kuuluvat, että me emme voi saavuttaa niitä tuloksia tuottavuuden kehittämisessä ja työn vetovoiman lisäämisessä, jotka olisivat ihan välttämättömiä Suomen tämänhetkisessä tilanteessa, ellei meillä ole parempi luottamus työpaikoilla, ja sitä luottamusta murennetaan, ja on viime viikkoina murennettu erittäin paljon, tuomalla tällaista kurituslainsäädäntöä, joka nyt on tässä meillä käsittelyssä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Täällä esimerkiksi edustaja Kokko hyvin kävi läpi juuri kuulemassani puheenvuorossa, kuinka vähän meillä itse asiassa on ollut niitä työtaisteluita, niin kuin siitä hallituksen esityksestäkin selviää, kun saimme vihdoinkin osoitettua, että siellä oli kymmenkertainen lasku- virhe ja että kysymyksen oli vain minuuteista vuositason liittyen niihin työtaisteluihin, joita voi jollakin tavalla poliittisiksi kutsua.

Meillä Suomessa on mahdollisuus siihen, että me voisimme rakentaa työmarkkinoita paremman luottamuksen pohjalta, mutta nyt on tuotu tusinan verran sellaisia huononnuksia, lakimuotoisia ja muita, joilla tätä nyt murennetaan. Valitettavaa on se, että tulemme tulevina vuosina kärsimään tästä ja siitä tulee koko meidän talouselämämme kärsimään, varsinkin kun, mistä nyt olemme täällä monta kertaa viime aikoina muuten puhuneet, Suomessa tuottavuuden kehitys kaipaisi tällä hetkellä aivan toisenlaista tilannetta kuin mikä meillä tällä hetkellä on.

Työtaisteluihin ei kukaan tahallaan ja huvikseen mene. Yleensä kysymys on jostain vakavasta skismasta, jossa työntekijäasemassa olevat kokevat, että heidän ääntään ei ole kuultu. Kysymys on silloin palkasta, kysymys on työoloista, kysymys voi olla läheisen alan ongelmista ja myötätuntotyötaistelusta tässä mielessä. Itse aikanaan lääkärin tehtävissä olin hyvin paljon tekemisissä myös muiden alojen, kuten teollisuusalojen, ammatillisten järjestöjen kanssa, ja autoin heitä esimerkiksi työterveyden kysymyksissä, työsuojelun kysymyksissä ja työturvallisuuskysymyksissä, ja valitettavasti jouduin näkemään, kuinka paljon niissäkin asioissa jouduttiin paikallisesti turvautumaan työtaisteluihin, jotta usein aivan yksinkertaisiakin asioita saatiin edistettyä.

Vielä kerran tähän lopuksi: me tarvitsemme luottamusta ja me tarvitsemme työelämän kehittämistä, emme tällaista kurituslainsäädäntöä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Diarra, olkaa hyvä.

21.49 Fatim Diarra vihr: Kiitos, arvoisa puhemies! Vihreiden puolesta haluan sanoa, että me ollaan valtavan pettyneitä siihen, miten valiokuntakäsittelyssä mietinnöstä siivottiin pois tasa-arvovaikutuksia isolla kädellä. Lautakunta kuuli pitkällisesti erilaisia tasa-arvo-toimijoita sen takia, että, no, valiokunnan nimikin on työ- ja tasa-arvovaliokunta. Meidän tehtävä on huomioida myös asioiden tasa-arvovaikutukset. Suomessa on yksi Euroopan segregoituneimmista työmarkkinoista, ja silloin, kun tehdään tällaisia muutoksia, ei voi olla niin, että niillä ei olisi tasa-arvovaikutuksia, ja tämä me hyvin asiantuntijalausunnoista kuultiinkin. Sen takia olin erityisen pettynyt, kun hallituksen toimesta tasa-arvovaikutukset haluttiin sieltä siivota pois. Se tuntui erityisen inhottavalta sen takia, että olen tottunut siihen, että kollegoiden kanssa molemmilta puolilta salia pystytään yhdessä edistämään tasa-arvoasioita ja voidaan yhdessä toimia niiden eteen.

Tasa-arvovaikutusten pois siivoaminen, niitten puhdistelu sieltä paperista, ei kuitenkaan poista sitä, että ne edelleen ovat totta. Me tiedämme kyllä, että hallitusohjelmassa on tavoitteita raskassyrjinnän poistamisesta ja monista muista hienoista ja kauniista asioista, mutta herää pelko, jäävätkö nämä vain kauniiksi kirjauksiksi, joiden eteen ei kuitenkaan sitten olla valmiita tekemään työtä. Tasa-arvopolitiikka on toimenpiteitä, tasa-arvopolitiikka on arviointia, tasa-arvopolitiikka on sitä, että valitaan nähdä päätösten sukupuolivaikutukset. Mikäli ne halutaan pois siivota, viestii se minulle siitä, että kun ne eivät passaa Säätytalolla sovittuun tavoitteeseen, niin sitten ne ollaan valmiita myös sieltä pois siivoamaan. [Saara-Sofia Sirén ja Karoliina Partanen pyytävät vastauspuheenvuoroa] — Ehkä se, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

puheenvuoroni selkeästi harmittaa, johtuu siitä, että se koira älähtää, johon keppe kolahtaa.
— Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Koskinen, olkaa hyvä.

21.52 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Työtaisteluoikeus on harvoin ollut perustuslakivaliokunnan syynättävänä, ja sitä koskevia lainmuutoksia on myöskin ollut harvoin eduskunnassa käsiteltävänä. Sen takia oli tärkeää, että perustuslakivaliokunta tätä kävi läpi. Valitettavaa on, että tuossa perustuslakivaliokunnan käsittelyssä ei työoikeudellinen asiantuntemus saanut riittävää painoarvoa. Tällaisessa tilanteessa, jossa tarvitaan syvälle menevää asiantuntemusta sekä siitä erityisalasta, tässä tapauksessa työoikeudesta ja kansainvälisestä työoikeudesta, että sitten kansallisesta valtiosääntöoikeudesta ja myöskin kansainvälisten ihmisoikeussopimusten käytännöstä, kuulemisissa olisi hyvä, että ensin perehdyttäisiin riittävästi tähän työoikeudelliseen puoleen ja sitten valtiosääntöasiantuntijat, ihmisoikeusasiantuntijat ja perusoikeusasiantuntijat voisivat ottaa ikään kuin valmistellusti kantaa niihin kysymyksiin, joita kulloinkin esillä oleva lainmuutoshanke herättää.

Perustuslakivaliokunta päätyi äänestysratkaisuihin, ja käyn läpi kuuden valiokunnan jäsenen eriävää mielipidettä, jossa sinänsä hyvinkin perustelluin argumentein päädyttiin useassa kohdassa katsomaan, että nämä lainmuutokset olisivat vaatineet perustuslain säätämisyjärjestystä tai sitten että niihin olisi tullut tehdä merkittäviä muutoksia, jotta voitaisiin käsitellä yksinkertaisessa järjestyksessä.

Ensinnäkin poliittisista lakoista: Suomea sitovan ILO:n yleissopimuksen tulkintakäytännössä on poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamaan pyrkivien työtaisteluiden osalta tehty selkeä jako poliittisluonteisiin työtaisteluihin, joilla pyritään työntekijöiden taloudellisten ja sosiaalisten etujen edistämiseen ja puolustamiseen, ja toisaalta puhtaisiin poliittisiin työtaisteluihin, joilla ei ole työmarkkinakytkentää. Poliittisluontoiset lakot on ILO:n tulkintakäytännössä katsottu osaksi työntekijöiden suojattua työtaisteluoikeutta, kun taas puhtaat poliittiset lakot jäävät sen ulkopuolelle. Tässä korostettakoon, että Suomessa nyt hallituksen näiden niin sanottujen työmarkkinauudistusten johdosta käydyt mielenosoituslakot ovat selvästikin näitä poliittisluonteisia lakkoja tuossa ILO:n kansainvälisten valvontaelinten käytännössä.

Valiokunnan enemmistökin totesi, että ehdotettu sääntely ei täytä perusoikeusrajoituksilta edellytettävää täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta. Me eriävässä mielipiteessä katsoimme, ettei asiaa voi jättää pelkän valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen varaan, vaan täytäkseen valvontatehtävänsä perustuslakivaliokunnan olisi tullut asettaa säännöksen olennainen korjaaminen tavallisen lain säätämisyjärjestyksen edellytykseksi tai sitten edellyttää korjatun säännöksen tuomista uudelleen perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi. Lisäksi katsottiin, että osa täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden puutetta on se, että Suomen kansainvälisten sitoumusten suojaamia poliittisluonteisia työtaisteluja ja suojan ulkopuolelle jääviä puhtaita poliittisia työtaisteluja käsitellään erittelemättä samassa säännöksessä ja saman käsitteen alla, eikä myöskään tehdä eroa työrauhavelvollisuuden aikaisista työtaistelutoimista ja sopimuksettoman tilan aikaisista. Tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden puutetta ei ole mahdollista poistaa korjaamalla tätä puutetta.

Perusoikeusrajoitusten tulee täyttää kaikki perustuslakivaliokunnan käytännössään vahvistamat perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Ollakseen hyväksyttävä perusoikeusrajoituksen on perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan oltava painavan yhteis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

kunnallisen tarpeen vaatima. ILO:n yleissopimuksen 78 artiklan tulkintakäytännön sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkintakäytännön mukaan työnantajalle aiheutuva taloudellinen vahinko ei itsessään ole sallittu peruste työtaisteluiden rajoittamiselle. Suomessa poliittisluontoiset lakot ovat olleet suhteellisen harvinaisia, ja niiden laajemmat vaikutukset ovat tätäkin kautta olleet rajattuja. Tämä huomioiden poliittisluontoisten lakkojen osalta hallituksen esityksessä ei ole esitetty sellaisia perusteluja, joiden pohjalta voisi katsoa, että rajoituksia olisi ehdotetussa laajuudessa pidettävä perusoikeuksien rajoitusedellytysten tarkoittamalla tavalla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimina. Näiltä osin hallituksen esityksessä ei myöskään ole tehty selkoa, mitä vähemmän perusoikeuksiin puuttuvia vaihtoehtoja olisi selvitetty ja miksi niitä ei olisi pidettävä riittävinä. ILO:n sopimusten tulkintakäytännön huomioon ottaen on epävarmaa, täyttääkö hallituksen esitys näiltä osin vaatimuksen siitä, etteivät perusoikeusrajoitukset saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Myötätuntotaisteluja koskien samansuuntaisesti nämä ehdotukset eivät täytä perusoikeusrajoituksilta edellytettävää täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimusta. Sitähän jonkun verran työelämä- ja tasa-arvovaliokunta muutti, mutta edelleen on kovin hankala sieltä saada selvää, mitkä ovat ehdotuksessa tarkoitettuja suhteettomia vahingollisia seurouksia, milloin työtaistelu voi rajoittaa työnantajan toimintaa laajemmin kuin on tarpeen pääriidan piiriin kuuluvan työnantajaan kohdistuvan vaikutuksen aikaansaamiseksi sekä keitä on pidettävä pykäläehdotuksessa tarkoitettuina työnantajan sopimuskumppaneina. Näitä koskevat reippaammat muutokset olisivat olleet nähdäksemme tarpeen tuohon tavaliseen lainsäätämisyjärjestykseen.

Niin kuin viittasin, tämä työtaisteluoikeuden rajoitusongelma sopimuksettomassa tilassa on puutteellisesti arvioitu kauttaaltaan, kun pääsääntöhan on, että näitä työtaisteluoikeuksia arvioitaessa on kysymys kollektiivisopimuksista seuraavasta työrauhavelvollisuudesta. Hallituksen esityksessä esitettiin työriitojen sovittelusta annettuun lakiin poliittisten ja myötätuntotyötaistelujen osalta merkittäviä rajoituksia myös kohdistuen sopimuksettomaan tilaan, jolloin työrauhavelvollisuus ei ole voimassa. Tämä selvästikin ulottuu sinne lakko-oikeuden ytimeen ja rajaa suhteettomasti mahdollisuuksia mielenosoituslakkoon tai sitten myötätuntolakkoon sopimuksettoman tilan aikana.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkinen, olkaa hyvä.

21.59 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa puhemies, hyvät kollegat! Hallituksen työrauhalainsäädännöllä muutetaan merkittävällä tavalla vakiintunutta, käytössä ollutta lainsäädäntöä koskien työehtosopimuslakia ja riitojen sovittelusta annettua lakia. Käsittelyssämme on esitys, mikä on asian laajuuteen ja merkityksellisyyteen nähden valmisteltu hyvin tiukalla aikataululla. Se ei ole mahdollistanut esityksessä esitettyjen muutosten perusteellista selvittämistä ja kunnollista kolmikantaista käsittelyä yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Lain valmistelijoiden työtä on vaikeuttanut kiireen ohella hallitusohjelmassa jo etukäteen ehdottomana seinään naulattu tavoite, jolloin valmistelussa ei ole annettu tilaa kiinnittää hyvän hallintotavan mukaisesti huomiota esimerkiksi mahdollisen lain vaikutusarviointiin. Hallituksen esityksessä ei ole nostettu esiin esimerkiksi lakimuutosten vaikutuksia työntekijöihin tai oikeusistuimiin. Tämä on erittäin iso heikkous, kun ollaan muuttamassa oikeutta, jolla on sekä perustuslain että kansainvälisten sopimusten suoja.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Arvoisa puhemies! On huolestuttavaa, ettei lain vaikutusta tasa-arvoon, siis sukupuoli-vaikutusten arviointia, ole tehty lainkaan, koska valmistelijat eivät olleet tunnistaneeet sellaisia seikkoja. Toisaalta selvitysten puuttumisen yhteydessä on vedottu siihen, että olisi vaikea arvioida niitä toimialoja, joilla esityksen vaikutukset erityisesti näkyisivät. Tätä lähtökohtaa voidaan pitää hyvin erikoisena, sillä Petteri Orpon hallitus on kertonut olevansa sitoutunut nimenomaan edistämään työelämän tasa-arvoa. Todettakoon, että on varsin yleisesti tiedossa, että työrauhalainsäädännön yksipuolisella muuttamisella on enenevissä määrin ja mitä moninaisimpia vaikutuksia työelämän tasa-arvoisuuteen.

Arvoisa puhemies! Pidän melko kyseenalaisena, että työ- ja tasa-arvovaliokunnan käsittelyn yhteydessä hallituspuolueiden edustajat esittivät jopa valiokuntaneuvoksen ansiokkaasti laaditusta pohjasta kokonaisen tasa-arvoa käsittelevän kappaleen poistamista. Se kuului näin: ”Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi naisenemmistöisellä hoitoalalla muiden alojen myötätuntotaistelut voivat olla keskeisessä asemassa neuvottelutilanteessa. Tällaisilla aloilla neuvottelulähtökohdat ovat erilaiset, jolloin muiden alojen tuki voi olla merkityksellistä.” Se, että mietintöpohjasta poistetaan hallitusenemmistöään turvin tämänkaltaisia kappaleita, herättää lähinnä epäilyksen siitä, että hallituspuolueet ovat halunneet siivota mietinnöstään sille epäedullisia asioita.

Arvoisa puhemies! Ongelmallista on myös se, että esityksestä ei käy ilmi, miksi juuri kyseinen lakiesitys on sopivin keino valittujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Itse asiassa siinä ei ole esitelty tai arvioitu vaihtoehtoisia toteutustapoja lainkaan. Esityksessä on sen sijaan yksipuolisesti huomioitu pääasiallisesti vain vaikutuksia työnantajien etuihin ja oikeuksiin, kun taas vaikutukset työntekijöihin jäävät suurelta osin huomiotta. Nämä ovat merkittäviä epäkohtia, jotka korostavat hallituksen antaman lakiesityksen yksipuolisuutta ja tarkoitushakuisuutta. Tämä kuvastaa suoraan sitä piittaamattomuutta, jota Orpon hallitus tuntee suomalaisia työntekijöitä kohtaan.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaisen käytännön mukaisesti työmarkkinoita on vuosikymmeniä kehitetty yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa. Vaikka hallitus on sanonut vievänsä Suomea pohjoismaiseen suuntaan, näillä lakimuutoksilla suunta on itse asiassa täysin eri. Olemme ensimmäinen Pohjoismaa, joka rajoittaa laillisen työtaistelun tueksi järjestettyjä myötätuntolakkoja ja poliittisia lakkoja lainsäädännöllä — siis ensimmäinen.

Huolta suomalaisten palkansaajien oikeuksien rajoittamisesta kannetaan nyt ympäri maailmaa aina YK:n alaista kansainvälistä palkansaajajärjestö ILOa myöten. Tuo järjestöhan toimii kolmikantaisesti, siis valtion, työnantajien ja työntekijöiden yhteistyönä.

Hyvät kollegat, hallitus on lukemattomia kertoja toistanut, että se haluaa rauhaa ja vakautta suomalaisille työmarkkinoille. Etenkin kokoomuksen piirissä kokeneet konkarit ja strategianikkarit ovat varmasti ymmärtäneet, millaisen kaaoksen se työmarkkinoilla lopulta saa aikaiseksi tekemällä itsestään työmarkkinaosapuolen. Pitkäaikaisten ideologisten tavoitteiden runnominen eteenpäin huolimatta niiden yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista on mielestäni paitsi vastuutonta myös surullista. — Kiitos, puhemies.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

22.05 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies, hyvät kollegat! Kiitos perustuslakivaliokunnalle ja erityisesti työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle tämän lakiehdotuksen huolellisesta ja tarkasta valmistelusta ja siitä, että siihen haluttiin ottaa mukaan myös tasa-arvonäkökulma. Eilen ja tänään oppositiosta tuotiin esille, että Suomessa poliittisia lakkoja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

on varsin vähän eikä niiden vaikutus ole pitkällä aikavälillä kuin muutamia minuutteja per työntekijä vuodessa. Eipä se kyllä lohduta työnantajayritystä, kun tilaukset myöhästyvät eikä sopimuksista voida pitää kiinni, kun työntekijät lakkoilevat maan hallitusta vastaan. Varsinkin pienet yritykset kärsivät poliittisista lakoista, ja valtio ja kansa kärsivät. Vasta päättyneiden poliittisten lakkojen lasku on kansantaloudelle ja Suomen kansalle jopa kaksi miljardia euroa.

Suomi on moneen maahan verrattuna lakkoherkkä maa. Tästä koituu haittaa yksittäisille kansalaisille, yrityksille, maamme kilpailukyvyille, koko Suomen maineelle ja taloudelle. Työpäiviä jää tekemättä ja palkkaa saamatta. Häiriöt palveluiden ja tavaroiden toimituksessa heikentävät asiakkaiden luottamusta ja maamme kilpailukykyä. Kansainvälisessä kaupassa sopimuksia menee sivu suun ja tärkeitä investointeja jää tekemättä.

Arvoisa puhemies! Me tarvitsemme nykyistä vakaammat työmarkkinat. Ne turvaavat yritysten tuottavuutta, ja kansainvälisillä markkinoilla kirimme kiinni kilpailijamaitamme. Tämä lakiesitys on yksi ja tärkeä osa uudistusta. Se pitää nyt saada maaliin ja mahdollisimman nopeasti. Se on Suomen ja isänmaan etu.

Sanon vielä kerran: Tätä maata ei johda ammattiyhdistysliike. Tätä maata johtavat demokraattisilla vaaleilla valittu eduskunta ja sen hallitus. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

22.09 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Olemme kohdanneet tänään merkittävän hetken tämän lakko-oikeutta rajoittavan hallituksen esityksen käsittelyssä. Esitin eilen illalla, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö lähetettäisiin vielä perustuslakivaliokuntaan, jotta perustuslakivaliokunta voisi ottaa kantaa työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa muutettujen siirtymäsäännöksiin perustuslainmukaisuuteen. Asian palauttamisesta perustuslakivaliokuntaan äänestettiin tänään iltapäivällä. Valitettavasti lakiesitystä ei esitykseni mukaisesti palautettu perustuslakivaliokuntaan perustuslainmukaisuuden varmistamiseksi, vaan hallituspuolueiden kansanedustajien enemmistöpäätöksellä asian käsittely jatkuu nyt täysistunnossa.

Arvoisa puhemies! Esitin eilisessä täysistunnossa lakiesityksen palauttamista perustuslakivaliokuntaan, koska esityksen siirtymäsäännösten taannehtiva vaikutus poliittisiin työtaisteluihin on herättänyt huolta työoikeuden asiantuntijoissa. Siirtymäsäännökset ovat muuttuneet työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan käsittelyssä merkittävästi verrattuna alkuperäiseen hallituksen esitykseen. Uuden tarkennuksen mukaan uutta lakia sovellettaisiin jo ennen sen voimaantuloa alkaneeseen poliittiseen työtaisteluun. Tämä voi tehdä aiemmin laillisista työtaisteluista laittomia, mikä on lainsäädännöllisesti ennenkuulumatonta, erityisesti kun kyse on näin merkittävästä perus- ja ihmisoikeudellisesta asiasta.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan kuulema työoikeuden professori Seppo Koskinen on julkisuudessa korostanut, kuinka poikkeukselliset ja perusoikeuksien kannalta ongelmalliset hallituksen esittämät siirtymäsäännökset nykyisessä muodossaan ovat. Siirtymäsäännöksiä muutettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan viimeisimmän ministeriöltä saadun vastineen mukaisesti, ja niitä ei täten ole tarkasteltu asiantuntijoiden eikä perustuslakivaliokunnan toimesta. Arvoisa puhemies! On todella huolestuttavaa, että hallituspuolueet päättivät vain jatkaa lakkolakien runnomista eteenpäin, vaikka työoikeuden arvostetut asiantuntijat näkivät esityksessä olevan ilmeisiä ristiriitaisuuksia perustuslain kanssa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Arvoisa puhemies! Kun puhumme perusoikeuksista, meidän tulee toimia varovaisesti, ja meidän olisi tullut ottaa pieni aikalisä asian käsittelyn suhteen suuren riskin välttämiseksi. Jos perustuslakivaliokunta olisi käsitellyt työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa muutetut siirtymäsäännökset, se olisi pidentänyt lain käsittelyä hieman, mutta ei olisi vaarantanut sen alkuperäistä aikataulua. Nyt meillä on täällä salissa valitettavasti käsittelyssä lakiesitys, jossa on työoikeuden asiantuntijoiden mukaan mahdollisesti ilmeisiä ristiriitaisuuksia perustuslain kanssa.

Arvoisa puhemies! Tänään siis jatkamme hallituksen esityksen käsittelyä, joka muuttaisi pitkään voimassa ollutta työrauhalainsäädäntöämme. Nykyinen lainsäädäntö on ollut voimassa vuodesta 1946, ja nyt esillä oleva esitys olisi sen kymmenes muutos. Valitettavasti lakiesitystä on valmisteltu liian tiukalla aikataululla, mikä on estänyt perusteellisen selvittämisen ja kolmikantaisen käsittelyn yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa. Tämä on huolestuttavaa, sillä pohjoismaisen käytännön mukaisesti työmarkkinoita tulisi kehittää yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa.

Arvoisa puhemies! Esityksessä on useita ongelmia. Poliittisten lakkojen määritelmä on epäselvä, ja pykälämuutokset eivät ole riittävän selkeitä. Lisäksi esityksessä pyritään vähentämään lakkojen määrää perusteettomasti, vaikka Suomessa työtaisteluissa menetettyjen työpäivien määrä on ollut suhteellisen vähäinen. On myös huomioitava, että esitys keskittyy lähinnä työnantajan etuihin, kun taas työntekijöiden näkökulma jää vaille huomiota. Tämä on ristiriidassa pohjoismaisen suunnan kanssa, johon hallitus on ilmoittanut haluavansa viedä Suomea. Lisäksi vaihtoehtoisia malleja ja toteuttamistapoja ei ole esitelty, vaikka ne olisivat olleet tarpeen. Työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeus ja henkilöstön edustus yritysten hallinnossa ovat esimerkkejä keinoista, joilla työntekijöitä voitaisiin sitouttaa yritystoiminnan kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Työtaisteluoikeus perustuu ammatilliseen yhdistymisvapauteen, ja kansainvälisesti työtaisteluoikeutta suojataan useissa kansainvälisissä sopimuksissa. Hallituksen esitys ei näytä ottavan näitä seikkoja riittävästi huomioon. Tämä esitys vie valitettavasti työelämäämme vuosikymmeniä taaksepäin. Meidän on pyrittävä parantamaan työelämäämme yhteistyössä kaikkien osapuolten kanssa, ei heikentämään työntekijöiden oikeuksia ja työmarkkinoiden toimivuutta. — Arvoisa puhemies, jatkan seuraavassa puheenvuorossa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Marttila.

22.16 Helena Marttila sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on nyt aivan perustavanlaatuisesti muuttamassa tapaa, jolla työelämää koskevia lakeja säädetään. Ensi töiksi ollaan luonnollisesti rajoittamassa lakko-oikeutta. Poliittisia lakkoja on 2000-luvulla ollut Suomessa vain muutamia. Täällä on nyt useampaan kertaan perusteltu tätä lakiuudistusta Suomen kilpailukyvyyn parantamisella myös valiokunnan puheenjohtajan suulla, mutta tosiaan, viimeisen 20 vuoden aikana poliittisia lakkoja on ollut vain muutamia.

Poliittinen lakko on yksi ammattiyhdistysten järeimmistä keinoista, joka menettää tehonsa, jos lakon kesto rajataan merkittävästi. Mikä enää estää hallitusta viemästä läpi loputtoman listan muita heikennyksiä? Kyse on työntekijöiden ja työnantajien välisestä voimasuhteesta, ja Orpon hallitus on historiallisella tavalla asettunut työnantajien puolelle. Lakko-oikeudessa on kyse aivan perustavanlaatuisesta oikeudesta, joka on tunnustettu muun muassa ILO:n kansainvälisten julistuksien. Myös Suomen perustuslaissa turvataan oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

keus yhdistymisvapauteen sekä oikeus osallistua yhdistyksen toimintaan mukaan lukien ammattiyhdistykset. Nyt täällä onkin kinasteltu muun muassa siitä, rajoittaako hallitus perusoikeuksia vaiko ei.

Lakko-oikeuden rajausta kytkeytyy laajemmin demokratiaan. Hallitusedustajat ovat syytäneet ay-liikettä ulkoparlamentaarista vaikuttamisesta: kuka saa vaikuttaa lainsäädäntöön ja millä tavalla? Puheissaan hallitusedustajat tulkitsevat demokratiaa hyvin suppeasti ja vain sen parlamentaarisessa muodossa, jossa vaaleissa voittanut puolue muodostaa hallituksen ja säätää lakeja mielensä mukaan. Kansalaisvaikuttaminen on kuitenkin keskeinen osa toimivaa demokratiaa ja paljon laveampaa kuin vain mahdollisuutta äänestää vaaleissa neljän vuoden välein. Siksi tässä lakkokeskustelussa ollaan aivan länsimaisen yhteiskunnan ytimessä, kansanvallan määritelmässä, ja voi vain ihmetellä, miksi perussuomalaiset eivät ole tätä kansanvaltaa puolustamassa.

Yhtä lailla esimerkiksi lobbaaminen voidaan mieltää ulkoparlamentaarisenä vaikuttamisena. Siinä, missä lobbaaja voi ostaa äänenpainonsa rahalla, ay-liike ammentaa voimansa joukkovoimasta. Ammattiyhdistykset edustavat noin puoltatoista miljoonaa palkansaajaa, ja perinteisessä kolmikannassa palkansaajien ääni on kuulunut lakien valmistelussa myös vaalien välillä. Nyt ollaan siis historiallisesti muuttamassa sitä, että työntekijät olisivat jatkossakin tasavertaisessa asemassa työnantajan kanssa — sen sijaan heikoiksi hiljennettyjä.

Yhdysvalloissa ammattiliittojen merkitys on ymmärretty uudelleen vuosikymmenien työntekijöiden ja palkansaajien polkemisen jälkeen. Työntekijöiden uudelleenjärjestäytyminen ja työvoimapula tuottavatkin tulosta, ja duunarialojen palkat nousevat suhteessa eniten ensi kertaa vuosikymmeniin. USA:ssa liittoon kuuluvien määrä nousi yksityisellä sektorilla 261 000:lla viime vuonna ja liittojen hyväksyntä on korkeimmillaan sitten 60-luvun.

Suomessa on talvisodan ajoista asti ollut tapana sopia työelämää koskevista muutoksista kolmikantaisesti eli yhteistyössä palkansaajakeskusjärjestöjen, työnantajajärjestöjen ja maan hallituksen kesken. Nämä neuvottelut ovat luoneet pohjan lain valmistelulle, ja 2000-luvulla on tällä tavoin toteutettu esimerkiksi eläkeuudistus ja niin kutsuttu kiky-sopimus. Nyt hallitus on muuttamassa tätä isänmaalliseksi yhteishengeksikin kutsuttua toimintatapaa historiallisella ja perustavanlaatuisella tavalla. Työnantajaosapuolen tavoitteita on kirjattu sanatarkasti ja jopa numeroiden tarkkuudella hallitusohjelmaan. Näiden kirjausten perusteella hallitus on nyt valmistellut lakeja, joita perustellaan pohjoismaisella mallilla. Missään muussa Pohjoismaassa ei kuitenkaan olla toteutettu näin järeitä uudistuksia lakiin runnomalla.

Hallitus on kyllä poiminut käytäntöjä muista maista, mutta vain ja ainoastaan työntekijän kannalta epäedullisia muutoksia. Esimerkiksi Ruotsissa on heikennysten vastapainoksi muun muassa työntekijöiden tulkintaetuoikeus, mikä tarkoittaa, että riitatilanteessa noudatetaan työntekijöiden tulkintaa siihen saakka, kunnes saadaan ratkaisu oikeusteitse. Ruotsissa työntekijöillä on niin ikään edustus yritysten hallituksissa, mikä lisää työntekijöiden tiedonsaannin mahdollisuuksia ja toisaalta vahvistaa henkilöstön näkemysten esiin tuomista. Mitään vastaavaa, työntekijöiden kannalta edullista uudistusta ei Suomeen ole tulossa.

Arvoisa rouva puhemies! Keskellä talvisodan pommituksia tammikuussa 1940 syntyi niin kutsuttu tammikuun kihlaus, jossa työnantajapuoli tunnusti ensimmäistä kertaa työntekijäjärjestön tasavertaiseksi neuvottelukumppaniksi. Nyt hallitus on rikkonut tämän lupauksen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nurminen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

22.22 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Olen kuunnellut tätä keskustelua mielenkiinnolla, ja täytyy ensin ihan kiittää sosiaalidemokraattien ja vasemmistoliiton ja vihreitten puheenvuoroja. On hienoa, että tässä salissa vielä puolustetaan suomalaisia työntekijöitä ja reiluja työelämän pelisääntöjä. Näiden hallituksen esitysten alla on tärkeää, että tämä ääni kuuluu ja on myös suomalaisen työntekijän puolustajia tässä salissa.

Olisin kysynyt valiokunnan puheenjohtaja Siréniltä muutamia kysymyksiä, mutta hän varmasti nyt joutui poistumaan.

Ensinnäkin näistä valiokunnassa poistetuista kappaleista: Pidän tätä hyvin ongelmallisena lainsäädäntötyön näkökulmasta. Puheenjohtaja totesi jotenkin tällä tavalla, että hän on toiminut niiden käytäntöjen ja pelisääntöjen mukaan, miten eduskunnassa kuuluukin toimia. Itse taas näen vahvasti niin, että jos valiokunnan mietintöpohjasta, jossa käsitellään perustavanlaatuisia kysymyksiä liittyen tasa-arvoon tai ILO-sopimusten tulkintaan, kappaleita poistetaan, eli asioita piilotetaan, niin se ei ole hyvää lainsäädäntötyötä, vaan siinä tilanteessa pitäisi tunnistaa ja tunnustaa tosiasiat ja ne pitäisi myös valiokunnan mietintöön tuoda ilmi. Tällä on kauaskantoisia vaikutuksia, ja piilottelemalla ei hyvää lakia synny.

On hyvä, että nyt oppositio on sentään tuonut näitä asioita esille, mutta toivoisi, että tämänlainen lainsäädäntötyö ei lisääntyisi, vaan mitä asiantuntijakuulemisessa tuleekaan, tunnustetaan tosiasiat, tehdään poliittiset päätökset ja mennään eteenpäin. En pidä hyvänä tällaista asiasisällöllistä poistamista tämänkaltaisesta laista.

Itse esityksestä: Tässä oli useitakin hyviä puheenvuoroja, ja itse kyllä näen, että tämä laki on monella tavalla hyvin monimutkainen ja myös aika epäselväkin kokonaisuus, jonka vaikutukset sitten vasta ehkä myöhemmin selviävät, kun tulkintoja saadaan myös oikeusteitse. Ehkä itse kiinnitin huomiota tähän tasa-arvokohtaan, minkä tästä mietinnöstä hallituspuolueet poistivat, erityisesti näitten naisvaltaisten sote-alan työntekijöiden näkökulmasta. Jos tukityötaisteluilla ei voida enää tukea näitä heikomman neuvotteluvoiman aloja, niin paine ratkaisujen syntymiselle on heikko ja neuvottelut saattavat venyä, ja pidän tätä myös ongelmallisena.

Täällä on keskusteltu myös näistä perustuslaillisista kysymyksistä, mikä on ihan validi ja tärkeä huomio, josta on äänestettykin. Valiokunnan puheenjohtaja totesi siihen jollain tavalla niin, että tätä valtiosääntöoikeudellista kysymystä on arvioitu ja tultu tähän johtopäätökseen. Olisin toivonut, että oltaisiin saatu lisää informaatiota siitä, kuka on arvioinut ja miten tähän johtopäätökseen sitten tultiin.

Sinällään en pidä erikoisena, että näitä tasa-arvopykäläiä naisvaltaisten alojen suhteen tästä mietinnöstä on peitelty. Esimerkiksi tämä hallituksen ajama vientivetoinen palkkamalli, jota nyt viedään vahvasti eteenpäin, kohdistuu taas erityisesti näihin naisvaltaisiin aloihin, ja tämä palkkakuoppa sen kuin syvenee.

Olen myös pitänyt hyvin harmillisena useita erityisesti perussuomalaisten käyttämiä puheenvuoroja meidän ammattiyhdistysliikkeestä, ja jollain tavalla haluaisin tuoda sen näkökulman esiin, että meidän ammattiyhdistysliike on koko pitkän historiansa ajan puolustanut työntekijöitä ja parempia työehtoja ja työoloja. Ei varmasti tässä salissa tarvitse yksilöidä, minkälaisia saavutuksia tämän pitkän historian aikana on työntekijöille saatu. Uskon, että ihan jo pelkästään nämä kahdeksan tunnin työpäivät ja meidän tämänkaltaiset työehdot ovat sellaisia kysymyksiä, että ilman ammattiyhdistysliikettä näitä ei olisi tullut tänne, joten arvostus sille puolelle.

Siinä mielessä olenkin äärettömän surullinen, että nyt kun tässä syytetään ammattiyhdistysliikettä jostain ulkoparlamentaarisesta painostuksesta, niin yhtä lailla voidaan kysyä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

minkä takia EK:n ohjeistus... EK saneli hallitukselle kymmenen tavoitetta, ja hallitus otti yksitoista itselleen, joita se nyt vie eteenpäin. Eikö tämäkin ole ulkoparlamentaarista ohjeistusta? Nyt kun ammattiyhdistysliike yrittää puolustaa näitä isoja sosiaaliturvavaleikkauksia ja merkittäviä työehtojen heikennyksiä, niin mitä tekee hallitus? Lainsäädännöllä hiljentää ja kieltää ja rajoittaa ammattiyhdistysliikkeen toimintaa. Kun nämä saadaan vapun korvilla täällä käsiteltyä, sen jälkeen ruvetaan viemään tällä samalla voimalla lukuisia heikennyksiä suomalaisten työntekijöiden työehtoihin. Onhan tämä käsittämätöntä, miten tällä tavalla voidaan toimia.

Muutamia konkreettisia esityksiä: Täällä me ollaan käyty näitä sosiaaliturvavaleikkauksia, ja ehkä yksi ihan konkreettinen luku, arvioiden mukaan, mitä nyt jo oli, on satatuhatta uutta toimeentulotuen asiakasta. Se siitä. Näistä muista esityksistä, mitä hallitus vie eteenpäin: Sairaussakko. Potkulaki, eli irtisanomissuojaa heikennetään niin, että ei tarvitse enää painavaa syytä vaan lievemmin pitää pystyä irtisanomaan. Sitten on paikallisen sopimisen laajentaminen. Haluan vielä korostaa siihen, että tällä hetkellä jo meidän työmarkkinoilla pystytään paikallisesti sopimaan hyvin joustavasti, kun se tehdään yhteisymmärryksessä. Jokaiselle työntekijälle voi maksaa niin paljon lisää palkkaa kuin vain ikinä voi, mutta meillä on jotkut minimiehdot, [Puhemies koputtaa] minkä alle ei mennä, ja tässä te haluatte murentaa nämä minimiehdot, että saadaan vain halvemmalla työvoimaa ja palkkoja alas. Pidän tätä erittäin käsittämättömänä. Ja tässähän on pitkä haave yleissitovien työehtosopimusten romuttaminen.

Arvoisa rouva puhemies! Lopetan tältä erää tähän. Vastustan jyrkästi tätä lailla ammattiyhdistysliikkeen toimintamahdollisuuksien rajoittamista vapaassa demokratiassa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

22.31 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin tähän tilanteeseen, kun täällä viitataan tähän kilpailukykyyn ja muuhun: Kauheasti ihmettelen, miten Pohjoismaissa muut, joilla on ihan sama lainsäädäntö kuin meillä tänä päivänä on, pärjäävät kilpailukyvyyssä. Niillä on myötätuntolakkojen osalta sama tilanne kuin meillä. Jos päälakko on laillinen, niin myötätuntolakko on laillinen. Ja poliittisia lakkoja ei ole lailla rajattu, niissä on vain oikeuskäytäntönä tiettyjä ratkaisuja syntynyt. Ja ne silti pärjäävät. Eli tämä ei taida olla kiinni näistä työtaisteluoikeuksista ja -rajoituksista, vaan taitaa se kilpailukyky syntyä ihan muissa asioissa. [Aki Lindén: Olisiko vähän tämmöistä venäläistä mentaliteettia!]

Tässä nytten ajattelin tästä myötätuntotyötaistelusta puhua, ja on tärkeää vähän kerrata sitä. Meillä ammattiyhdistysliikkeen [Karoliina Partasen välihuutoja] — anteeksi, saanko puhua täällä? — meillä ammattiyhdistysliikkeen laittaessa työtaistelutoimia liikkeelle, niin työehtosopimusneuvottelujen yhteydessä kuin muissakin yhteyksissä, on kolme periaatetta, millä sitä rajoitetaan: henki ja terveys eivät saa tulla uhatuiksi, ja sitten yhteiskunnallisesti välttämättömät toiminnot halutaan turvata. Nämä ovat niitä rajoitteita, jotka ammattiyhdistysliike itse laittaa, että huolehditaan siitä, että asiat tulevat hoitumaan. Tämä on se iso periaate, joka näissä rajoitteissa on.

Minulla jäi äskeinen puheenvuoro kesken tähän myötätuntotyötaistelujen rajaamiseen, ja sen osalta haluan muutamalla lainauksella myöskin näyttää, kuinka vaikea kysymys tämä on myöskin oikeusoppineille — tai kuinka selkeä kysymys heidänkin kannaltaan se on, kun he miettivät sitä, kuinka tätä myötätuntotyötaistelua, tukilakkoa, voidaan rajata

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

kansainvälisten sopimusten, kuten ILO-sopimuksen, kautta. Täällä on muutamia esimerkkejä siitä:

Professori Matti Mikkola: ”Hallituksen esityksessä on kuvattu laajasti myötätuntolakkojen oikeusperusteita ja niiden vaihteluita eri Euroopan maissa. Esityksessä on päädytty asettamaan vaatimus, että myötätuntolakon vaikutukset eivät ulottuisi primääryötaistelun vaikutuksia laajemmalle. Tältäkin osin lakon rajoituksia ei saa Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten perusteella tehdä työnantajalle koituvien taloudellisten vaikutusten perusteella. Kansainvälinen ihmis- ja perusoikeuskäytäntö ei ole luonut yhtä selkeitä kieltonormeja sen suhteen, että myötätuntolakon laajuus sidottaisiin primäärilakon tarkoitukseen.”

Sitten Seppo Koskinen samasta asiasta, professori myöskin: ”Ensimmäinen esimerkki vaikeasta tulkinnasta: ’ei saa toimeenpanna siten, että työnantajalle tai tämän sopimus-kumppanille aiheutetaan suhteettomia vahingollisia seuraamuksia rajoittamalla työnantajan palvelu- tai tuotantotoimintaa’. Yleensä nämä vahingot ilmenevät vasta jälkeenkäpäin. Työnantaja voi monilla toimenpiteillä estää tai vähentää säännöksessä mainittuja vaikutuksia. Työnantajatkin ovat eri tilanteissa sen suhteen, millainen vastustuskyky kullakin on estääkseen suhteettomat vaikutukset. Mitä suhteettomat vaikutukset ovat? Yleensä ne ovat kuitenkin vain väliaikaisia.” Sitten Koskinen jatkaa: ”Työtaisteluun ryhtyvän on todella vaikea, jopa mahdotonta arvioida sitä, millainen toimenpide tarvitaan kyseisen tavoiteltavan vaikutuksen aikaansaamiseksi. Tätä ei pysty yksikään tukityötaisteluun ryhtyvä järjestö arvioimaan etukäteen.” Ja kun se etukäteen pitäisi arvioida, on tässä se ongelma.

Ja Niklas Bruun, joka on kunnioitettu kotimaisen ja kansainvälisen työoikeuden tuntija, puhuu myöskin tässä siitä ulottuvuudesta, miten tätä pitäisi korjata ja hoitaa: ”Hallituksen esityksen myötätuntotyötaistelujen rajoitustoimenpiteet ovat erittäin tulkinnanvaraisia ja epäselviä. Monesta syystä — sekä ihmisoikeussopimuksista että rajoitusten tulkintakontekstista johtuen — rajoitusperusteita pitää selkiyttää, yksinkertaistaa ja supistaa.” Ja kritiikin pääkohdat: ”Rajoitukset eivät täytä perusoikeusrajoituksille asetettavia tarkkarajaisuuden vaatimuksia. Lisäksi pelkästään taloudellisin perustein lakko-oikeutta ei voi rajata vakiintuneen ILO:n ja EIS:n käytännön mukaan. Nyt esillä olevat perustelut näyttävät olevan lähes yksinomaan taloudellisia.”

Näin sanovat myötätuntotyötaisteluista meidän kansainvälisesti ansioituneet professorit, jotka ovat työoikeuden asiantuntijoita, ja sitten vielä olisi ollut monta lainausta tästä suhteellisuudesta.

Kaiken kaikkiaan pitää muistaa tämä myötätuntotyötaistelujen tarve, miksi sitä tehdään. Sitä tehdään sen vuoksi, että pystytään tukemaan niitä aloja, jotka eivät itse pysty saamaan kunnollisia työehtoja aikaiseksi. Vahvemmat alat tukevat näitä, ja nämä alat, joita tuetaan, ovat usein matalapalkka- ja naisaloja. Tässä mielessä myötätuntolakkojen rajoittaminen tässä laajuudessa ja tällä tavalla kuin hallitus tätä esittää, on liian pitkälle mennyt. Tämä on yksi osa tämän lain ongelmakohtia, ja tätä on tuotu esille tuolla, mutta ne asiantuntijalauseennot eivät ole uponneet valiokuntavaiheessa tuohon mietintöön. — Jatkan seuraavassa kohtaa poliittisista lakoista. Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Gebhard.

22.38 Elisa Gebhard sd: Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Lyly tuossa aloitti, minäkin haluaisin puhua hieman myötätuntotyötaisteluista. Myötätuntotyötaistelut ovat seikka,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

joka tässä koko keskustelussa on jäänyt suhteellisen vähälle huomiolle, epäilemättä siksi, että sen rajoittaminen on hallituksen kannalta vaikeampi toimi perustella. Tällä esityksellä lähin tosiaan rajataan merkittävästi näiden myötätuntotyötaisteluiden eli tukilakkojen käyttövoimaa.

Suomen työmarkkinat ovat huomattavan sukupuolittuneet eli jakautuneet miesten ja naisten aloihin. Siksi työelämään liittyviä uudistuksia pitäisi tarkastella lähtökohtaisesti myös sukupuolivaikutusten osalta. Näin ollen kun hallitus väittää ohjelmassaan vahvistavansa sukupuolten tasa-arvoa työelämässä, pitäisi katsoa kokonaisuus: millaista työelämää koskevaa lainsäädäntöä hallitus oikeastaan edistää? Myötätuntotyötaisteluthan ovat tyypillisesti olleet juurikin tällainen tapa, jolla tuetaan toisen ammattiryhmän sopimusneuvotteluita sellaisessa tilanteessa, jossa tämän ammattiryhmän oma työtaisteluvoima on jostain syystä rajoitetumpi. Tällaisilla aloilla neuvottelulähtökohdat ovat erilaiset, jolloin muiden alojen tuki voi olla huomattavan merkityksellinen. Tämä asia koskee esimerkiksi naisvaltaisia palvelualoja. Haluaisin sen vuoksi hieman kattavampia perusteluja, mitä ongelmaa nimenomaan tällä myötätuntotyötaisteluihin kajoamisella halutaan ratkoa.

Pohjoismaisittainhan tukityötaisteluiden rajoittaminen on poikkeuksellisen kova toimenpide, vaikka hallitus pyrkii joka käänteessä puhumaan pohjoismaisesta mallista. Tässä esityksessä oikeus myötätuntotyötaisteluun sidottaisiin nykyistä vahvemmin sellaisiin toimenpiteisiin, joilla on jokin suora vaikutus pääriidan osapuoliin. Muiden kuin suoraan pääriidan osapuoliin vaikuttavien myötätuntotyötaisteluiden sallittavuus jäisikin arvioitavaksi niiden vaikutusten laajuuden perusteella. Käytännössä jätisi huomattavan epäselväksi, miten näitä vaikutuksia mitattaisiin, millaiset vaikutukset olisivat sallittuja pääriitaan vaikuttamiseksi ja millaiset vaikutukset katsottaisiin lakiesityksen tarkoittamalla tavalla suhteettomiksi. Nämä vahingot ja vaikutukset käytännössä käyvät ilmi vasta työriidan päättymisen jälkeen, ja niiden etukäteisarviointi on hyvin vaikeaa. Tämä tulee vain oikeuskäytännöllä ratkottavaksi. Joten sen vuoksi ja sen lisäksi on pakko kehystää hieman yleisemmin.

Minusta näyttää itse asiassa siltä, että hallitus ei tee mitään konkreettista sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi työelämässä, ja konkreettisilla keinoilla tarkoitan lainsäädäntöä. Hallitusohjelman lupauksista puuttua esimerkiksi raskausryjintään puuttuu konkretia täysin. Sen sijaan monet, muutkin, hallituksen kaavailemat työelämähankkeet iskevät hyvin kipeästi naisiin. Aikeet lukita naisvaltaiset alat ikuisen palkkakuoppaan on tästä räikein esimerkki. Ensimmäisen sairauspoissaolopäivän palkattomuus osuu erityisen kipeästi sellaisissa ammateissa työskenteleviin, jotka eivät voi tehdä etätöitä ja joilla palkat ovat pienet. Kyllä, esimerkiksi palveluammatit. Juuri nämä ammatit kärsivät tästä erityisen paljon. Lisäksi meillä on tämä pyrkimys rajata tukilakkoja ja siten heikentää näillä tietyillä pienipalkkaisilla naisvaltaisilla aloilla olevien mahdollisuuksia vaatia parempaa. Tosiaan haluaisin edelleen kuulla perustelut — niitä on täällä useassa puheenvuorossa pyydetty — miksi niitä tasa-arvovaikutuksia tälle esitykselle arvioitiin vasta tässä valiokuntavaiheessa ja siinäkin niin kiireellä, että asiantuntijat ovat lausunnoissaan todenneet aikataulun olevan liian tiukka tarkalle arvioinnille.

Me emme, minä eikä esimerkiksi edustaja Mäkinen, joka tästä asiasta aiemmin puhui, ole saaneet vastausta myöskään siihen, minkä takia työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan valiokuntaneuvosten laatimasta pohjasta näitä tasa-arvoa koskevia kohtia on poistettu. Arvoisat hallituspuolueiden edustajat, olette halunneet poistaa esimerkiksi sellaisen toteamuksen, että ”valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi naisvaltaisella hoito-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

alalla muiden alojen tukityötaistelut voivat olla keskeisessä asemassa neuvottelutilanteessa”. Miksi tällainen ilmeisesti faktatieto ja ilmeisesti riidattomasti asiantuntijakuulemisessa esiin tullut seikka on poistettu? Ettei vain olisi kyse siitä, että te haluatte peitellä tämän esityksen tasa-arvovaikutuksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindtman.

22.44 Antti Lindtman sd: Arvoisa puhemies! Siteeraan erään vaikutusvaltaisen poliitikon lausuntoa koskien tapaa muuttaa työtaisteluoikeuksia: ”Toivon, että tämän tyyppisissä asioissa ensisijaisesti työmarkkinajärjestöt löytävät ratkaisut, kun meillä on eri roolimme.” Näin totesi eräs tässäkin salissa valtaa käyttävä lainsäätäjä, kansanedustaja. Hän oli oppositiojohtaja Petteri Orpo.

Arvoisa puhemies! Olemme täällä paljon keskustelleet siitä, että kun hallituspuolueista kolme neljästä ennen vaaleja kirjallisesti lupasi suomalaisille palkansaajille, että työtaisteluoikeudet pidetään vähintään nykyisessä laajuudessa, miten on mahdollista, että sen jälkeen, kun palkansaajilta on äänet kerätty, hallituksessa tehdään historiallinen palkansaajien oikeuksien rajaaminen ilman todellisia neuvotteluja.

Vähemmän on puhuttu siitä, että sen yhdenkin puolueen puheenjohtaja vielä vain pari kuukautta ennen eduskuntavaaleja totesi, että tämän tyyppisissä asioissa meillä lainsäätäjillä on eri roolimme. Totta kai meillä on keskeinen rooli tässä, mutta tämä juuri osoittaa, miksi on tärkeää, miksi on juuri pohjoismaista ajattelua ja pohjoismaista mallia pyrkiä sopimaan näistä asioista yhdessä palkansaajajärjestöjen ja työnantajajärjestöjen edustajien kanssa.

Arvoisa puhemies! Tätä taustaa vasten jään kysymään, arvoisat hallituspuolueiden edustajat, arvoisa hallitus, miksi te ette tätä neuvotelleet? No, teidän vastauksenne on, että ei tästä olisi tullut mitään, ei olisi tullut vastaantuloja. Ainoa, joka ei tuumaakaan tullut vastaan missään vaiheessa, oli työnantaja omista tavoitteistaan — tosiasiaa ei tuumaakaan, ja te hoiditte. Mutta matkan varrellahan te sanoitte, että nyt näistä voi neuvotella. Tämähän ei alkuunkaan pitänyt paikkaansa. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö julkaisi 5.3. sovintoesityksen, jonka se oli tehnyt hallitukselle jo viikkoja aikaisemmin ja josta työministeri ja pääministeri — jotka olivat tietoisia tästä sovintoehdotuksesta ja neuvottelutarjouksesta — eivät olleet puhuneet sanaakaan. Ei sanaakaan. Mutta viikkoja myöhemmin saimme kuulla, että julkistettiin tämä ehdotus, jossa siis oli hyvin pitkälle menevä kompromissi neuvotteluiden aloittamiseksi ja johon sisältyi muun muassa poliittisluontoisten lakkojen vieminen suhteellisuusarvioinnin piiriin Ruotsin mallin mukaisesti ja myös tukilakkojen osalta muutoksia, kunhan ilmoituskäytäntöjä on mahdollista lyhentää ja muita kompromisseja tehdä. Näin pitkälle menevä tarjous. Samantyyppinen oli tullut Akavalta jo edellisenä syksynä, ja se oli toistettu talvella.

Arvoisa hallitus, teillä oli mahdollisuus aloittaa neuvottelut missä vaiheessa tahansa, ja teillä on vieläkin mahdollisuus siihen, mutta te ette ole tätä käyttäneet, joten puheet siitä, että te olisitte edes yrittäneet sopia tätä pohjoismaisen mallin mukaisesti, eivät pidä paikkaansa. Ja herää kysymys, miksi. Onko todella niin, että riita on sopua parempi? Me ollaan nyt OP:n ennusteesta nähty, mitä tämä työmarkkinakaaos, jonka hallitus on aiheuttanut sillä, että se ei tosiasiaa suostu edes neuvottelemaan, näin pitkälle menevien kompromissiesitystenkään jälkeen ei suostunut neuvottelemaan, mitä tämä hallituksen aiheuttama järeäpäisyys ja sen aiheuttama työmarkkinakaaos on Suomelle maksanut. OP:n ennuste ker-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

toi, että se painaa Suomen taloutta tänä keväänä arviolta noin 0,7 prosenttiyksikköä bkt:stä. Ja mikäli te ette tätä sovi, niin riskihän on se, että me tulemme näkemään ennätyksellisen vaikean työehtosopimuskierron. Onko se sitä vakautta, jolla Suomi saadaan nousuun? Onko se sellaista työmarkkinapolitiikkaa, jolla Suomi saadaan kasvun tielle? Ei, se on rii-tojen ja repimisen tie, kun nyt Suomi tarvitsisi vakautta.

Tänään olemme saaneet kuulla valtiovarainministeriöltä ja valtiovarainministeriltä, vaikka pääministeri lupasi ja kertoi, että nyt nämä toimet riittävät — nyt nämä toimet riit-tävät — ja että hallituksen tavoitteet täyttyvät ja Suomi välttää riskin joutumasta EU:n ali-jäämämenettelyyn, että eivät ne nyt tälle vuodelle riitäkään.

Hallitus on itse aiheuttanut ongelman, että nyt rima väpää EU:n kasvu- ja vakaussopi-muksen kriteereissä, aiheuttamalla työmarkkinakaaoksen, laiminlyömillä kasvutoimet ja sulkemalla tulot pois sopeuttamisesta hallitusohjelmassa. Te olette itse ajaneet Suomen vastakkainasettelun kierteeseen, joka uhkaa jatkua. Te olette itse ajaneet Suomen leikka-uskierteeseen, jonka vuoksi nyt todella keskustellaan siitä, onko Suomella riski siitä, että tänä vuonna emme täytä tätä yhden vuoden EU:n kasvu- ja vakaussopimuksen mukaista alijäämätavoitetta.

Arvoisa hallitus, miksi te ette tätä neuvotelleet? Teille tehtiin erittäin pitkälle menevä kompromissiehdotus niin työtaisteluoikeuksien osalta, paikallisen sopimisen osalta kuin muidenkin teidän heikennysten osalta. Mitä te olisitte siinä menettäneet? Ei siinä kukaan kasvoja olisi menettänyt, mutta jos te olisitte saaneet tämän sovittua, voittajana olisivat olleet kaikki suomalaiset, niin palkansaajat, yrittäjät ja pienyrittäjät kuin Suomen kasvu, työllisyys ja vakaus. Mutta te valitsitte riitojen, repimisen ja kaaoksen tien. Itse uskon, että Suomi nousee vakaudella, luottamuksella, uskolla tulevaisuuteen ja sillä, jolla pieni maa on aina selittänyt vaikeutensa: yhteistyöllä ja sopimisella.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

22.51 Timo Suhonen sd: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan edellistä, kesken jäänyttä pu-heenvuoroani lakko-oikeuden rajoittamiseen liittyvästä osasta. Haluan tuoda esille mieles-täni tärkeitä huomioita, jotka tulivat ilmi eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuulemisissa. Nämä havainnot ovat mielestäni tärkeitä sen hahmottamisessa, minkälaises-sa työelämän kulttuurissa elämme nyt ja mihin me olemme nyt rujolla tavalla siirtymässä. Yritän siis kuvata näitä esiin lausuttuja epävarmuuksia, huomioita ja myös arvioita siitä, mihin olemme menossa, minkälaiseen Suomeen heräämme, kun tämä Orpon—Purran hal-litus on työnsä saanut päätökseen.

Oikeustieteen tohtori sekä valtiotieteiden tohtori, yliopisto-opettaja Johannes Lammi-nen lausui seuraavaa: ”Kansainvälisten sopimusten perusteella niin sanottu lakko-oikeus turvaa ensisijaisesti osapuolten väliin eturiitoihin liittyviä toimenpiteitä. Myös poliittiset työtaistelut ovat kuitenkin esimerkiksi ILO:n käytännön perusteella lakko-oikeuden piiris-sä, mikäli toimenpiteillä on työntekijöiden taloudellisiin ja sosiaalisiin etuihin liittyviä tar-koitusperiä (niin sanotut poliittisluonteiset toimenpiteet).” Haluan jälleen toistaa ja koros-taa, että asiantuntija korosti ILO:n käytäntöä.

Lisäksi on tärkeää havaita, mitä niin sanotut palkansaajien pääsopijakeskusjärjestöt elik-kä SAK, STTK ja Akava lausuvat yhteisesti: ”Säätelyn kannalta suuri ongelma on se, että se ei tee erottelua niin sanotusti puhtaasti poliittisten ja poliittisluontoisten työtaiste-luiden (tai niin sanottujen protestilakkojen) välillä. Siinä, missä jälkimmäiset nauttivat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

edellä kuvattua ILO-sopimusten ja näitä koskevan valvontakäytännön suojaan työntekijöiden intressien turvaajana, puhtaasti poliittiset työtaistelut (esimerkiksi vaikuttaminen maahanmuutto- tai veropolitiikkaan) eivät nauti vastaavaa suojaa. Jatkossa nämä olisivat esityksen perusteella hyväksyttyjä.”

Arvoisa puhemies! Tämä edellinen herättää monia ajatuksia, joihin palaan tuonnempana. Mutta tässä osassa jälleen pyydän arvoisten edustajakollegojen huomiota käytettyyn terminologiaan: ”ILO-sopimusten ja näitä koskevan valvontakäytännön suojaan”. Eli jälleen voimme todeta, että konsensus on varsin laaja siitä, että ILO ja valvontaelimet ovat tässä asiassa vedenjakajalla.

Lisäksi kun huomaamme entisen valtakunnansovittelijan Juhani Saloniuksen toteaman: ”Perusteluissa todetaan, että käytännössä edellä mainitut ehdotukset laajentavat nykyisen työrauhavelvollisuuden sisältöä. Se pitää epäilemättä paikkansa. Työehtosopimustoiminnan yleisen arvostuksen kannalta toimiva työrauhajärjestelmä onkin tavoiteltava päämäärä, joten uudistuksia voidaan perustella myös siitä näkökulmasta.”

Korvaani jää tästä soimaan kaikuna kohta ”toimiva työrauhajärjestelmä”. Kuulen sen niin, että toimiva tarkoittaa yleisesti hyväksyttyä, sellaista, johon osapuolet ovat sitoutuneet. Voi olla, että tämä toive on liian optimistinen. Voi olla, että työehtosopimustoiminta, ja vieläpä yleistä arvostusta nauttiva sellainen, meni jo sillä hetkellä, kun metsäteollisuus päätti luopua työmarkkinatoiminnasta UPM:n painostuksesta, mitä teknologiateollisuus nyt tapaillee perässä, voisiko sanoa jopa, että maan nykyhallituksen viitoittamalla tiellä, lailla säädetyn paikallisen sopimisen hengessä — tai oikeammin hengettömyydessä. Vai luuleeko joku tässä salissa, että lailla säädetty paikallinen sopiminen olisi sopimista? Ei ainakaan suomen kielen sanakirjan mukaan.

Arvoisa puhemies! Vielä haluan nostaa asiantuntijanäkökulman Kaarlo Tuorilta: ”Työtaisteluoikeuden suoja jäisi vajavaiseksi, ellei se ulottuisi myös sellaiseen poliittiseen päätöksentekoon, joka koskee kysymyksiä, joista voidaan sopia työehtosopimuksilla. Työehtosopimukset ja laki ovat monissa työntekijöiden oloja koskevissa kysymyksissä vaihtoehtoisia sääntelykeinoja. Esimerkkinä voi ajatella, että hallitus omaksuu toisen työmarkkinaosapuolen linjaa yksipuolisesti tukevan politiikan ja pyrkii lainsäädännön avulla toteuttamaan ratkaisuja, joista tämä osapuoli ei ole onnistunut — eikä onnistuisi — sopimaan työehtosopimuksilla. Jos oikeutta poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamaan pyrkiviin työtaisteluihin rajoitetaan, samalla rajoitetaan myös yleisestikin toisen työmarkkinaosapuolen mahdollisuutta vaikuttaa työehtosopimusten kompetenssin piiriin kuuluviin ratkaisuihin työmarkkinoille ominaisilla painostuskeinoilla. Tällaisissa tilanteissa työtaistelulla ei pyritä pelkästään vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon, vaan myös puolustetaan ammatillisen järjestäytymisvapauden ytimeen kuuluvaa oikeutta työehtosopimuksiin.”

Arvoisa puhemies! Mielestäni asian vakavuus ja kauaskantoisuus vaatii asiaan paneutumiseksi seikkaperäisyyttä, ja tiedän kokemuksesta useita neuvotteluja läpikäyneenä, että tässä esityksessä juuri pureudutaan yksipuolisesti vain toisen osapuolen näkökulmien ja suoraan sanottuna etujen edistämiseen toisen osapuolen kustannuksella. Ja juuri tuo seikka oikeusoppineen suulla tuossa edellisessä sitaatissa rautalangasta väännettiin. Nämä asiat ovat lopulta niin vaikeita, eivätkä nämä ketään juuri hetkauta tilanteessa, kun hyvin menee, mutta kun siellä työpaikalla tulee konflikti, ristiriita, johon aletaan hakemaan säällistä ratkaisua, niin silloin näiden pykälien tavaajia kyllä riittää. Ja juuri se työntekijä on aina alisteisessa asemassa, altavastaajan roolissa. Siksi tämä on täällä näihin pöytäkirjoihin pu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

huttava, koska olen varma: ennemmin tai myöhemmin näihin palataan. Toki sitä en toivo, mutta tavaajia tulee riittämään.

Siksi on perusteltua vielä jatkaa asiantuntijan ja korkeasti oppineen Kaarlo Tuorin si-
taattia: ”Pidän muiden kuin ’puhtaasti poliittisten’ työtaisteluiden kannalta merkityksettö-
mänä hallituksen esityksessä useaan kertaan toistettua argumenttia, jonka mukaan esityk-
sellä ei rajoitettaisi työntekijöiden mahdollisuutta käyttää kokoontumis- ja sananvapaut-
taan vapaa-aikanaan. Olennaista on tietysti oikeus työmarkkinoille ominaisiin painostus-
keinoihin. Nimenomaan tämä oikeus nauttii perusoikeus- ja ihmisoikeussuojaa osana am-
matillista järjestäytymisvapautta.”

Arvoisa puhemies! Olemme perusoikeuksien ytimessä, ja jatkan tästä tärkeästä aiheesta
seuraavassa puheenvuorossa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Razmyar.

22.59 Nasima Razmyar sd: Arvoisa puhemies! Täällä ollaan tänä iltana puhuttu paljon
suomalaisesta yhteiskunnasta ja ennen kaikkea sen vahvuuksista. Jokainen täällä tuntee ja
tietää, miten suomalaista yhteiskuntaa on rakennettu erittäin vaikeista olosuhteista.
Maa, jossa on sodittu, maa, jossa on ollut köyhyyttä. Kaikesta siitä huolimatta olemme täl-
lä hetkellä hyvinvointivaltio. Meillä on mahdollisuuksia, ja ennen kaikkea tässä yhteiskun-
nassa on oikeuksia. Kiitos siitä kuuluu yhteiskuntarauhalle, ja kiitos siitä kuuluu yhteis-
kunnalle, joka on osannut tehdä eri vaiheissa, ja vaikeissa sellaisissa, myös sopimuksia. On
luotu ymmärrystä, on luotu yhteishenkeä.

Suomalaista yhteiskuntaa on rakennettu sopimalla. Uudistuksia ollaan tehty kolmikan-
taisesti. Tähän yhteiskuntaan on kuulunut yhteiskuntarauha. Hyvin monesti, kun keskuste-
lemme vaikkapa ulkomaalaisten tuttavien kanssa ja kansainvälisten vierailijoiden kanssa,
jotka haluavat tuntea suomalaista poliittista järjestelmää ja meidän kolmikantajärjestel-
mää, he ihailevat sitä työtä, mitä Suomessa ollaan osattu tehdä. Onko tämä edes mahdol-
lista, monet yhdysvaltalaiset ovat ainakin minulle sanoneet.

Valitettavasti tänä iltana ja näiden hallituksen esitysten myötä monia näistä asioista ol-
laan rajoittamassa ja ennen kaikkea romuttamassa. Tänä iltana puhumme lakko-oikeuden
rajoittamisesta. Hallituksen esityshän lähtee siitä, että Suomessa halutaan vähentää lakko-
ja. Se, mitä tästä esityksestä tulee seuraamaan, on valitettavasti päinvastainen suunta. Yh-
teiskunnassa ei lisäännä yhteiskuntarauha eli se kaikki, mitä äsken kuvailin ja mistä meitä
ennen kaikkea myöskin maailmalla ihaillaan. Sen sijaan levottomuutta tulee lisääntymään
ja epävarmuutta tulee lisääntymään.

Tässä maassa on ollut varsin vähän poliittisia lakkoja, aivan kuten tänä iltana olemme
useasti kuulleet, joten herää kysymys, miksi näin toimitaan, miksi näin tehdään. Miksi ha-
lutaan rikkoa jotain sellaista, mikä ei ole meidän yhteiskunnassamme rikki? Tuntuu, että
tämä on kovin ideologinen kysymys ja asia tälle hallitukselle.

Lakko-oikeudessa on, arvoisa puhemies, kyse heikomman osapuolen suojelusta. Vahva
yhteiskunta on sellainen yhteiskunta, joka pystyy suojelemaan myös heikompa. Se on en-
nen kaikkea oikeudenmukaisuuskysymys. On hyvin hämmentävää ja suorastaan surullista
ja kertoo paljon hallituksen esityksestä, että Kansainvälinen työjärjestö ILO, aivan kuten
tässä aikaisemmin edustaja Suhonen nosti esiin, on sitä kritisoinut ja toivoo, huom. toivoo,
Suomen hallitukselta, että saadaan osapuolet yhteen ja saadaan osapuolten näkemykset pa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

remmin kuultua. Ainakin itse pohdin tuossa äsken, onko tällaista tilannetta aiemmin ollut. Se valitettavasti kertoo paljon tämän esityksen laadusta ja ennen kaikkea sen heikkoudesta.

Lakko-oikeuden rajoittaminen, arvoisa puhemies, ei kuulu demokratiaan. Kypsä demokratia on myös sellainen demokratia, jossa on ennen kaikkea vaikuttamisen mahdollisuuksia myös vaalien välillä. Ei riitä, että ihmiset äänestävät. Kyllähän meidän yhteiskuntaan mahtuu se, että vaalien välillä ihmiset pääsevät vaikuttamaan, pääsevät kertomaan näkemyksiään ja pääsevät yhtä lailla osallistumaan tämän yhteiskunnan kehitykseen. Näistä laakoista on valitettavalla tavalla syytetty tällä hetkellä palkansaajaliikettä, ja on syytetty talouden romuttamisesta, mutta on unohdettu, että lakkoihin aina liittyy kaksi osapuolta. Silloin kun ei ole minkäänlaista keskusteluyhteyttä, ei ole minkäänlaista vuorovaikutusta. Edustaja Lindtman nosti tässä useasti esiin, että minkä takia hallitus ei halunnut neuvotella, miksi mikään ei teille riitä. Sen sijaan te toivotte ja haluatte kaaosta, ettekä valitettavasti ymmärrä näiden vaikutuksia esimerkiksi jopa tämän tulevan syksyn osalta, kun käydään työehtoneuvotteluja.

Lakko-oikeuden rajoittaminen yhdistettynä muihin heikennyksiin, joita olette tuomassa palkansaajaliikkeelle, on kertakaikkisen surullista. Se on erittäin valitettavaa. Ansiosidonnaisesta leikkaatte, työttömyysturvan lapsikorotukset poistetaan, potkulaki, ja niin edespäin, ja kyllä minä ymmärrän niitä palkansaajia, kyllä minä ymmärrän niitä suomalaisia ahkeria työntekijöitä, jotka ovat erittäin huolissaan, mitä seuraavaksi on tulossa. Eihän tämä tähän valitettavasti lopu. Tälläkin romutetaan aivan perustavanlaatuisesti meidän palkansaajaliikettä ja ennen kaikkea suomalaista yhteiskuntaa.

Jokaisen hallituksen tulisi miettiä, miten yhteiskuntaa viedään eteenpäin, miten luodaan parempaa työelämää, miten luodaan parempaa tasa-arvoa, miten huolehditaan työntekijöistä — työntekijöistä, jotka ylläpitävät tämän maan taloutta. Tämä hallitus ei ole viemässä esityksillään meitä lähemmäksi Pohjoismaita. Tämä hallitus valitettavasti esityksillään on viemässä meitä kymmeniä kymmeniä vuosia taaksepäin.

Arvoisa puhemies! Palaan puheeni alkuun: Miten suomalaista yhteiskuntaa on rakennettu vaikeista olosuhteista, köyhistä olosuhteista? Se on ollut sopiminen, se on ollut yhteistyö, se on ollut yhteinen päämäärä, ja tämän te olette valitettavasti rikkomassa perustavanlaatuisesti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Malm.

23.06 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Ajatus siitä, että olisi olemassa jokin työtaisteluoikeuden ydinalue... Hallitus on nyt täällä moneen otteeseen kertonut, että tässä ei puututa ydinalueeseen ja oikeastaan missään hallituksen esityksessä ei puututa mihinkään ydinalueeseen, ja on pakko tarttua nyt tähän termiin, koska ”työtaisteluoikeuden ydinalue” on vähintäänkin virheellinen sanamuoto, ja ainakin kiistanalainen. Tällainen ajatusmalli ei nimittäin saa tukea oikeuskirjallisuudesta. Johannes Lamminen on omassa väitöskirjassaan spekuloinut hieman tätä muistuttavalla ajatuksella, mutta edes hän ei ehdota, että yleisesti hyväksytty hahmotustapa työtaisteluoikeudesta yhdistymisvapauden ja ammatillisen järjestäytymisvapauden ydinalueena olisi jotenkin kiistettävissä. Tällaista johtopäätöstä ei yksinkertaisesti ole mahdollista tehdä, eikä se saa juurikaan minkäänasteista tukea muun muassa ILO:n valvontamekanismin tulkintakäytännöistä. Sen sijaan ILO:n tulkintakäytännöissä painotetaan nimenomaan sitä, että työtaisteluoikeus ei rajoitu yksinomaan työehto-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

sopimusneuvotteluihin vaan käsittää myös työ- ja sosiaalipoliittisiin tavoitteisiin liittyvien etujen ja intressien puolustamisen.

No yksi seikka sitten on myös se, että Suomen kokoisessa maassa 24 tuntia kestävä lakko asettuu myös käytännössä täydelliseksi esteeksi useilla aloilla pelkästään etäisyyksien vuoksi. Jo se, että olemme pitkien etäisyyksien maa ja meille halutaan asettaa lakkorajoituksia, jotka kestävät 24 tuntia, on jo varmaan itsessään eräänlainen ketunhantä kainalossa, miksi tätä tavoitetta kannattaa viedä eteenpäin.

Myötätuntotyötaisteluihin taas pätee periaate, että myötätuntotyötaisteluiden päämääränä on saavuttaa jotain. On varsin eriskummallista, että kun myötätuntotyötaistelut nimenomaan kohdistuvat heihin, jotka ovat jollain tavoin heikommassa asemassa työmarkkinoilla, niin heitä ei saisikaan nyt puolustaa. On jotenkin omaan oikeustajuuni varsin vaikea sopeuttaa ajatusta, että heitä, ketkä jo lähtökohtaisesti ovat heikommassa asemassa, ei voisi puolustaa. Siinä ei varmasti ole järkeä, paitsi siinä tapauksessa, jos oma pinkka eli rahapussi on siinä kunnossa, että ei myötätuntoa toisilta tarvitse.

Hallitus katsoo myös, että työrauhavelvollisuus olisi peruste rajoittaa työtaisteluoikeutta ja antaa lainsäätäjille harkintamarginaalia rajoitusten suhteen enemmän kuin tilanteessa, jossa työrauhavelvollisuus ei vallitse. Tämäkin on aika kummallinen näkökulma. Koska työrauha on kuitenkin työntekijän ja työnantajan välisesti sovittu asia, on vähintäänkin ihmeellistä, että siihen haluaa omalla hallitusohjelmallaan puuttua hallitus, joka kertoo neuvottelevansa, mutta neuvottelujen lopputulos neuvotteluosapuolilla on oltava se, mitä hallitusohjelmassa lukee. Siksipä tässä voikin vetää johtopäätöksen, että työrauhavelvollisuus ei ole olemassa meitä lainsäätäjiä varten. Se on ensisijaisesti osapuolten välinen kysymys.

Tämän esityksen tavoitteet ovat taloudellisten intressien suojaamisessa, ja työrauhavelvollisuuden taakse piiloutuminen osoittaa vain ja ainoastaan hallituksen puutteellisen tietotaitotason. [Mauri Peltokangas: Aika populistista puhetta, täytyy sanoa suoraan tähän! Ymmärrän tuskan!] — Ehkä minä olen ollut, edustaja Peltokangas, hyvässä opissa sitten, jos te toteatte noin. Otan tämän kyllä ihan kehuna itselleni. Kyllä tämä on aivan mielenkiintoista, että hallituksen ja varsinkin sen puolueen edustaja, joka on niin vahvasti ennen vaaleja luvannut, että lakko-oikeuteen ei puututa, täällä nyt lakkojen puolustajia kutsuu populistieiksi. [Krista Kiuru: Ai lakko-oikeuteen ei puututa?]

Kyllä tämä on merkillistä, mutta ehkä se kertoo tästä tuskasta ja tästä maailmankuvasta, mitä tämä hallitus haluaa Suomessa ajaa. Se, että asioista sovittaisiin yhdessä ja käytäisiin keskustelua yhdessä, ei ole näköjään mahdollista. [Mauri Peltokangas: Populismia! — Krista Kiuru: No sieltä sitä tulee koko ajan!] On vain hallitusohjelma, jonka mukaan neuvotellaan, ja jos osapuolet eivät saa aikaiseksi sitä, mitä hallitusohjelmassa on neuvoteltu, niin silloin neuvottelu siihen päättyy. [Mauri Peltokangas: Se on neuvotteluosapuolten tehtävä päästä sopimukseen!] — Niin, ja jos hallitus kertoo jo etukäteen neuvotteluosapuolille, mikä se lopputulos on, niin kyllähän se on varsin merkillinen neuvottelu sellainen. [Mauri Peltokangas: Hallitus ei neuvottele! — Naurua ja välihuutoja vasemmalta — Krista Kiuru: ”Hallitus ei neuvottele”!] — Mutta kyllä tässä nyt ehkä voi huomata, että kun tämä tällä tavalla...

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Maltetaanpa nyt sen rinnakkaisohjelman kanssa, ja kuunnellaan edustaja Malmin puheenvuoroa. [Mauri Peltokangas: Hallitus tekee esityksiä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

ja... — Krista Kiuru: Nyt perussuomalaiset myönsi, että hallitus ei neuvottele! — Puhemies koputtaa] — Puheenvuoro on edustaja Malmilla!

Tässä varmastikin oli kaikki, mitä, arvoisa puhemies, halusin sanoa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Selvä sitten. — Seuraavaksi se on sitten edustaja Viitalalla. [Aki Lindén: Peltokangas, relax relax relax! — Mauri Peltokangas: Mä pärjään ihan yksin teidän kanssa! — Krista Kiuru: Toivottavasti meni pöytäkirjaan, koska hallitus ei neuvottele!]

23.12 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Tässähän on nyt varsin hyvä maaperä tulla pitämään tähän seuraavaa puhetta. Minua on kyllä hämmästyttänyt suuresti se, että tämän keskustelun yhteydessä mystisestä ay-liikkeestä on saatu luotua hallituspuolueiden puheissa kyllä melkoinen mörkö. Eli on saatu mörkö tehtyä tavallisista suomalaisista palkansaajista. Ay-liike on yhtä kuin tavallinen palkansaaja. [Mauri Peltokangas: Se on demareiden kädenjalko!] Tuntuu, että kaikilla ei välttämättä ole ihan täysin ymmärrystä ay-liikkeen merkityksestä ja roolista suomalaisessa työelämässä ja itse asiassa koko yhteiskunnassa ja sen kehittämisessä. On välillä hyvä miettiä, millainen yhteiskunta on saatu rakennettua pieninä maana Euroopan laidalla viimeisen sadan vuoden aikana. Voinemme todeta, että emme me ihan pieleen ole menneet: maailman onnellisin kansa. Suomen yhteiskunnan kehityksessä on iso merkitys sopimisen kulttuurilla, ja nyt se kulttuuri ollaan romuttamassa hallituksen yksipuolisella sanelulla.

Pidän myös vähän erikoisena sitä, että ay-liikkeen toimintaa moititaan ulkoparlamentaarisesta vaikuttamisesta. [Mauri Peltokangas: No mistä muusta!] Miksi tätä asiaa lietsovat eivät arvostele hallituksen taustalla sanelevan elinkeinoelämän vaikuttamista suoraan hallitusohjelmaan? [Oikealta: Höpö höpö!] Eli jollain tavalla on erittäin erikoista, että nämä asiat eivät ole niin kuin mukamas mitenkään tasapainossa.

Mutta toisen kautta se ei hämmästytkään niin paljon, kun katselee, kuinka paljon linjantonta toimintaa perussuomalaisilla on kaiken kaikkiaan työelämäasioiden kanssa ollut. Muistin virkistykseksi: Perussuomalaisten toiminta on ristiriidassa lupauksien kanssa, mitä ennen vaaleja puhuttiin. Työntekijöiden lakko-oikeuden turvaamisen sijaan te osallistutte lakkorajoitusten nopeaan läpiviemiseen. Ammattiliittojen leimaaminen mafiaksi ja vaikeaminen irtisanomisen helpottamisesta tai sairaussakosta ennen vaaleja osoittaa, että tavallisen työntekijän puolustajaksi itseään kutsuva puolue on toiminut muiden hallituspuolueiden tavoin elinkeinoelämän ehdoilla.

Nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys on herättänyt huolta ja keskustelua syystäkin. Esityksen sisältämä 200 euron henkilökohtainen sakko on ristiriidassa Suomen oikeusperinteen kanssa, jossa vastuu on ollut työtaistelun aloittaneella järjestöllä, ei yksittäisillä työntekijöillä. Tämä muutos ei ainoastaan horjuta oikeusperinnettämme, vaan myös luo pelon ilmapiiriä työntekijöiden keskuudessa. Esityksessä ei ole huomioitu käytännön toteutusta ollenkaan. Mitä tapahtuu, jos työntekijä kieltäytyy antamasta lupaa sakon pidättämiseen palkasta? Miten varmistamme, että työntekijät saavat asianmukaisen tiedon laittomasta lakosta erityisesti vuorotyötä tekevissä työpaikoissa, joissa esimiehen ja työntekijän kohtaaminen ei välttämättä ole päivittäistä? Tiedonkulun vastuu on työnantajalla, mutta esitys ei ota kantaa sen toteutumiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Lisäksi esitys luo mahdollisuuden riitatilanteille, joissa työntekijä ja työnantaja voivat joutua kiistelemään 200 euron sakosta oikeudessa. Työoikeuden peruseriaa on ollut, että vastuu työtaistelun seurauksesta kuuluu päätöksen tehneelle järjestölle. Tämä esitys kuitenkin siirtää vastuuta myös yksittäiselle työntekijälle. Se myös moninkertaistaa sanktioiden vaikutuksen, koska ammattiyhdistys on jäsentensä kollektiivi, ja näin ollen samasta rikkeestä tulee moninkertainen maksutaakka. On epä johdonmukaista ja epäloogista rangaista samaa asiaa useaan kertaan, ja se ei sovi suomalaiseen oikeuskulttuuriin. Henkilökohtainen sanktio palkansaajalle luo uusia erimielisyyksiä työmarkkinoilla ja pitkittää työpaikkojen konfliktia. Tätä tuskin työnantajat haluavat. Meidän ei pidä hyväksyä esitystä, joka heikentää työntekijöiden oikeuksia ja vahingoittaa Suomen oikeusperinnettä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kokko.

23.17 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Sivusta huutelu on aina helppoa, ja senhän te, edustaja Peltokangas, hyvin tunnutte tietävän — ja nyt itse asiassa näytätte jo poistuvan salista. [Mauri Peltokangas: Jään kyllä kuuntelemaan!] Olisin toivonut, että olisitte ihan ottanut vastauspuheenvuoron ja sanonut ihan pöytäkirjaan, että hallitus ei neuvottele, mutta nähtävästi teissä ei miestä siihen ole. [Mauri Peltokangas: Hallitus tekee esityksiä! Te neuvottelette!]

Arvoisa puhemies! Täällä on edellisissä puheenvuoroissa nostettu esille nimenomaan Kansainvälisen työjärjestö ILO:n näkökulmat näihin hallituksen tekemiin esityksiin, ja erityisesti muun muassa ILO:n entinen varapääjohtaja Kari Tapiola on nostanut esille monia merkittäviä seikkoja, jotka olisi syytä ottaa huomioon. Perusteluissaan hallitus viittaa nimenomaisesti ILO:n vahvistamaan yleissopimusten ja suositusten soveltamiskäytäntöön, jolla on keskeinen merkitys, kun arvioidaan, missä määrin esitetyt lakimuutokset sopivat Suomen hyväksymien kansainvälisten sopimusten puitteisiin. Tästä näkökohdasta katsoen esitykset ovat ongelmallisia. Ainakin osittain ne ovat ristiriidassa järjestäytymisoikeutta koskevien kansainvälisten sopimusten kanssa.

Suomi kuuluu niihin harvoihin maihin, joiden järjestäytymisoikeuksien noudattamisessa ei ole ilmennyt sellaisia ongelmia, joita olisi syntynyt tarvetta käsitellä ILO:n valvontajärjestelmässä. Tässä suhteessa Suomi on ollut Pohjoismaissa ja Euroopassa yleensä poikkeus. Usein meidän verrokkimaamme monessa suhteessa, Ruotsi, Tanska, Norja ja Islanti, ovat lainsäädännön soveltamisessa saaneet toistuvasti huomautuksia ja valituksia ILO:n toimielimiltä. Niiden pohjalta tehdyt päätökset ja suositukset ovat johtaneet kussakin maassa lainsäädännön ja käytännön tarkistuksiin ja muutoksiin. Tätä taustaa vasten on hämmästyttävää, että nykyisen hallituksen ehdotukset ovat avoimessa ristiriidassa ILO:n hyväksymän käytännön kanssa. Tämä myös myönnetään suoraan ehdotusten perusteissa, kuten seuraavat ILO:n tulkintoja koskevat lainaukset osoittavat:

”Myötätuntolakat ovat työtaistelumuoto, joka on tunnustettu valvontaelinten käytännössä sallituksi edellyttäen, että tuettava alkuperäinen lakko on laillinen. Yhdistymisvapauskomitean mukaan myötätuntolakkojen yleinen kielto voi johtaa väärinkäytöksiin. Myötätuntotaisteluihin tulevat sovellettaviksi lakko-oikeuden yleiset periaatteet ja lakko-oikeuden kieltojen tai rajoittamista koskeva valvontakäytäntö. Lainsäädännössä asetettu mielenilmausta koskeva aikarajoitus ei ole perusteltu, ja se voi tehdä tämän oikeuden käytännössä toimimattomaksi. Lisäksi lakko-oikeuden rajoittamisen perusteena ei pidä vedota taloudellisiin näkökohtiin.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

ILO:n tulkintakäytännön mukaan taloudelliset ja kaupalliset näkökohdat eivät siis ole hyväksyttäviä perusteluja lakko-oikeuden rajoittamiselle. Rajoitukset ovat mahdollisia kriisitilanteissa ja niiltä osin kuin lakko vaarantaa yhteiskunnan olennaiset toiminnot ja uhkaa kansalaisten henkeä ja turvallisuutta. Kuten perustuslaissakin todetaan, ILO katsoo, että yhdistämällä lakkotoimien rajoitukset kauppaan ja kauppaan puuttumiseen voitaisiin estää monia laillisia lakkotoimia.

Mietinnössä todetaan, että ILO:n määrittelemä käytäntö ottaa myös maa- ja työalakohtaiset tosiasiat ja näkemykset huomioon. Muutoinkin ei voisi olla, koska ILO:n käsiteltävät tapaukset ovat aina maakohtaisia. Paikallisten olosuhteiden huomioon ottaminen ei kuitenkaan merkitse sitä, että ne voisivat antaa oikeuden sopimusten määräyksistä poikkeamiseen. Kokonaista toimialaa koskevat poikkeukset eivät yleensä ole hyväksyttäviä. Mietinnön perusteluissakin todetaan esimerkkiluontoisesti, että vaikka lennonjohto voidaan luokitella lakon ulkopuolelle rajattavaksi oleelliseksi palveluksi, sama ei koske polttoaineen jakelua tai muita lentoliikennettä koskevia toimia.

Hallituksen esitykset johtavat väistämättä siihen johtopäätökseen, että toteutuessaan nyt ehdotetut määräykset olisivat Suomen hyväksymien kansainvälisten sopimusvelvoitteiden vastaisia. Ne heikentäisivät potentiaalisesti merkittävästi työntekijöiden perusoikeuksien toteutumista. Ne myös muuttaisivat kolmikantaiseen yhteistyöhön perustuvaa tasapainoa työmarkkinoilla. Esitykset perustuvat otaksumaan, että vaalien jälkeen muodostettu hallitus on saanut kansalta mandaatin tämänkaltaisten muutoksien tekemiseen. Vaaliohjelmien, hallitusohjelman ja yksittäisten lakiesityksien välillä on usein kuitenkin suuria eroavaisuuksia, ja ne olemme nähneet myös tämän salin keskusteluissa. Hallituspuolueiden kansanedustajien olisikin syytä tarkastella, missä määrin nyt tehdyt ehdotukset vastaavat niitä ohjelmia, joilla ne osallistuivat eduskuntavaaleihin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Sarkkinen.

23.23 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Jatkan aiempaa puheenvuoroani, ja yhteenvetona lakiesityksen vaikutuksista totean, että kaiken kaikkiaan hallituksen esittämät muutokset johtavat työntekijöiden neuvotteluaseman heikentymiseen neljällä eri tasolla. Ensinnäkin yksilötasolla lakkosakoilla voidaan pelotella yksittäisiä työntekijöitä olemaan osallistumatta lakkoihin myös yleisemmin. Toisekseen työpaikkatasolla kohtuuttomilla uhkasakoilla viedään ammattiosastojen edellytykset puuttua työnantajan epäasialliseen toimintaan edes maltillisilla mielenilmauksilla silloin, kun työrauhavelvoite on voimassa. Kolmanneksi työehtosopimustasolla: kun tukilakkojen mahdollisuutta rajoitetaan voimakkaasti, tulevat etenkin heikommin järjestäytyneillä aloilla palkkojen ja työehtojen heikennykset ja niin sanottu työehtoshoppailu lisääntymään. Neljänneksi työntekijöiden neuvotteluvoima heikkenee myös lainsäädäntöön vaikuttamisen tasolla. Työntekijöiltä ja työntekijäjärjestöiltä viedään mahdollisuus vaikuttaviin mielenilmaisuihin liittyen työntekijöiden oikeuksia koskeviin esityksiin poliittisia lakkoja rajoittamalla.

Arvoisa puhemies! Suomessa ei ole esiintynyt paljoa poliittisia lakkoja ennen viime kuukausien hallituksen ristiretkeä lakko-oikeutta ja muita työntekijöiden oikeuksia vastaan. On siis kysyttävä, mihin ongelmaan tällä lakiesityksellä haetaan ratkaisua. On kysyttävä, ratkaiseeko tämä esitys todella Suomen todellisia ongelmia. Esitys ei hallituksen omankaan arvion mukaan tuota juuri työllisyys- tai talousvaikutuksia. On kysyttävä, miten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tämä esitys parantaa väestörakenteemme ongelmia tai heikkoa tuottavuuskehitystä, miten tämä esitys parantaa valtiontalouden tilaa — ei mitenkään.

Arvoisa puhemies! Mikä sitten olisi vaihtoehto tälle esitykselle? Ruotsissa lakkojen vähäinen määrä selittyy pitkälti työmarkkinaosapuolten vahvalla yhteistyöllä sekä työntekijöiden tulkintaetuoikeudella ja myötämääräämisosoikeudella ja vahvalla sovitteluinstituutiolla. Hallituksen työmarkkinapolitiikka taas ajaa täysin päinvastaiseen suuntaan ja tulee todennäköisesti vain johtamaan lakkojen lisääntymiseen. Työrauhaa voidaan luoda muutenkin kun lakko-oikeutta rajoittamalla. Sitä, hyvät ystävät, kutsutaan neuvotteluksi ja sitä kutsutaan sopimiseksi. Se on se pohjoismainen malli, josta Suomi nyt valitettavasti etäännyttää. Se vaatii luottamusta. Tämä esitys taas ei rakenna luottamusta. Itse asiassa se heikentää sitä. Vain luottamusta lisäämällä rakennetaan työmarkkinoita parempaan suuntaan kaikkien osapuolten ja koko yhteiskunnan eduksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen yksipuolinen ja ideologinen sanelupolitiikka tulee tekemään Suomen työmarkkinapolitiikasta heiluriliikkeenomaisen. Jos työmarkkinoita ei edes yritetä rakentaa yhteisymmärryksen ja kompromissien kautta vaan lain kautta jyrätään läpi yksipuolisesti toisen osapuolen intressejä, tulee sillä olemaan pitkät jäljet. Se tulee johtamaan siihen, että myös toiseen suuntaan pyritään jatkossa entistä vahvemmin edistämään tavoitteita lain kautta. Kaipaammeko me tosiaan ja kaipaako suomalainen elinkeinoelämä tosiaan sitä, että työmarkkinalainsäädäntö seilaa päästä toiseen hallituskausittain riippuen hallituksen väristä? Näinhän siinä tulee käymään nyt, kun neuvotteluiden tie on päätetty hylätä ja hallitus jyrää yksipuolisesti läpi työnantajien tavoitteita. On tietenkin selvää, että kun tälle tielle on nyt valittu lähteä eikä halua neuvotteluihin ole, me vasemmalla tulemme jatkossa ajamaan työtaisteluoikeuden vahvistamista ja muita työntekijöiden suojaan liittyviä asioita eteenpäin yhä enemmän myös lakiteitse kansallisella ja EU-tasolla. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

23.28 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Taidan kuulua nykyisen eduskunnan harvoihin kansanedustajiin, jotka eivät ole vielä saaneet mahdollisuutta puhua tästä hallituksen lakiesityksestä koskien poliittisten työtaistelujen rajoittamista. Tämä johtuu siitä, että olimme hallintovaliokunnan valiokuntamatkalla Saksassa juuri samaan aikaan, kun tämä hallituksen esitys saapui tähän saliin lähetekeskusteluun. Vastaavasti tällä viikolla, kun hallituksen esitys tuli tänne ensimmäiseen käsittelyyn, olimme hallintovaliokunnan kanssa tutustumassa Suomen itärajaan rajanylityspaikoilla Pelkolassa ja Vaalimaalla.

No, parempi myöhään kuin ei milloinkaan, sillä tässä hallituksen esityksessä on kyse erittäin kauaskantoisesta muutoksesta: reilun työelämän pelisääntöjen muuttamisesta ja työntekijöiden aseman taivuttamisesta uuteen asentoon poliittisia työtaisteluita rajoittamalla Suomessa. Esitys liittyy osaksi sitä hallituksen laajempaa työelämäagendaa, jossa suomalaista työelämää ollaan hallituksen toimesta vääntämässä pysyvästi edullisemmaksi työnantajille. Tällä politiikallaan hallitus poikkeaa Suomen pitkistä pohjoismaisesta työmarkkinaperinteestä. Siinä työelämää ja Suomea on aina rakennettu yhdessä kuunnellen sekä työntekijöitä että työnantajia.

Arvoisa puhemies! En kuulu työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan enkä perustuslakivaliokuntaan, jotka ovat molemmat käsitelleet tätä hallituksen esitystä syvällisemmin. Kuulun kuitenkin eduskunnan lakivaliokuntaan, joka antoi työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

lausunnon hallituksen esityksen aiemmassa käsittelyssä. Palaan eräisiin näkökulmiin, jotka nousivat esiin lakivaliokunnan käsittelyssä:

Lakivaliokuntahan otti kantaa etenkin henkilökohtaisiin lakkosakkoihin, jotka tässä il-
lan keskustelussa ovat useammassa puheenvuorossa nousseet esiin. Lakivaliokuntahan ei
tämästä hallituksen esityksestä yksimielistä lausuntoa antanut. Päädyimme sosiaalidemo-
kraattien, vasemmistoliiton ja vihreiden kansanedustajakollegoiden kanssa jättämään laki-
valiokunnan lausuntoon eriävän mielipiteen. Jätimme eriävän mielipiteen, koska emme
voineet hyväksyä hallituksen esitykseen sisältyvää henkilökohtaista lakkosakkoa, joka
seuraisi laittomaksi todetun työtaistelun jatkamiseen osallistumisesta. Tämähän olisi uusi,
poikkeuksellinen menettely, sillä tähän asti seuraamusmaksut on kohdistettu työtaistelun
käynnistäneeseen järjestöön, ei yksittäisiin työntekijöihin. Tässä ollaan siis poikkeamassa
merkittävästi aiemmasta oikeusperinteestä.

Onkin syytä kysyä, miksi hallitus katsoo tarpeelliseksi tällaisen poikkeamisen tähänas-
tisesta oikeusperinteestä säätämällä henkilökohtaisen lakkosakon. Mitä tällä sanktiolla ta-
voitellaan? Vaikuttaa siltä, että lakkosakolla on pyritty jonkinlaiseen pelotevaikutukseen,
joka voisi korottaa kynnystä myös laillisiin lakkoihin osallistumiselle laajemmin. Toivon
hartaasti, että tällaista tarkoitusta ei hallituksella ole ollut tätä esitystä tehdessään, mut-
ta mitään ei ole tapahtunut tämän käsityksen hälventämiseksi tähän asti.

Arvoisa puhemies! Toimme eriävässä mielipiteessämme esiin valiokuntakuulemisten
perusteella muodostuneen näkemyksemme, että toteutuessaan hallituksen henkilökohtai-
nen lakkosakko tuhlaisi jo entisestään kuormittuneen oikeuslaitoksen resursseja, kun lak-
kosakkoja väistämättä myös riitautettaisiin. Työntekijä ja työnantaja joutuisivat pahimmil-
laan riitelemään tuhansien eurojen oikeudenkäyntikuluriskin uhalla vain 200 euron suurui-
sesta seuraamusmaksusta, joka työntekijälle koituisi laittomaksi todetun lakon jatkamisesta.
Tätä esitystä käsiteltäessä on jo muutoinkin tiedossa, että oikeuslaitoksen resursseja ky-
sytään tällä hetkellä moneen muuhunkin, paljon tärkeämpään tarkoitukseen. Tämä henki-
lökohtainen lakkosakko ei ole säätämisen arvoinen.

Arvoisa puhemies! Sopiikin kysyä, miten tämä hallituksen lakkosakko edistää Suomen
kasvua ja työllisyyttä tai vahvistaa sopimisen perinnettä työmarkkinoilla. Näitä tavoitteita-
han meidän pitäisi vaalia tässä salissa yksissä tuumin. Lakkosakosta luopumalla hallitus
olisi voinut tehdä esityksensä edes vähän reilummaksi — edes yksi pieni vastaantulo niille
ihmisille, joiden arkeen tämä hallituksen heikennys vaikuttaa monen muun työelämähei-
kennyksen tavoin.

Esitys lakkosakosta kuvastaakin hallituksen laajempaa työmarkkinaheikennysten lin-
jaa, jossa kohtuuttominkaan yksityiskohta ei ole neuvoteltavissa tasapainoisemmaksi. Tä-
täkin työelämäheikennystä hallitus ajaa eteenpäin jääräpäisesti, vaikka ehdotuksella ei ole
mitään tekemistä kasvun ja työllisyyden edistämisen kanssa. Päinvastoin tämä esitys kyl-
vää jälleen yhden uuden riidan siemenen suomalaisille työmarkkinoille. Tämä on suuri
sääli, sillä kyllä tätä hallituksen aiheuttamaa työmarkkinakaaosta on jo aivan riittämiin
seurattu tässä maassa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Nikkanen.

23.34 Saku Nikkanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tällä hallituksen työrauhalainsäädäntöesityksellä muutetaan pitkään voimassa ollutta työrauhalainsäädäntöämme. Lakiesi-
tystä on valmisteltu ministeriössä asian laajuuteen ja merkityksellisyyteen nähden liian tiu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

kalla aikataululla. Perusteellista kolmikantaista käsittelyä yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa ei ole tehty. Valmistelusta on jäänyt kuva, että tavoite oli päätetty jo ennen neuvottelujen aloittamista.

Hallitus kertoo vievänsä Suomea pohjoismaiseen suuntaan, mutta esitetyillä lakimuutoksilla suunta on täysin toinen. Pohjoismaisen käytännön mukaisesti työmarkkinoita on vuosikymmeniä kehitetty yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa, ja näin sen tulee olla jatkossakin.

Hallituksen esityksen läpi mennessä olisimme ensimmäinen Pohjoismaa, joka rajoittaisi laillisen työtaistelun tueksi järjestettyjä myötätuntolakkoja ja poliittisia lakkoja lainsäädännöllä. Kuitenkin Tilastokeskuksen mukaan Suomessa työtaisteluissa menetettyjen työpäivien määrä on ollut viimeisten vuosikymmenien ajan melko vähäinen. Viimeisen 25 vuoden aikana työtaisteluja on ollut keskimäärin noin 161 600 työpäivää vuodessa. Se on noin puoli tuntia työssä käyvää kohti vuodessa. Lainsäädännön arviointineuvosto on lakiesityksestä antamassaan arviossa katsonut, että hallituksen esityksessä pitäisi käsitellä myös vaihtoehtoisia malleja ja toteuttamistapoja. Niitä ei ole kuitenkaan esitetty.

Arvoisa rouva puhemies! Työtaisteluoikeus perustuu perustuslailla turvattuun ammatilliseen yhdistymisvapauteen ja kansainvälisiin sopimuksiin. Ehdotan, että hallitus vielä selvittää SDP:n jättämän vastalauseen mukaisesti lakien vaikutuksia ja toimivuutta työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle annettavalla selvityksellä vuoden 2027 loppuun mennessä.

Esitän myös, että hallitus selvittää lainsäädännön arviointineuvoston esittämiä vaihtoehtoisia malleja ja toteuttamistapoja työrauhan parantamiseksi ja antaa siitä myös selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle.

Lisäksi esitän, että hallitus vielä selvittäisi tarkoin lakimuutosten vaikutuksia Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

23.37 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Käytin täällä aikaisemmin puheenvuoron, jossa käsitelin yhteistyötä työelämässä ja sitä, että sen tulee perustua luottamukseen ja mitä kaikkea voimme sillä saavuttaa. Kun se perustuu hyvään yhteistoimintaan ja luottamukseen, voimme saavuttaa muun muassa tuottavuuden parantumista ja talouselämän elpymistä nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

Nyt kuitenkin pitäydyn aivan tiukasti juuri tämän käsiteltävän lain tietyissä pykälissä, ja siteeraan suoraan täältä hallituksen esityksestä ensin kohdasta 2.7.6.1 Poliittiset työtaistelut, sivulta 38, seuraavan tekstin. ”ILO:n valvontakäytännössä sen sijaan on erotettu puhtaasti poliittiset työtaistelut, jotka eivät kuulu lakko-oikeuden suojan piiriin, ja sellaiset joko suoraan tai välillisesti työntekijöiden etuja koskevat poliittisluonteiset työtaistelut, jotka saavat suojaa. ILO:n yleissopimusten numero 87 ja 98 tulkintakäytännön perusteella suojaa saavat sellaiset poliittisluonteiset lakot, jotka koskevat työntekijöiden taloudellisten ja sosiaalisten etujen puolustamista ja edistämistä taikka ammatillisia asioita.” Olen täällä kahden tunnin aikana kuullut nyt yhden ainoan hallituspuolueiden puheenvuoron. Sen keskeisessä sisällössä todettiin, että Suomessa on liikaa lakkoja ja elinkeinoelämä kärsii siitä, ja toinen pääargumentti oli, että demokraattisesti valittua eduskuntaa ja sen luottamusta nauttivaa hallitusta vastaan ei saa lakkoilla. Eli äsken siteeraamani kohta tästä hallituksen esityksestä mainitsi, että nimenomaan silloin, kun asiat koskevat työntekijöiden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

taloudellisia ja sosiaalisia etuja taikka ammatillisia asioita, ne tulkitaan poliittisluonteisiksi lakoiksi, jotka nauttivat ILO:n tulkinnan mukaista suojaa, eli sellaisia voidaan järjestää.

Nyt kysymys kuuluukin, onko hallituksessa tulkittu siten, johtuen juuri näistä perusteista, että hallituksen mielestä Suomessa on liikaa lakkoja, että hallitusta vastaan ei saa osoittaa mieltä tai järjestää lakkoja, vaikka ne koskisivat työväestön ammatillisia, sosiaalisia ja taloudellisia oikeuksia. Millä tavalla tätä kohtaa on tulkittu? 8 b §:n 1 momentti kuuluu, että poliittisella työtaistelulla tarkoitetaan työtaistelua, jonka tarkoituksena on vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon. Eli tässä ei tehdä sitä erottelua, mikä on tuossa hallituksen esityksen perusteluosassa referoidussa ILO:n tulkinnassa.

Mietinnössä tähän asiaan on kuitenkin sitten kajottu, ja suora sitaatti sieltä: ”Saadun selvityksen mukaan poliittisen työtaistelun käsitteen on tarkoitus kattaa sekä ILO:n valvontakäytännössä suojaa saavat poliittisluonteiset työtaistelut että puhtaasti poliittiset työtaistelut, jotka eivät saa kansainvälisten sitoumusten perusteella suojaa. Koska sääntelyn on tarkoitus ulottua koskemaan samalla tavalla molempia edellä kuvattuja poliittisia työtaistelutyyppisiä, eron tekeminen puhtaan ja poliittisluonteisen työtaistelun välillä ei saadun selvityksen mukaan ole tarpeellista. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ehdottaa kuitenkin poliittisen työtaistelun käsitettä tarkennettavaksi siten, että kyseessä on työtaistelu, jolla on tarkoitus vaikuttaa ylikansalliseen, valtakunnalliseen, alueelliseen tai paikalliseen poliittiseen päätöksentekoon.” No tuo tarkennushan ei muuta sitä, mitä edellä sanottiin, millään tavalla.

Eli rautalangasta vääntäen: ILO:n tulkinnan mukaan suojaa nauttivat työtaistelut, jotka ovat poliittisluonteisia ja voivat suuntautua esimerkiksi hallitusta tai jotain muuta vastaan silloin, kun kysymys on taloudellisista, sosiaalisista ja ammatillisista asioista, jotka vaikuttavat työtaistelua suorittavien elämään ja olosuhteisiin. Kuitenkaan tätä tulkintaa ei olla otettu tässä lainsäädännössä pohjaksi, vaan myös tällaiset työtaistelut on haluttu rajoittaa sitten sillä tavalla kuin täällä lakiesityksessä on ehdotettu rajoitettavaksi. Joten miksi eivät — minun mielestäni — tästä hallituksen edustajat täällä puhu vaan käyttävät perusteluja, joissa sanotaan, että Suomessa on liikaa lakkoja, Suomessa ei saa lakkoilla hallitusta vastaan ja niin edelleen? Tässä selvästi käy ilmi, että tarkoitus on ylipäätään heikentää palkansaajien taisteluvoimaa, jolla on kuitenkin meillä Suomessa saatu aikaiseksi merkittävät sosiaaliset ja taloudelliset saavutukset, jotka turvaavat ihmisten elämää ja ovat nostaneet arjen elinolosuhteita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hamari.

23.43 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! On valitettavasti käynyt ilmi, että valiokunnan käsittelyssä on tästä mietinnöstä poistettu hallituspuolueiden edustajien toimesta muutamia lauseita ja ainakin yksi kokonainen kappale. Sitä on tässä nyt siteerattu useamman kerran, niin että en sitä enää tässä toista, mutta olen tästä kyllä ihan vilpittömästi pahoillani. Sehän itse asiassa näkyy siellä mietinnössä, että sieltä tosiaan kokonaan se kappale 39 nyt puuttuu. Toistan kysymyksen, jonka ainakin edustajat Gebhard ja Mäkinen ovat kysyneet aikaisemmin tässä istunnossa: miksi tämä kappale on sieltä pitänyt poistaa?

Mietinnössä kuitenkin todetaan, että Suomen työmarkkinat ovat voimakkaasti jakautuneet sukupuolen mukaan alojen ja tehtävien osalta. Mietinnössä myös sanotaan, että palkkaerot ovat todellisia ja naisten työmarkkina-asema on keskimäärin heikompi miehiin verrattuna. Ihmettelen myös sitä, että vaikka niin sanottuja riittäviä käytäntöjä sukupuolivai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

kutusten arviointiin ei olisikaan muodostunut, niin miksi tasa-arvovaikutuksista ei järjestetty kuulemista niin, että näitä asiantuntijoita olisi voitu kuulla paikan päällä. Valiokunta itsekin mietinnössään toteaa, että nämä vaikutukset olisi tärkeää arvioida huolellisesti, joten miksi näin ei siis tehty?

On kuitenkin hienoa, että mietintöön on saanut jäädä kappale, missä edellytetään, että työ- ja elinkeinoministeriö esittää sukupuolivaikutuksista selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä. Vaikka seuranta on tärkeää, niin minusta näitä arviointeja olisi kuitenkin pitänyt tehdä huolellisesti nimenomaan ennen lainsäädäntöä.

No sitten kilpailukykyyn: Tässä on tänäänkin muun muassa valiokunnan puheenjohtajan toimesta perusteltu tätä esitystä sillä, että Suomi pystyisi vastaamaan kansainväliseen kilpailuun. Tämä on kyllä sinänsä minusta erittäin hyvä tavoite. Me tarvitsemme kilpailukykyä ja talouskasvua, mutta minusta on hyvin ristiriitaista, että tässä esityksessä tätä perustelua käytetään. Täällä on tänään ollut salissa käsittelyssä muun muassa kansalaisuuslaki, mihin useat eri elinkeinoelämän toimijat, yliopistot, johtavien vientialojen edustajat ja asiantuntijat ovat lausuneet, että tämä heikentää Suomen kansainvälistä kilpailukykyä, jos emme saa houkuteltua osaajia Suomeen. On siis ristiriitaista, että kilpailukyky kelpaa tässä perusteeksi romuttaa työelämän pelisäännöt, mutta maahanmuuttoon liittyvissä lakiesityksissä tätä ei huomioida millään tavalla. Tämä on nyt vain sanottava ääneen.

Hallituspuolueet ovat lakkojen osalta puhuneet myös maariskistä ja siitä, että yritykset eivät uskalla investoida, kun Suomessa on lakkoja. Siten minun on aivan pakko nostaa esille muutama seikka, jotka oikeasti voivat vaikuttaa Suomen maarisktiin: Hallitus on valitettavasti alkutaipaleestaan lähtien onnistunut niittämään mainetta Suomelle rasismikohulla, olette säättämässä maastapotkulakia ja heikentäneet vihreän kasvun mahdollisuuksia teemmällä investointiympäristöstä poukkoilevan esimerkiksi jakeluvelvoitteen osalta. Ja mitä tulee demokratiaan, oikeusvaltioon, ihmisoikeuksiin ja tutkimusperustaisuuteen, olette vieneet määrärahan valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnalta ja lakkauttaneet yritystutkimusjaoston. Lisäksi olette lakkauttaneet työryhmän, jonka tehtävänä oli arvioida ja vahvistaa oikeuslaitoksen vahvaa riippumattomuutta. Ja nyt te olette heikentämässä työntekijöiden oikeuksia aivan ennennäkemättömällä tavalla. Tässä on elementtejä, jotka kertovat istuvan hallituksen arvopohjasta ja rakentamastanne kilpailukykyvystä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Berg.

23.48 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Orpon hallitus on nuijinut valiokunnassa läpi lakko-oikeutta rajoittavat lait. Käsittely on tapahtunut kiireellä niin ministeriövalmistelussa kuin myös valiokuntavaiheessa, vaikka lakko-oikeuden rajoittamisessa on kyse perusoikeuksiin puuttumisesta. Kyseessä on merkittävä lakihanke, mutta siitä huolimatta ministeriön työryhmätyölle oli todellisuudessa varattu aikaa vain reilu kuukausi. Työryhmätyötä myös sitoivat hallitusohjelman hyvin tiukat kirjaukset, jotka eivät mahdollistaneet muiden vaihtoehtojen miettimistä. Käytännössä hallitus näyttää käyttäneen kolmikantaista työryhmää vain voidakseen sanoa, että lakiesitykset valmisteltiin kolmikantaisesti. Työryhmätyö on ollut niin näennäistä ja kaukana aidoista neuvotteluista.

Hallituksen lakiesityksessä poikkeuksellinen kiire on muutenkin näkyvissä. Lakko-oikeutta suojaavat perustuslain lisäksi useat kansainväliset sopimukset, mutta siltikin halli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tuksen esityksestä on jäänyt puuttumaan esimerkiksi esityksen kunnollinen arviointi suhteessa EU-oikeuteen. Tätä käsiteltiin vain lyhyesti valiokuntavaiheessakin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on myös kovin yksipuolisesti kirjoitettu. Tämän myös useat valiokuntien asiantuntijat ovat ottaneet esille. Esityksessä on otettu huomioon lähinnä sen positiiviset vaikutukset työnantajille mutta unohdettu työntekijäpuolen näkökulmat, vaikka esitys rajoittaa juuri heidän toimintaansa. Kokonaisarvioinnista puuttuu siis tasapaino, ja se on osittain jopa jätetty tekemättä, mikä ei ole tälle hallitukselle tietenkään mitään uutta. Aiemmin jopa hallituksen oma laillisuusvalvoja, oikeuskansleri, on huomauttanut hallitusta siitä, että syksyn lukuisten sosiaaliturvavaleikkausten kokonaisvaikutusarviointeja ei ole selvitetty riittävästi. Hallitus näyttää pyrkivän pyyhkimään omalle toiminnalleen negatiiviset vaikutukset ja näkökulmat piiloon, jottei mikään voi estää suomalaisten kurjistamispolitiikan eteenpäinviemistä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksestä puuttuvat täysin myös muut vaihtoehtoiset toteuttamistavat eli sen esittely, olisiko jollain muulla tavalla voitu päästä haluttuun tavoitteeseen ja miksi juuri valittu keino lakkojen rajoittamisesta oli sopivin. Vaihtoehtottomuus esityksessä vahvistaa kuvaa siitä, että hallitukselle tärkein tavoite on rajoittaa lakkoja sen itsensä takia eikä suinkaan puuttua ja ratkoa niitä syitä, joiden takia lakkoja järjestetään. Pohdintaa ei esiinny esimerkiksi siitä, voitaisiinko työnantaja- ja työntekijäpuolen välisen luottamuksen lisäämiseksi löytää lisää keinoja tai voisiko esimerkiksi lakien valmistelua parantaa siten, etteivät lakot näyttäytyä ainoana kanavana saada työntekijöiden ääntä kuuluviin.

Arvoisa puhemies! Ministeriövalmistelun lisäksi valiokuntatyötä on leimannut kiire. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa kokousaikoja on pidennetty ja kokouksia on pidetty myös niille epätyypillisissä paikoissa. Kiirehtimisestä ei kuulemma ole ollut kysymys, vaan asioille haluttiin kunnollinen käsittely. Valiokunnan mietintöön on silti poikkeuksellisesti jätetty auki se, milloin lakiesitykset tulevat voimaan. Hallituksen esityksessä voimaantuloksi asetettiin 1. päivä heinäkuuta, mutta jos esitykset olisi todellisuudessa haluttu silloin voimaan, olisi niitä ehditty valiokunnassa käsitellä vielä toukokuun lopullakin.

Totuus alkoi valjeta laajemmin, kun valiokunnan puheenjohtaja Sirén kertoi perjantain tiedotustilaisuudessa, että asiantuntijakuulemisessa ainakin Suomen Yrittäjät ja Elinkeinoelämän keskusliitto olivat toivoneet lakkolakien aikaisempaa voimaantumista. Hallituksen pää on taas nykyttänyt elinkeinoelämän toiveiden mukaan, eikä edes vasta muutama kuukausi sitten esitetystä aikataulusta haluta pitää kiinni, kun elinkeinoelämän järjestöt niin toivovat. Sillä ei ole väliä, jääkö työntekijäpuolen järjestöille tarpeeksi aikaa tiedottaa tehdystä muutoksista, vaikka esimerkiksi yksittäiset työntekijät voivat hallituksen ehdotuksella pian olla henkilökohtaisesti vastuussa työtaistelutoimista.

Arvoisa puhemies! Hallituksen pitäisi pystyä myös kriittisesti arvioimaan omaa toimintaansa ja rooliaan lakkojen vähentämiseksi. Orpon—Purran hallitus on murentanut luottamuksen suomalaisilla työmarkkinoilla ja suunnittelee saattavansa voimaan ison kasan muitakin työelämäheikennyksiä. Ensin kuitenkin eduskuntaan on tuotu lakkolakien rajoitukset arvatenkin siksi, että hallituksen tulevia päätöksiä vastaan on laajempi mielenilmaisen estettävä.

Duunarien ex-ystävä perussuomalaiset on niellyt tämän kokoomuksen ikiaikaisen tavoitteen kiviin päiviin, ja jälleen yhden petetyn vaalilupauksen yli voidaan lisätä rasti. Perussuomalaiset vastasivat nimittäin vielä ennen vaaleja Vaalistaja-kyselyyn ”kyllä”, kun siinä kysyttiin: ”Työntekijöiden lakko-oikeus on turvattava vähintään nykyisessä laa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

juudessaan.” Alle vuoden kuluttua vastauksesta perussuomalaiset ovat valmiita tuomaan lakko-oikeuden rajoittamisen eduskuntaan asti, eikä yhtään vastaväitettä tai soraääntä kuulu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskinen.

23.55 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Ilta on ehtinyt pitkälle, ja vielä tämän päivän puolella ehtii toteamaan sen, että keskustelussa on runsaasti viitattu kansainvälisiin sopimuksiin, jotka osaltaan sääntelevät ja turvaavat työtaisteluoikeuksia ammatillisen järjestäytymisvapauden, kokoontumisvapauden ja mielipiteen ilmaisun vapauden ohella.

Tämä Suomen lakko-oikeuden perusoikeusluonne nojaa tietysti oman perustuslain perusoikeuksiin, mutta ne taas ankkuroitiin, kun 30 vuotta sitten tehtiin perusoikeusuudistusta, silloiseen kansainvälisten sopimusten verkkoon. Ammatillisesta järjestäytymisvapaudestahan on määräyksiä Suomea sitovissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin lukeutuu vaatimus siitä, että rajoitus ei saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Ammatillinen järjestäytymisvapaus on mainittu erikseen osana yhdistymisvapautta sekä kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen 22 artiklassa että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklassa.

Uudistetussa Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa turvataan ammatillinen järjestäytymisoikeus 5 artiklassa. Lisäksi peruskirjan sopimuspuolet ovat sitoutuneet tunnustamaan työntekijöiden ja työnantajien oikeuden ryhtyä eturistiriitatilanteessa yhteistoimiin, kuten lakkoon, edellyttäen kuitenkin, ettei voimassa olevista työ- ja virkaehtosopimusten velvoitteista muuta seuraa.

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen osapuolet ovat niin ikään sitoutuneet takaamaan lakko-oikeuden edellyttäen, että sitä käytetään asianomaisen valtion lainsäädännön mukaisesti.

Kansainvälisen työjärjestön ILO:n yleissopimusten numero 87 ja 98 on niiden valvontakäytännössä katsottu sisältävän oikeuden työtaisteluun, ja vastaavasti tuoreemmassa ILO:n yleissopimuksessa 151 julkisen sektorin osalta.

Työtaisteluoikeutta käsitellään myös Euroopan unionin perusoikeuskirjassa. Sen 28 artiklan mukaan työntekijöillä ja työnantajilla tai näiden järjestöillä on yhteisön oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti oikeus asianmukaisilla tasoilla neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi yhteistoimiin, lakko mukaan lukien.

Elikkä sieltä löytyy seitsemän lähdettä tämän kotimaisen työtaisteluoikeuden perusoikeusturvan täydentämiseen.

Mielenkiintoista oli, että perustuslakivaliokunnan käsittelyssä ne asiantuntijat, jotka olivat parhaiten perehtyneet kansainvälisiin ihmisoikeuksiin, ja ne, jotka parhaiten olivat perehtyneet työoikeuteen ja myös sen kansainvälisiin haaroihin, olivat kriittisimpiä hallituksen esitykseen nähden. Oikeastaan neljä näitä oli, ja kaikki olivat sitä mieltä, että tässä oli niin vakavia puutteita, että sitä tulisi olennaisesti muuttaa tai sitten käyttää vaikeutettua säätämisyjärjestystä.

Nyt kun mietinnön valmistuttua nämä lausunnot ovat julkisia, niin voin lyhyesti niihin viitata. Meillähän siis oli kuultavana pitkäaikainen työoikeuden professori ja myös julkis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

oikeutta kansainvälisellä tasolla harrastanut Niklas Bruun ja sitten työoikeuden emeritusprofessori Seppo Koskinen työoikeuden puolelta.

Professori Bruun totesi varsin ongelmalliseksi tämän yksilöön kohdistuvan hyvityssakon, ennen kaikkea sen takia, että tällaisen yksilön on aika lailla mahdotonta vaikuttaa niihin päätöksiin niistä aiemmista työtaistelutoimista, joiden jatkamisen perusteella hänelle sitten voitaisiin tuomita seuraamuksia.

Edelleen Bruun piti näitä myötätuntotaistelutoimenpiteiden rajoituksia erittäin tulkinanvaraisina ja epäselvinä, erityisesti sitä, miten työntekijäpuoli voi arvioida vaikutuksia, mitä työnantajalle tulee, kun heillä ei ole mitään tietoa sopimussuhteista tai muista senkaltaisista. Myötätuntotaisteluun ryhtyvä ei voi objektiivisesti arvioida sitä, milloin rajoittamisella on tai ei ole välitöntä vaikutusta pääriidan piirissä olevan työnantajan toimintaan. Bruun piti myös tätä voimaantulomallia sopimusosapuolten sopimusautonomiata loukkavana.

Vastaavia huomioita oli professori Seppo Koskisella laajasti sekä myötätuntotyötaisteluja että poliittisia työtaisteluja koskevaan säännöstämisen malliin. Oikeusturvan kannalta olisi välttämätöntä, että tällaiset kollektiiviset työrauhakysymykset käsittelee yksinomaan niitä käsittelemään tottunut työtuomioistuin, ja pysyvä työrauhavelvollisuus sopimuksetoman kauden aikana olisi hyvin ongelmallinen juuri näitten kansainvälisten sopimusten kannalta, joka tähän nyt sisältyy. Tavallaan ilman sitä työehtosopimukseen sisältyvää työrauhavelvollisuutta ulotetaan vastaavantyyppinen työrauhavelvollisuus sopimuksettomaan kenttään, ja se on todella uutta ja saattaa hyvinkin kansainvälisissä valvontaelimissä aiheuttaa reaktioita.

Sitten taas professorit Tuomas Ojanen ja Kaarlo Tuori kansainvälisten ihmisoikeussopimusten tuntijoina vastaavasti osoittivat huomattavaa kritiikkiä näihin sääntelyn malleihin.

Nämä eduskuntakäsittelyn vaiheet osoittavat, että tämmöisessä hyvin poliittisessa tulkintatilanteessa eivät aina ehkä vahvimmat argumentit voita, vaan käytetään sitten poliittista enemmistöä hyväksi. Tulevaisuudessa on hyvin tärkeää, miten niin kansalliset tuomioistuimet kuin sitten kansainväliset valvontaelimet näitä uusia normeja soveltavat. Heidänhän tulee samanaikaisesti tulkita ja huomioida niin kansainvälisten sopimusten kuin sitten kansallisten perusoikeuksien sisältö kaikessa laajuudessaan. Jäämme odottelemaan, minkälaisiin ratkaisuihin niin kansainvälisellä tasolla kuin meillä työtuomioistuimessa, korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa aikanaan päädytään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

0.03 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Olen tässä illan mittaan käynyt läpi myötätuntolakkoja ja vähän tätä taustaa kokonaisuudesta, ja nyt ajattelin puhua poliittisista lakoista ja poliittisluonteisista lakoista ja siitä problematiikasta, mitä siihen liittyy.

Ensinnäkin täytyy sanoa, että koko ajan poliittisten lakkojen taustalla ovat juurisyyt, miksi ne syntyvät, ja niitä tässä esityksessä ei ole käsitelty, eikä niitä ole käsitelty mietinnössäkään. Ne pitäisi nostaa tässä esille, koska ne kumpuavat joistain ongelmista. Niin kuin nytkin ne ovat kummunneet Suomessa työntekijän taloudelliseen ja sosiaaliseen asemaan kohdistuvista heikennyksistä.

Suomi ei ole ollut erityisen herkkä maa poliittisissa lakoissa. Tosiasia on, että 70- ja 80-luvuilla oli poliittisia lakkoja, ja lakkoja oli muutenkin kuusi kertaa enempi kuin tänä päivänä, mutta nyt viime aikoina poliittiset lakot ovat olleet harvinaisia, ja ne ovat käytännös-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

sä kohdistuneet juuri tämän tyyppisiin asioihin. Puhtaasti poliittisia lakkoja meillä on ollut todella vähän. Täytyy muistaa, että 80 prosenttia lakoista on kuitenkin työehtosopimukseen liittyviä laillisia lakkoja, myötätuntolakot ovat laillisia ja myös poliittiset lakot ovat laillisia toimenpiteitä, joten siinä mielessä puhumme nyt tästä laillisten työtaistelutoimien osasta ja sen rajoittamisesta.

Kun katsotaan tätä poliittista lakkoa, niin kannattaa katsoa... Edustaja Koskinen hyvin avasi tässä äsken tätä sopimuskenttää, mutta siteeraan tässä Kari Tapiolaa, ILO:n entistä varapääjohtajaa, joka tuntee tämän valvontakäytännön ja joka lausunnossaan sanoi näin: ”Poliittisen lakon määritelmää ILO ei tunne tavalla, joka vastaisi hallituksen esitystä. ILO ei ole asettanut erityyppisiä työtaisteluita kategorioihin, joiden välillä olisi merkittäviä eroja. Puhtaasti poliittinen lakko jää ILO-sopimusten suojan ulkopuolelle, jos ammatillinen järjestö sellaisen käynnistää. Usein toistettu ILO:n kanta on, että vaikka ammatilliset järjestöt saavat ryhtyä toimiin jäsentensä taloudellisten ja sosiaalisten etujen puolustamiseksi, ne eivät saa omaksua poliittiselle puolueelle kuuluvaa roolia. Kaikkiin lakkoihin, joiden tavoitteet koskevat ammatillisten järjestöjen jäsenten taloudellista ja sosiaalista asemaa, sovelletaan samoja periaatteita.” Tämä on usein toistettu ILO:n kanta: Vaikka ammatilliset järjestöt saavat ryhtyä toimiin jäsentensä taloudellisten ja sosiaalisten etujen puolustamiseksi, ne eivät saa omaksua poliittiselle puolueelle kuuluvaa roolia. Kaikkiin lakkoihin, joiden tavoitteet koskevat näitä, noudatetaan samoja periaatteita.

Ja sitten vielä seuraava sitaatti: ”Niin sanotun poliittisen lakon rajaamiselle yhteen vuorokauteen ei kansainvälisistä tulkintoista löydy mitään objektiivisia perusteluja. Tulkintakäytäntö yksiselitteisesti toteaa, että työtaistelun kestolle ei tule asettaa rajoituksia.” Eli tässä mielessä ILO:n käytäntö on ollut erittäin selkeä näissä asioissa, ja senkin vuoksi tämä tulkinta olisi pitänyt perustuslakivaliokunnassa vielä paremmin käsitellä.

Sitten meillä on vielä palkansaajakeskusjärjestöjen kanta, joka on samansuuntainen ja mielenkiintoinen: ”Sääntelyn kannalta suurin ongelma on se, ettei se tee erottelua niin kutsuttujen puhtaasti poliittisten ja poliittisluonteisten työtaisteluiden välillä. Siinä, missä jälkimmäiset nauttivat ILO:n sopimusten suojaa ja näitä koskevaa valvontakäytännön suojaa työntekijöiden intressien turvaajana, puhtaasti poliittiset työtaistelut eivät nauti vastaavaa suojaa. Jatkossa nämä olisivat esityksen perusteella hyväksytyjä.”

Mielenkiintoista tässä poliittisten lakkojen osalta on se kokonaisuus, että nyt kun me ei olla kunnolla eroteltu puhtaasti poliittisia lakkoja ja poliittisluonteisia lakkoja, niitä käsitellään samalla tavalla, vaikka toisella on ILO:n suoja ja toisella ei. Sitten jos perustuslaillisesti tätä arvioidaan, voi kysyä, olemmeko me nyt avanneet mahdollisuuden puhtaasti poliittisia lakkoja työaikana pitää. Tuleeko tällä käytännöllä nyt puhtaasti poliittisia lakkoja esimerkiksi ilmastokysymyksiin, maahanmuuttoon tai joihinkin vastaaviin asioihin, ja tuleeko nyt semmoinen perusoikeus, että työaikana 24 tuntia voisimme olla poliittisessa lakossa Suomessa? Tämän tämä ainakin näyttää tuovan tullessaan, ja tämä selkiytyy tältä osin. Tämä kokonaisuus, joka koskee poliittisia lakkoja, on sen takia ongelmallinen, että on sotkettu nämä kaksi eri poliittista lakkoa, joista toisella on suoja, ja sitä ei pitäisi rajoittaa. Puhtaasti poliittisella lakolla on vähemmän suojaa, ja varmaan siinä rajoittamistoimia ehkä olisi voinut tehdäkin. Tämä on aika iso asia, joka tässä jää huomiotta, ja siinä mielessä olisi pitänyt tehdä tämä arviointi. — Luulen, että nyt minun on parasta ottaa seuraava puheenvuoro, koska minulla on tämä seuraava osio tässä tulossa. Yritän mennä näitä johdonmukaisesti eteenpäin. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Gebhard, olkaa hyvä.

0.11 Elisa Gebhard sd: Arvoisa puhemies! En voi olla korostamatta tarpeeksi, kuinka järjestön tämä esitys on myös Suomen oikeusjärjestelmän kannalta. Henkilökohtainen lakkosakko on tämän esityksen kohtuuttomin ja epätarkoituksenmukaisin asia. Suomen työoikeudessa on lähdetty tätä ennen siitä, että vastuun työtaistelusta ja sen mahdollisista seurauksista nimenomaan väärinkäytöstilanteissa kantaa siihen ryhtynyt järjestö, ei yksilö. Lakkosakko taas ulottaa tämän sanktion koskemaan myös yksilöä. Kuten olen aikaisemminkin todennut, tämä on paitsi poikkeuksellinen myös valmiiksi ruuhkautuneiden tuomioistuinten resursseja tarpeettomasti kuormittava uudistus. Sama asia tulisi olemaan käsiteltävänä sekä yleisessä tuomioistuimessa että työtuomioistuimessa ja sitoisi henkilöresursseja näissä molemmissa tuomioistuimissa.

Työrauha-asiat ovat vuodesta 1946 lähtien kuuluneet nimenomaan työtuomioistuimen toimivaltaan. On esimerkiksi katsottu, että sen on mahdollista käsitellä yleistä tuomioistuinta nopeammin näitä asioita, ja sitä on pidetty itse asiassa myös työnantajien etuna. Kuitenkin se seikka, että tätä lakkosakkoa käsiteltäisiin yleisessä tuomioistuimessa, murentaa tämän pitkän perinteen ja johtaa esimerkiksi oikeuskäytännön eriytymiseen sekä oikeusvarmuuden heikkenemiseen.

Professori Niklas Bruun lähtee asiantuntijalausunnossaan siitä, että sellaiset tilanteet, joissa yksittäisen ihmisen sakottaminen tulisi kyseeseen, saattavat käytännössä olla hyvinkin tulkinnanvaraisia, minkä vuoksi asiaan liittyy merkittäviä oikeusturvaongelmia. Hän toteaa tässä samaisessa lausunnossaan myös, että itse asiassa oikeuspoliittisesti ollaan nimenomaisesti pyritty välttämään kuormittamasta oikeuslaitosta sellaisilla uudentyyppisillä oikeudenkäynneillä, joissa riidan intressi on hyvin pieni. Tässä tapauksessa riidan intressi on 200 euroa. Päinvastoin tällaiset riidat nimenomaan on pyritty ohjaamaan pois kalliista tuomioistuinmenettelystä, johon liittyy myös oikeudenkäyntikuluriski.

Minusta voidaan aivan hyvin kysyä, ja pitäisikin: Onko todella tarkoituksenmukaista, että ihmiset ohjataan tämän oikeudenkäyntikuluriskin uhalla riitelemään tuomioistuimeen näistä pahimmillaan hyvin tulkinnanvaraisista tilanteista, 200 euron sakkomaksusta? Onko lakko-oikeuden käyttäminen yksilötasolla todella niin paheksuttavaa ja tuomittavaa, että siitä kannattaa ohjata nimenomaan nämä yksittäiset liittojen henkilöjäsenet sekä yksittäiset työnantajat mahdollisessa tai epäilyssä väärinkäytöstilanteessa riitelemään oikeudenkäynnissä sen sijaan, että pidettäisiin vastuu järjestöillä? Tämä on hyvin periaatteellinen valinta. Minusta se on paitsi epäoikeudenmukainen myös ylimitoitettu sekä koko järjestelmäämme erittäin huonosti sopiva.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindtman, olkaa hyvä.

0.15 Antti Lindtman sd: Arvoisa puhemies! Kävin täällä noin reilu tunti sitten kysymässä hallituspuolueilta, miksei hallitus neuvotellut tätä aiheuttamaansa työmarkkinakaaosta ja vakauttanut työmarkkinoita, vaan huolimatta lukuisista pitkälle menevistä kompromissiehdotuksista neuvottelujen aloittamiseksi se päätti runnoa tämän läpi kuulematta yhtä osapuolta, palkansaajia, ja miksi se teki sen, vaikka ennen vaaleja mustaa valkoisella perussuomalaiset, RKP ja kristillisdemokraatit lupasivat, että työtaisteluoikeus pidetään vahintään nykyisellään, ja kokoomuksen puheenjohtaja Orpokin totesi, että tämän tyyppis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tä asioista tulisi löytää ratkaisu neuvottelemalla, koska lainsäätäjillä on eri rooli. Näin totesi kokoomuksen puheenjohtaja, nykyinen pääministeri Petteri Orpo.

Tänään saimme vastauksen hallituspuolueiden riveistä, kun kuulin välivuutona edustaja Peltokankaan toteavan: ”Hallitus ei neuvottele.” Tänään se kuultiin, kuukausien jälkeen. Kuukausia hallitus on kyllä kovasti puhunut, että on mahdollista vaikuttaa, on mahdollista neuvotella, on mahdollista esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja. Näkemyksiä on esitetty, ratkaisuja on esitetty, on jo esitetty jopa välittäjää. Vetoa hallitukselle on tullut eri puolilta niin työmarkkinakonkareilta, lukuisilta presidenttiehdokkailta, eri puolilta yhteiskuntaa neuvottelujen aloittamisen puolesta. Oppositio käytti välikysymyksen vedotakseen hallitukseen neuvottelujen aloittamisen puolesta, sen puolesta, että istutaisiin yhteisen pöydän ääreen ja katsottaisiin, onko mahdollista löytää yhteinen ratkaisu. Ei se olisi velvoittanut mitään, eikä siinä kukaan olisi kasvojaan menettänyt, mutta jos ratkaisu olisi löytynyt, niin voittajia olisivat olleet kaikki suomalaiset.

Tänään kuultiin tyyli vastaus, joka selittää, minkä vuoksi olemme tässä tilanteessa, tässä kaaoksessa, joka nyt Suomen taloutta tänä vuonna painaa ja jonka takia, arvoisat hallituspuolueiden edustajat, te olette ajaneet Suomen tilanteeseen, jossa kasvu- ja vakaussopimusten raja väpättää tänä vuonna. Te joudutte todennäköisesti VM:n mukaan tekemään vielä lisää toimenpiteitä tälle vuodelle. Tänään me kuulin vastauksen, kun edustaja Peltokangas totesi: ”Hallitus ei neuvottele.” Hallitus ei neuvottele. Kaikki tämä kuukausien näytelmä paljastuu tämän lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä.

Tämänhän me olemme jo kaikki tienneet ja nähneet, mutta hallitus on häveliäisyysyistä ollut sitä sanomatta. Mutta kiitän edustaja Peltokangasta rehellisyydestä. Hän sen totesi ääneen: Hallitus ei neuvottele. Neljä viidestä suomalaisesta on sitä mieltä, että teidän, hyvä hallitus, pitäisi neuvotella ja pitäisi käydä nämä asiat läpi pohjoismaisen mallin mukaisesti yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa. Sen sijaan teidän viestinne suomalaisille palkansaajille, kun te heidän oikeuksiaan heikennätte vastoin niitä lupauksia, joita mustaa valkoisella annoitte ennen vaaleja, on, että hallitus ei edes neuvottele. Tämän kaaoksen syypää on tässä salissa, ja se on hallituspuolueiden linja, että se ei edes neuvottele.

Arvoisa hallitus, tehkää kasvutoimi, joka ei maksa mitään, joka vakauttaa taloutta, tuo näkymää ja parantaa tilannetta kaikkien suomalaisten osalta. Ehdotan, että tarkistatte linjaa. Ehdotan, että neuvottelette.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

0.20 Timo Suhonen sd: Arvoisa herra puhemies! Luen teille nyt otteen vuosi sitten vapuna pitämästäni vappupuheesta. Kuunnelkaapa, kuinka allekirjoittaneella oli jo joku aavistus tulevasta, vaikka hallitusohjelma ei edes ollut nähnyt päivänvaloa tuolloin: ”Olemme kuulleet toistuvasti esimerkiksi kokoomuslaisten poliitikkojen puheenvuoroja siitä, kuinka ammattiliittojen työtaisteluoikeuksia tulisi kaventaa. Tällaiset esitykset on syytä torjua kategorisesti. Kollektiivinen sopiminen on viime kädessä aina perustunut siihen, että työntekijäpuoli on voinut käyttää lakko-oikeuttaan neuvotteluasemansa parantamiseen. Työtaisteluoikeus on perusoikeus, jota ei tule rajoittaa. Lakko-oikeuteen puuttumista perustellaan usein sillä, että tarkoitus on puuttua vain laittomiin tukilakkoihin tai poliittisiin työtaisteluihin. Tukilakot ovat tosiasiaa keskeinen, joskin harvinainen työtaistelun muoto. Jos heikommin järjestäytyneellä ja pienipalkkaisella alalla neuvottelut hankaloituvat, on vahvimpien työntekijäliittojen voitava tukea työtaistelua tukilakoilla. Myöskään poliiti-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tisia työtaisteluita ei ole syytä kieltää. Poliittisia lakkoja ei ole kohdistettu työnantajaa vastaan. Ne ovat oleellinen osa mielipiteen- ja sananvapautta. Niiden rajoittaminen ei kuulu suomalaisen tai länsimaiseen oikeus- ja demokratiakäsitykseen. Mitä vähemmän työnantajat haluavat asioista työntekijöiden kanssa yhdessä sopia, sitä enemmän työntekijöillä on tarvetta vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon.”

Arvoisa puhemies! Kyseistä puhetta viime vappuna Suonenjoella pitäessäni minua syytettiin oikeistopuolueen edustajan puolelta ”kansan pelottelijaksi”. Kun puhettani tarkastelee nyt, voin todeta, että liian kiltti taisin tuolloin olla tulevaisuuden arvioinnissa. Katso-kaapa, arvoisat edustajat, miltä maamme tilanne näyttää nyt. Palkansaajaa poljetaan turpeeseen, ja työmarkkinat on ajettu sekasortoon. Lakkoja, perusoikeutta, rajoitetaan ideologisista syistä. Sopimussyhteiskunnasta ovat kohta jäljellä vain savuavat rauniot oikeistohallituksen jäljiltä, valitettavasti. Ainoastaan sitä en osannut tuolloin vuosi sitten pelätä pahimmissa painajaisissani, että hallitus, edes oikeistohallitus, keksii sen, että sakotetaan yksittäistä työntekijää lakkoilusta, ja vielä niin, että se voidaan periä ihan tuosta noin vain, suoraan palkasta. Työnantajasta tulisi näin tämmöinen ulosottoviranomainen suorastaan. Tätä en osannut kyllä vuosi sitten edes pelätä. En voinut kuvitellakaan, että hallitus menee niin alas, että yksittäistä työntekijää sakotetaan perimällä tilistä suoraan satoja euroja — palkansaajan pienestä tilistä tämä hallitus ottaa vielä osan pois. Toki osa hallituspuolueista kyllä on väittänyt aina olevansa duunarin puolella. En tiedä sitten, miltä tämä yksittäisen työntekijän sakottaminen sitten tosiasiasa näyttää duunarin omin silmin. Oletan kyllä, miltä se näyttää, mutta siitä varmaan kuulemme myöhemmin lisää.

Nämä ovat siis erittäin historiallisia lakimuutoksia, joissa se hallituksen toivoma pohjoismainen malli karkaa kyllä erittäin kauas, kuten Kauas pilvet karkaavat -elokuvassa konsanaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

0.25 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on lakkojen rajoittamista koskeva esitys. Ajattelin tänään katsoa hiukan perustuslakivaliokunnan asiantuntijoiden kantoja sekä eriäviä mielipiteitä, joita on siellä jätetty.

Ensinnäkin lähdetään tänään liikkeelle tästä ajattelusta, jonka edustaja Peltokangas täällä illalla noin tunti sitten totesi. Hän totesi, että hallitus ei rajoita lakko-oikeutta. Tähänhän on nyt hyvä pysähtyä ja miettiä, mitä tarkoitetaan itse asiassa lakko-oikeudella. Hän totesi, että täällä hallituspuolueet eivät rajoita ihmisten lakko-oikeutta. Siten käytännössä poliittiset vaalilupaukset, jotka annettiin sekä perussuomalaisten, kristillisdemokraattien että RKP:n puolelta, näyttäisivät noin nopeasti katsottuna sellaisilta, että niitä ei ole petetty. Mutta kun katsotaan poliittisen lakon tai ylipäätään lakon määritelmää, niin näyttääkin siltä, että tosiasiasa Suomea sitovan ILO:n yleissopimuksen tulkintakäytäntö lähtee siitä, että poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamaan pyrkivien työtaistelujen osalta ollaan lakko-oikeuden syvässä ytimessä. On käsittämätöntä, että hallituspuolueiden osaaminen näissä kysymyksissä on tällä tasolla, että tämä menisi läpi, että lakko-oikeutta ei rajoiteta, mutta tosiasiasa kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut, lähtevät siitä, että me olemme lakko-oikeuden rajojen sisällä.

No, kun sitten tarkemmin katsotaan tätä ILO:n yleissopimuksen tulkintakäytännettä koskien poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamaan pyrkivää työtaistelua, niin tosiasiasa meidän on jaettava nämä työtaistelut siis joko poliittisluontoisiin työtaisteluihin, joilla tosi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

asiassa pyritään vaikuttamaan työntekijöiden taloudellisten ja sosiaalisten etujen edistämiseen ja puolustamiseen, tai toisaalta aivan puhtaasti sellaisiin poliittisiin työtaisteluihin, joilla ei ole työmarkkinakytkentää. On suorastaan käsittämätöntä ja ikävää, että tässä tulkintakäytänteessä olevaa jaottelua ei ole otettu huomioon hallituksen esityksessä, puhumattakaan eduskunnan enemmistön käsittelyn lopputuloksesta. ILO:n tulkintakäytänteessä on katsottu poliittisluontoiset lakot nimenomaan osaksi työntekijöiden suojattua työtaisteluoikeutta, mutta puhtaasti poliittiset lakot puolestaan jäävät sen ulkopuolelle. Ja nyt tänään täällä käy niin, että nämä molemmat erilaiset työtaistelut, poliittisluontoiset lakot ja puhtaasti poliittiset työtaistelut, rinnastetaan ja saman pykälän alla hallitus rajoittaa nämä toimet 24 tuntiin.

Tuntuu todella pahalta, että osaamistaso tässä parlamentissa on tätä luokkaa. Niin kuin täällä valiokunnan varapuheenjohtaja Lyly totesi jo aikaisemmin, tähän saattaa altistaa suomalaiset työmarkkinat Suomen tulevan lainsäädännön osalta sellaiseen kierteseen, että tosiasiasa ihmiset voisivat taistella vaikka ilmaston tai jonkun muun tärkeän kysymyksen edistämiseksi yhteiskunnassa käytännössä työtaistelutoimin. Siis se, mitä lähdettiin hakemaan, perustui ajatukseen, että karhu tulee vastaan ja taistellaan sitä vastaan, mutta susi tulikin. Ja susihan tämä on.

Arvoisa puhemies! Susi tuli vastaan myös siinä, että kun me nyt sitten ajattelemme, että tämän sääntelyn tulisi tosiasiasa täyttää perusoikeusrajoituksilta edellytettävä täsmällisyys ja tarkkarajaisuus, niin näin ei käy. On erikoista, että perustuslakivaliokunnassa tämä meni niin sanotusti sukkana läpi. Ei tuntunut tarvetta tehdä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden muutoksia, ja käytännössä nyt ollaan siinä tilanteessa, että perusoikeusrajoitusten osalta perustuslakivaliokunta otti sellaisen kannan, että ”ei tunnu missään”. Itse ajattelen, että tämä on aika kova veto. Sekä ILO:n yleissopimuksen 78 artiklan tulkintakäytännön että Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkintakäytännön mukaan työnantajalle aiheutuva taloudellinen vahinko ei itsessään ole sallittu peruste työtaistelutoimien rajoittamiselle.

Onkin muistettava, miksi tätä esitystä tehtiin. Se tehtiin siksi, että katsottiin, että haetaan työmarkkinoille lisää toimivuutta sillä, kuten hallituksen esitys toteaa, että saataisiin viisi–kymmenen prosenttia olemassa olevista lakoista pois. Tämä on hallituksen perusteluissa todettu, ja tätä kautta lähdettiin hakemaan tätä tilaa. Yllättävää oli se, että hallituksen esityksessä ministeriön laatimia vaikutusarviointeja korjattiin niin, että tosiasiasa vastine totesi, että tämä oikea lakkoihin kuluva työaika onkin vuodessa kuusi minuuttia. Nyt onkin hyvä pysähtyä täällä salissa siihen, että kuuden minuutin säästön takia per vuosi per työntekijä lähdetään siitä, että se on riittävän painava peruste sille, että voidaan tehdä näinkin merkittävä perusoikeusrajoitus. Ajattelen, että tämä on häpeällistä, että maamme parlamentissa kuuden minuutin per vuosi per henkilö säästösyistä esitetty hallituksen esitys sujahtaa läpi näin merkittävien perusoikeusrajoituksin eikä se tunnu missään. Arvointineuvosto totesikin hallituksen esitystä arvioidessaan, että olisi pitänyt hakea vaihtoehtoisia keinoja, jotka olisivat rajoittaneet perusoikeuksia vähemmän kuin tämä nyt käsillä oleva esitys. — Arvoisa puhemies! Jatkan seuraavassa puheenvuorossa tätä perusoikeuksien analyysia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Malm, olkaa hyvä.

0.33 Niina Malm sd: Arvoisa puhemies! Kun täällä nyt tänä iltana on tällainen erilainen käytäntö, tai no, ei tämä varmaan niin erilainen käytäntö ole, vaan välihuutoja kuuluu

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tässä salissa esittääkin, ja joskus ne ovat napakampia ja joskus vähän vähemmän napakointa... Mutta kun tässä nyt on spekuloitu tällä valiokunnan mietinnöllä ja sillä, onko täältä otettu kappaleita pois vai ei, niin itse asiassa edustaja Hamari teki erittäin terävän huomion siitä, että meillä on täällä kappalejako niin, että 38:n jälkeen seuraava kappale onkin 40.

Meillä on lausunnoissa muun muassa tasa-arvovaltuutettu todennut viimeisessä kappaleessa: ”Tasa-arvovaltuutettu pitää valitettavana, että esityksen vaikutusarviointi on näin vajavainen. Tasa-arvovaltuutettu toteaa, että esimerkiksi kaikille työntekijöille samansuuruiseksi esitettyä hyvitysmaksua tuomioistuimen lainvastaiseksi toteaman työnseisauksen jatkamisesta olisi tullut hallituksen esityksessä arvioida sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta, koska naisten palkat ovat keskimäärin miesten palkkoja pienemmät. Edellä sanotun vuoksi tasa-arvovaltuutetun ei ole mahdollista arvioida tarkemmin hallituksen esitystä sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta.” Minusta on ihan oikeutettua käydä sitä keskustelua, onko tasa-arvovaliokunta antanut tasa-arvolle riittävästi aikaa.

Sitten meillä oli myöskin tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE lausunut. TANE taas on pitänyt tärkeänä sitä, että lain valmistelussa selvitetään, minkälaisia vaikutuksia myötätuntotyötaistelujen rajoittamisella tulisi olemaan eri aloihin, ja toteaa myös, että esimerkiksi naisenemmistöisellä hoitoalalla muiden alojen myötätuntotaistelut voivat olla keskeisessä asemassa neuvottelutilanteessa. Itsekin kannan tästä erityisesti huolta, kun mietin sitä, kuinka pitkään tässä maassa on puhuttu naisten tasa-arvosta ja naisten pienemmistä palkoista. Edellisessä puheenvuorossa totesin, että meillä on naisia, jotka eivät välttämättä edes ymmärrä sitä, kuinka paljon pienempää palkkaa he saavat mieskollegoihinsa nähden. Niissä tarinoissa, mitä minä olen kuullut, kaikkein törkein on ollut tuhat euroa kuukaudesta matalampi palkka samasta työstä. Sen takia kaikissa työ- ja tasa-arvovaliokunnan asioissa pitäisi tasa-arvovaikutuksille ja tasa-arvolle antaa vahva jalansija, koska lainsäädännön tarkoitus, kuten olen todennut, on turvata heikommassa asemassa olevaa.

Valitettavasti, jos meillä on hallituksen esityksiä, joissa heikommassa asemassa olevaa ei haluta turvata suoraan eikä edes välillisesti, se on huolestuttavaa sen edestä, millaiseen työelämään nuoret naiset ja tytöt kouluissa tällä hetkellä valmistuvat. Varsinkin kun tässä lakko-oikeudessa ja lakko-oikeuden rajoittamisessa myös myötätuntolakkosten osalta on se ongelma, että tulevaisuudessa esimerkiksi jos puoliso nyt sattuu olemaan vaikka teollisuudessa töissä ja toinen puoliso sitten hoitoalalla, ei jätetä enää mahdollisuutta puolustaa omaa puolisoaan tällaisissa myötätuntolakkotaisteluissa. Minä en tiedä, miltä se tuntuu, jos sitä hallituksen edustajat omalle kohdalleen ajattelevat, että silloin, kun hätä on suurin, joku pitäisi puolia, mutta omasta taustastani riippuen tiedän sen, että joskus vahvemman on pidettävä heikomman puolua, ja itse asiassa on vahvemman tehtävä puolustaa heikompaa. Sen vuoksi olen erityisen pettynyt tähän lakiesitykseen, että se ei noudata sitä järjenjuoksua, että laki suojaa heikompaa.

No, sitten näistä lakkosakoista: Niiden summat ovat kuitenkin sellaisia, että jos nyt satut olemaan kaupan kassalla osa-aikatöissä, niin 200 euroa osaa olla iso summa. Se, miten tämä nyt juoksutetaan läpi ja miten tässä tulee tällainen tuplalaskutus yhdistyksen ja henkilökohtaisen sakon kautta, on minusta epänormaalia eikä kuulu suomalaiseen lainsäädäntöön. Meillä on ammattiyhdistysliike tai liitto, joka päättää siitä lakosta ja lakon alkamisesta, ja palkansaaja sitten osallistuu lakkoon. Jossain vaiheessa käydään tämä ralli läpi, onko se lakko laiton vai ei, ja tässä vaiheessa, kun on todettu, että lakko on ollut laiton, ei vaadita vielä lainvoimaisuutta siitä, jotta työnantaja voisi tämän 200 euron sakon periä takaisin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

No sitten jos käykin niin, että lakon laillisuudesta onkin epäselvyyttä, siinä kuluu aikaa. Näissä tapauksissa voi mennä pitkäänkin, ja palkansaaja saattaa vaihtaa työpaikkaa tässä välissä, ja sitten tulee se päätös, että ei, tämä ei ollutkaan laitton lakko vaan tämä oli laillinen lakko. Tässä vaiheessa kaikki vastuu ja kaikki taloudellinen kuormitus tulevatkin palkansaajalle: Jos sattuu olemaan työnantaja, joka ei halua maksaa sitä 200:aa takaisin, niin sen 200 euron takia on mentävä itse käräjäoikeudesta hakemaan oikeutta — itse omalla vastuulla hakemaan oikeutta ja sitä oikaisua käräjäoikeudesta. Kuinka monella osa-aikatyötä tekevällä, epäsäännöllisessä ja epätyypillisessä työsuhteessa olevalla ihmisellä on tähän mahdollisuus? Kuinka monella on rohkeus lähteä mahdollisesti tuhansien, ehkä 10 000 euron oikeuskäsittelyyn 200 euron takia, jonka työnantaja on jo sieltä tililtä vienyt?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

0.40 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Suhosen puheesta innoittuneena aloitan myös yhdellä kappaleella viime vuonna Raumalla pitämästäni vappupuheesta: ”Tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa on myös vahva ja maailmalla ainutlaatuinen sopimisen kulttuuri. Suomessa ei työntekijöiden tarvitse olla erikseen vaatimassa tuolia neuvottelupöydän äärestä, vaan työehdoista sovitaan yhdessä. Tämän kulttuurin toivon olevan se perusta, jolla työelämää kehitetään jatkossakin — yhdessä sopien, ei repien. Tässä maailmantilanteessa tarvitsemme vakautta, emme epävarmuutta.”

Valitettavasti asiat eivät ole aivan näin edenneet tämän hallituksen romuttaessa työmarkkinoita yksipuolisesti sanelemalla. Nyt on saatu sellainen sotku aikaiseksi, että kansainvälinen työjärjestö ILOkin on asiaan reagoinut ja lähestynyt hallitusta kirjeellä. Kansainvälinen työjärjestö ILO on ilmaissut huolensa Suomen hallituksen toimista, jotka koskevat työtaisteluoikeuksia. Vaikka ILO:n yleissopimuksissa lakko-oikeutta ei erikseen mainita, on se kuitenkin tunnustettu osaksi ammatillista järjestäytymisvapautta. Hallituksen toimet, jotka rajoittavat työtaisteluoikeuksia taloudellisin ja omaisuudensuojan perustein, ovat herättäneet kysymyksiä niiden perustuslaillisesta ja kansainvälisoikeudellisesta pätevyydestä.

Lakko-oikeuden rajoittaminen taloudellisin perustein ei ole hyväksyttävää ILO:n tulkintakäytännön mukaan, eikä Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan työnantajalle aiheutuva taloudellinen vahinko ole peruste työtaisteluiden rajoittamiselle. Tämä on tärkeä periaate, joka suojaa työntekijöiden oikeuksia ja varmistaa tasapainon työmarkkinoilla.

Työntekijäpuolen näkemykset on sivuutettu lainvalmistelussa. Neuvottelu tarkoittaa avointa keskustelua ja yhteisen ratkaisun etsimistä, ei yksipuolista päätöksentekoa. ILO:n seurantaan joutuminen osoittaa, että Suomi on menossa suuntaan, joka voi heikentää maamme mainetta työelämän mallimaana. Voi jopa sanoa, että joudumme asian suhteen kuuluisalle tarkkailuluokalle.

Poliittisten lakkojen määrät Suomessa ovat olleet vähäisiä, mikä osoittaa, että työtaistelut eivät ole olleet ensisijainen keino riitojen ratkaisemiseen. Lakot ovat viimeinen keino, kun muut — neuvottelut — ovat epäonnistuneet. Työntekijöiden oikeus lakkoilla on perustavanlaatuinen, ja sitä tulee kunnioittaa.

Hallituksen toimet ovat herättäneet huolta ja vastustusta, ja on tärkeää, että kaikkien osapuolten ääntä kuullaan ja kunnioitetaan. Työmarkkinoiden rauha ja oikeudenmukaisuus ovat kaikkien etu, ja niitä tulisi vaalia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäkinen, olkaa hyvä.

0.44 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa herra puhemies! Palaan vielä uudelleen siihen, että tässä nyt käsittelyssä olevassa lakiesityksessä ei ole tosiasiallisesti arvioitu millään tavalla vaihtoehtoisia keinoja saavuttaa haluttu tavoite koskien häiriöttömiä työmarkkinoita. Valitsevan lainsäädännön valmistelua koskevan hyvän hallintotavan toteutumisen kannalta tämä on kyseenalaista. Itse asiassa lainsäädännön arviointineuvosto puuttui tähän epäkohtaan, kun se lakiesityksestä antamassaan lausunnossaan katsoi, että hallituksen esityksessä tulisi käsitellä myös vaihtoehtoisia malleja ja toteutustapoja. Niitä ei kuitenkaan koskaan esitetty eikä lisätty missään vaiheessa. Syytä, miksi näin on, ei ole julkisuuteen tuotu.

Kuten me kaikki tiedämme, aidosti kestävä talouskasvu perustuu viime kädessä yhteiskunnalliselle vakaudelle, yhteiskuntarauhaan ja keskeisten työmarkkinaosapuolten väliseen aitoon luottamukseen. Se antaa mahdollisuuden toteuttaa paitsi pitkäjänteistä työmarkkinapolitiikkaa myös rakentaa pohjaa käytännössä aitoja tuloksia tuovalle työllisyyspolitiikalle, sillä sen toteuttamiseen tarvitaan aina vähintään kaksi osapuolta, sekä työn tekijät että sen antajat.

Arvoisa puhemies, hyvät kollegat! Ratkaisuja työrauhan edistämiseksi voitaisiin hakea esimerkiksi työpaikkojen toiminnan parantamisesta. On tärkeää, että työelämän pelisääntöjä kehitetään työmarkkinaosapuolten yhteistyöllä. Yritysten kannattavuuteen voitaisiin hakea työvoiman sitouttamisen ja osallistamisen piiristä uusia keinoja. Tätähän muun muassa palkansaajapuolen asiantuntijat ovat lukemattomia kertoja nostaneet esille. Käytännössä tämä voisi monien muiden tekijöiden osalta tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ristiriitatilanteissa työntekijän, siis heikomman osapuolen, edustajalla voisi olla tulkintaetuoikeus, tai sitä, että yritysten hallinnossa olisi paikka myös henkilöstön edustajalle. Kyse on lopulta tasapainosta, työmarkkinoiden kehittämisestä tasapuolisesti niiden molempia osapuolia kunnioittaen ja niiden oikeudet tunnistaen.

Arvoisa puhemies! Esitän huoleni siitä, ettei valiokuntakäsittelyissä ole annettu painoarvoa erityisesti käsiteltävän politiikka-alan asiantuntijoiden näkemyksille. Työoikeuden emeritusprofessori Seppo Koskinen otti julkisuudessa hyvin vahvasti kantaa hallituksen suhtautumisesta poliittisiin lakkoihin. Hän kuvasi tätä suhtautumista ymmärtämättömäksi ja jopa sotaisaksi suhteessa ay-liikkeeseen. Ei olekaan liioiteltua sanoa, että hyökkäys ammattiyhdistysliikettä vastaan on nyt poikkeuksellisen raju. Hallituksen lakiesitys ei ole pykälien määrällä mitattuna painava, mutta ne pitävät sisällään periaatteellisella tasolla suuria asioita.

Hyvät kollegat, pidän tässä lainsäädännössä erittäin huolestuttavana myös sitä, että sillä pyritään nyt tosiasiallisesti heikentämään suomalaisten työntekijöiden mahdollisuuksia vastustaa vielä edessä olevia kovia esityksiä. Toistaiseksi eduskunnassa on käsitelty muun muassa työttömyyden karenssipäivien lisäämistä viidestä seitsemään, työttömyysturvan lapsikorotusten poistamista, lomakorvausten jaksottamista, indeksien jäädyttämistä vuosina 2024—2027, suojaosasta luopumista, aikuiskoulutustuen lakkauttamista, työssäoloehdon pidentämistä kuudesta kahteentoista kuukauteen, ansioturvan euroistusta, työssäoloehdon kertymisen lakkauttamista palkkatuetussa työssä ja työmatkavähennyksen leikkausta. Tämä on melkoinen lista.

Arvoisa puhemies! Huomionarvoista on kuitenkin se, että näiden edellä luettelemini toimien lisäksi tulevana juhannuksena annetaan esitys paikallisen sopimisen lisäämiseksi. Ensi syksynä ovat vuorossa yt-lain puolitukset, ilmoitusaika ja lomautuskorvaus, määrääi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

kaisuuden helpottaminen, irtisanomisen helpottaminen ilman painavaa syytä, sairauspoissaolon karenssipäivän lakisääteinen lisääminen, takaisinottovelvollisuuden heikentäminen alle 50 työntekijän yrityksissä ja yhteisöissä ja yt-lain soveltaminen entistä harvemmissa yrityksissä.

Kuten aikaisemmin totesin, kestävä talouskasvu perustuu yhteiskunnalliseen vakauteen, mikä viime kädessä heijastuu yhteiskunnassa vallitsevaan luottamukseen tai sen puutteeseen. Me käsitelimme aikaisemmin tänään tässä salissa kyselytunnilla muun muassa valtiovarainministeriön tuoreinta taloudellista katsausta, mikä oli paitsi karua myös huolestuttavaa luettavaa. On ilmeistä, että kasvutoimet ovat edelleen riittämättömiä, ja vaikka me kaikki varmasti toivomme, että korot lähtisivät laskuun, ennusteet työllisyyden kehityksestä ovat kuitenkin todella heikot. Ja tällä hetkellä työllisten määrä on pudonnut 50 000:lla vuoden takaiseen verrattuna. Tämä tarkoittaa sitä, että käytännössä hallituksen tavoite 100 000 uuden työllisen saavuttamisesta on hyvin suurella todennäköisyydellä karannut ulottumattomiin.

Valtiovarainministeriö esittää raportissaan, että Suomeen tarvitaan nyt visiota tulevasta kasvusta, näkemystä siitä, kuinka esimerkiksi kokonaisverokertymä pysyy riittävänä tai miten työmarkkinoille saadaan niiden kipeästi kaipaamia osaajia. Mutta ennen kaikkea valtiovarainministeriö peräänkuuluttaa, että yhteiskunnassa tarvitaan luottamusta, ja se kysyy, kuinka se voitaisiin saavuttaa. Minun on helppo yhtyä näihin ministeriön esittämiin kysymyksiin. Niissä ollaan aivan asian ytimessä. Toivon todella, että repimisen ja riitelyn sijasta hallitus käyttäisi kaikki voimavaransa näiden tarvittavien vastausten esittämiseen. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

0.52 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Työntekijöiden suurena ystävänä esiintyvät perussuomalaiset ovat kyllä tässä keskustelussa osoittaneet tekojen ja sanojen suuren ristiriidan, varsinkin mitä tulee siihen, onko ne sanottu ennen vaaleja vai vaalien jälkeen. Yritin etsiä perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelmaa, kunnes muistin, että sellaistaahan ei ole olemassakaan. Sellaista ei tehty ennen vaaleja, mikä osaltaan ehkä selittää sen, että ei välttämättä muistettu, mitä linjattiin. Mutta löysin perussuomalaisten talouspoliittisen ohjelman vuodelta 2023, jossa muun muassa todetaan seuraavaa: ”Työehtosopimusten yleissitovuus on jatkossakin paras tapa varmistaa työrauha ja se, että mikään yritys ei voi hakea kilpailuetua palkkojen tai työehtojen halpuuttamisella.” ”Työmarkkinoilla tarvitaan jatkossakin joustoja kohentamaan tuottavuutta ja parantamaan yrityskohtaista kilpailukykyä. Nämä molemmat mahdollistetaan parhaiten yleissitovien työehtosopimusten kautta. Kaikilla on oltava yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet.” Mutta onko kaikilla yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet? Nykyhallituksen ohjelma on historiallisen epätasapainoinen työnantajien eduksi ja palkansaajien tappioksi. Hallitusohjelmaan on kirjattu monia työnantaja-puolen pitkäaikaisia toiveita ja vaatimuksia. Joissakin kirjauksissa mennään jopa pidemmälle kuin mitä elinkeinoelämä on julkisuudessa edes kehdannut ehdottaa. Työntekijöiden toiveita hallitusohjelmasta ei löydy, ei edes kirjoitusvirheillä varustettuna.

Hallitusohjelman toimeenpanon välitön seuraus on se, että se heikentää palkansaajien ja työttömien toimeentuloa hyvin nopeasti, kuten on nyt nähty. Lisäksi hallitus toteuttaa Suomen työmarkkinoilla järjestelmän muutoksen. Tämä tarkoittaa, että aikaisempi työmarkkinaosapuolten väliseen, joko kolmi- tai kaksikantaiseen neuvotteluun ja sopimiseen perus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tuva työlainsäädännön, ansiosidonnaisen sosiaaliturvan ja työehtosopimusten kehittäminen työnnetään taka-alalle. Se korvataan joko hallituksen lainsäädäntövallalla tai työnantajan päätäntävallalla.

Merkittävässä osassa hallituksessa on elinkeinoelämän projekti, joka muuttaa koko yhteiskuntajärjestelmää eli ajaa alas suomalaista hyvinvointivaltiota. Ensin kevennetään verotusta, jolla tulonsiirrot ja palvelut rahoitetaan. Itse aiheutettu rahapula näkyy valtionvelkana ja heikentyvinä palveluina. Sen korjaamiseksi leikataan sosiaaliturvaa ja palveluiden rahoitusta sekä ulkoistetaan palvelut yksityisille toimijoille rahastettaviksi. Ja sama uudelleen, uudelleen ja uudelleen. Näin ajetaan hyvinvointivaltiota alas. Tämä näkyy erityisesti vaikka viime viikolla olleessa budjettiriihessä, jossa kyllä tehtiin veronkorotuksia mutta myös kohdistettiin merkittäviä leikkauksia sosiaalietuuksiin ja sosiaaliturvaan. Sen sijaan muun muassa tulopuolella ei nähty tarpeelliseksi puuttumista esimerkiksi listaamattomien yritysten osinkoverotukseen tai yleishyödyllisten yhteisöjen verovapauteen tai kaljaveroon tai solidaarisuusveroon, ja sitten ovat ne paljon mainostetut yritystuetkin, miljardien tuet vuodessa suomalaiselle elinkeinoelämälle, joista peräti 74 prosenttia on säilyttäviä — ei uutta kasvua tai teollisuutta luovia vaan säilyttäviä.

Tämä hyvinvointivaltion alasajo verhotaan usein yritykseksi pelastaa se, niin kuin tässäkin salissa on useita kertoja kuultu. Velkaantuminen on pakko taittaa, mutta keinot vain vaihtelevat. Ne, jotka tällaisesta pelastamisesta puhuvat, eivät kuitenkaan itse tarvitse hyvinvointivaltiota mihinkään. Yritykset eivät käy koulua, eivät jää työttömiksi, eivät sairastu eivätkä jää eläkkeelle. Suuret omistajat, varakkaat henkilöt, eivät hiekkaa terveyskeskuksien lattioille kannan eivätkä työttömyysturvaa tarvitse. Tätä joukkoa palvelee mahdollisimman alhainen verotus ja mahdollisimman kevyt hyvinvointivaltio, tai pikemminkin ei hyvinvointivaltiota ollenkaan, koska heidän näkemyksensä mukaan se vain laiskistaa tavallisen kansalaisen.

Kuvattua hyvinvointivaltion pelastamista ovat viimeksi pohjustaneet useat elinkeinoelämän toimijat, kuten muun muassa Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen Etlan julkaisema talouden kasvuohjelma. Siinä ehdotetaan yhteisöveron alentamista, osinkoverotuksen keventämistä, perintöverotuksesta luopumista ja korkeimman marginaaliveroasteen laskeamista. Tässä saadaan kaksi karpästä yhdellä iskulla: ehdotukset heikentävät hyvinvointivaltion rahoitusta viiveellä ja hyödyttävät välittömästi kaikkein suurituloisimpia, ja samanaikaisesti hallitus on tällä nyt käsittelyssä olevalla lainsäädännöllä viemässä työntekijöiltä oikeuksia vastustaa tätä hyvinvointivaltion alasajoa ja pelastaa heidän oma tulevaisuutensa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

0.57 Aki Lindén sd: Arvoisa herra puhemies! Siteeraan vielä kerran tässä puheenvuoroni aluksi tuon uuden 8 b §:n, joka on pitkälti koko tämän lakiesityskokonaisuuden ydin. Se kuuluu seuraavasti: ”Poliittisella työtaistelulla tarkoitetaan työtaistelua, jonka tarkoituksena on vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon.” Kuten täällä niin omassa puheenvuorossani kuin useissa muissakin meidän opposition puheenvuoroissa on tuotu esille, tässä on niputettu kaksi kokonaisuutta, joita Kansainvälinen työjärjestö ILO kuitenkin pitää erillisinä, eli poliittisluontoiset työtaistelut, joilla puolustetaan työntekijöiden taloudellisia, sosiaalisia ja ammatillisia etuja, ja sitten varsinaiset poliittiset työtaistelut, joka on sitten eri kysymys, joka tarkoittaa tietysti sitä, että silloin siinä poliittisen työtaistelun kohteena eivät ole

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

työntekijöiden taloudelliset, sosiaaliset ja ammatilliset edut vaan jotkut muut yleispoliittiset asiat, varmaankin sellaiset, joita me yli sata vuotta sitten Suomessa nähtiin, kun meillä oli vuoden 1905 suurlakko. Mutta ei mennä nyt niin kauas taakse historiaan.

Nyt meidän hallituksemme on kovasti pitänyt esillä sitä, että meillä täytyy Suomessa vahvistaa taloutta monin eri keinoin. Kysynkin: onko tällä lakiesityksellä mitään taloutta vahvistavia vaikutuksia? Siihen vastaa jo itsessään tämä lakiesitys. Sen sivuilla 53—55 eritellään taloudellisia vaikutuksia, ja sieltä voi käytännössä lukea, että ne arvioidaan erittäin vähäisiksi, suorastaan mitättömiksi.

Siksi voidaanakin kysyä: mihin tämä lainsäädäntö sitten vaikuttaa? No, se vaikuttaa tietysti ennen kaikkea palkkakehitykseen ja työolosuhteisiin ja niihin sosiaalisiin etuuksiin, jotka ovat palkkasidonnaisia. Sellaisiahan ovat esimerkiksi sairauspäivärahaetuudet, työtömyysturvaetuudet, lapsenhoitoetuudet ja lukuisat muut. Siis halutaan tietoisesti vaikeuttaa palkansaajien mahdollisuuksia puolustaa itseään tällaisissa erittäin merkittävässä asioissa. Siitä tähän yksinkertaisesti sanottuna on kyse. Kyllähän tämä on tietysti käynyt ilmi siinä retoriikassa, mitä on kuullut täällä silloin, kun hallituspuolueiden edustajat ovat rohjenneet puolustamaan tätä lakiesitystä. Ei siitä ole puuttunut ammattiyhdistysliikkeen halventamistakaan. Valitettavasti olemme tällaista kuulleet. Täytyy kuitenkin muistaa, että meillä Suomessa hallituspuolueiden omatkin palkansaajajärjestäjät ovat järjestäytyneet, koska järjestäytymisaste on varsin korkea, ja kyllä tämä on sillä tavalla erittäin voimakas sivallus kaikkia palkansaajia vastaan.

Meillä oli tänään mahdollisuus tarkastusvaliokunnassa saada valmiiksi mietintömme Valtiontalouden tarkastusviraston arviosta Suomen finanssipolitiikasta. Se ei nyt ole tietysti tänään käsittelyssä, vaan se tulee varsinaisesti sitten ensi viikolla käsittelyyn, mutta otan sieltä nyt yhden lauseen — ja minä en tarkoituksellisesti koskaan irrota mitään yksittäisiä lauseita kokonaisuudesta, ja tämä mietintö, minkä teimme, on erittäin tärkeä kokonaisuus. Täällä todetaan tällä tavalla: ”Suomen talouskasvu on ollut pitkään hidasta kokonaistuottavuuden heikon kehityksen vuoksi. Tämän kehityksen taustalla ovat muun muassa osaamispääoman lasku, kun nuorten koulutusasteen nousu on pysähtynyt, sekä t&k-investointien vähäisyys.” Sitten se jatkuu. Nyt kysynkin: mikä vaikutus tällä työlaainsäädännöllä, tällä kurittamislainsäädännöllä on tuottavuuden kasvuun? Minun mielestäni se heikentää mahdollisuuksia parantaa tuottavuutta.

Kerroin jo aikaisemmin, että 43 vuotta olin työelämässä eri tehtävissä ennen tänne eduskuntaan tuloa. Harrastin melko paljon jatko-opintoja työelämän ja oman toimialani kehittämisen tiimoilta, ja yksi tärkeimpiä mieleen jääneitä opetuksia oli kauppatieteen tohtori Jorma Lehtimäen väitöskirja. Hän toimi aikanaan Turun yliopiston talousjohtajana, ja hän käsitteli asiantuntijaorganisaatioiden johtamista. Yhä enemmän meidän talouselämässä kaikki organisaatiot ovat tänä päivänä asiantuntijaorganisaatioita — ei tämä käsite tarkoita ainoastaan korkeakoulututkimuksen suorittamista, vaan meillä on huippuasiantuntijoita niin ammatillisen koulutuksen pohjalta kuin työelämässä kaikilla tasoilla. Tässä väitöskirjassa esitetään sellainen mielenkiintoinen yhtälö, joka tietysti on teoriaa, mutta sillä on kuitenkin vastineensa siinä elävässä elämässä. Se yhtälö menee tällä tavalla: Kysytään, mikä motivoi eniten työntekijää, nimenomaan asiantuntijatyöntekijää. Vastaus on: palaute kertaa itsenäisyys kertaa vielä kolmas tekijä, joka muodostuu kolmesta eri kokonaisuudesta — työn vaihtelevuus, työidentiteetti ja työn merkityksellisyys. Se, että se todetaan tällä tavalla tällaisen yhtälön muodossa, jossa on siis palaute kertaa itsenäisyys kertaa sitten tämä vii-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

meinen tekijä, tarkoittaa käytännössä, matematiikan mukaan, että jos palaute tai itsenäisyys on nolla, niin se nolaa koko tämän motivaation.

Motivaatio on kuitenkin se, joka tällä hetkellä on kaikkein tärkein tekijä, kun puhumme tuottavuuden kehityksestä, ja meidän tulisi nimenomaan kehittää meidän työelämää niin, että motivaatio siellä lisääntyy plus tietysti koulutustaso paranee. Vain sillä tavalla me pääsemme siihen, että Suomessa valmistetaan ja myös viedään kansainvälisille markkinoille korkeamman laadun tuotteita kuin mitä me tällä hetkellä teemme, ja saamme tällä tavalla vahvistettua kansantaloutta. Tämänkaltaisen kurilainsäädäntö, joka lisää epäluottamusta työmarkkinoilla ja työelämässä, heikentää tätä tuottavuuskehitystä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

1.05 Lotta Hamari sd: Arvoisa herra puhemies! Haluan tässä puheenvuorossa nostaa esille, mitä lakiesityksiä lakko-oikeuden rajaamista edelsi. Meillä on ollut täällä käsittelyssä ja viety eteenpäin hyvin merkittäviä, ehkä koviakin lakimuutoksia, jotka vaikuttavat hyvin merkittävästi ihmisten elämään, ja niitä on siis iso nippu vielä tulossa. Nyt tällä käsiteltävänä olevalla lakiesityksellä rajataan lakko-oikeutta, eli kuten edustaja Lindén tässä edellä totesikin, ihmisten oikeutta puolustaa itseään. En siis ihmettele, että tällä lailla on ollut niin kiire, että tasa-arvovaikutuksista ei asiantuntijoita ehditty valiokunnassa paikan päällä kuulla.

Kertaan tässä siis vielä, mitä lakeja tähän mennessä eduskunnassa on säädetty: On lisätty työttömyyden karenssipäiviä viidestä seitsemään, on poistettu työttömyysturvan lapsikorotukset, lomakorvausta on jaksotettu, on tehty indeksijäädytyksiä, suojaosasta luovuttiin, asumistuista leikattiin, aikuiskoulutustuki lakkautettiin, vuorotteluvapaa lakkautettiin, ansioturvaa porrastettiin, työssäoloehto nostettiin kuudesta 12 kuukauteen, ansioturva on euroistettu, työssäoloehdon kertyminen lakkautettiin palkkatuetussa työssä, ja työmatkavähennyksiä leikattiin.

Mitä sitten on tulossa vielä, kun nämä lakkolait saadaan vietyä läpi? Vielä tänä vuonna ellei jo nyt keväällä on tulossa esitys paikallisen sopimisen lisäämiseksi, syksyllä on tulossa yt-lain puolitukset ilmoitusaikaa ja lomautuskorvausta koskien, määräaikaaisuutta helpotetaan niin, että ei tarvita perustetta alle vuoden määräaikaisiin työsopimuksiin, irtisanomista helpotetaan ilman painavaa syytä, sairauspoissaolon karenssipäivän lakisääteinen lisääminen ja takaisinottovelvollisuuden heikentäminen alle 50 työntekijän yrityksissä ja yhteisöissä, ja yt-lain soveltaminen entistä harvemmissa yrityksissä, eli tämä nousee 20:stä 50 työntekijään.

Ei voi siis kyllä kuin todeta, että hallituksen keinot eivät vain yksinkertaisesti ole oikeassa suhteessa tavoitteisiin, ja arviointineuvostokin moitti hallituksen esityksen vaihtoehtomuutta.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

1.07 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Hallituksen lakkolakiesitykseen liittyy sen muodostaman kokonaisuuden lisäksi useita yksityiskohtaisempia epäkohtia. Hallituksen perustelut sille, miksi se on rajaamassa perustuslain ja useiden kansainvälisten sopimusten suojaamaa oikeutta, eivät vakuuta. Mikä on se painava yhteiskunnallinen tarve tälle lakiesi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tykselle, kun menetettyjen työpäivien määrä työtaisteluiden takia on viimeisen 25 vuoden aikana ollut suhteellisen vähäinen?

Hallituksen esityksessä myös niputetaan yhteen kaikkiin työtaisteluihin menetetyt päivät. Arvioinnin kannalta keskeistä olisi kuitenkin tietää, kuinka paljon juuri poliittisiin lakkoihin ja myötätuntotaisteluihin menetettyjä työpäiviä on, sillä niitä tällä esityksellä ollaan rajaamassa. Työajan lisäys olisi vain kuusi minuuttia työntekijää kohden vuosittain — siis kuusi minuuttia työntekijää kohden vuosittain — mutta tässä yhteydessä ei ole kerrottu, minkätyyppisten lakkojen vähenemistä työajan lisäyksen laskemiseen on käytetty.

Hallituksen perustelut lakkojen rajoittamiselle pohjautuvat taloudellisiin ja omaisuusdensuojaan keskittyviin syihin. Kuitenkaan ILO:n tulkintakäytännössä taloudellisia ja kaupallisia lähtökohtia ei ole katsottu hyväksyttäväksi perusteluiksi lakkojen rajoittamiselle — siis ei ole katsottu hyväksyttäväksi perusteluiksi lakkojen rajoittamiselle. Myöskään Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkintakäytännön mukaan työnantajalle aiheutuva taloudellinen vahinko ei ole sallittu peruste työtaisteluiden rajoittamiselle — siis ei ole sallittu peruste työtaisteluiden rajoittamiselle.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä on myös niputettu yhteen niin kutsutut poliittisluonteiset lakot, joilla puolustetaan työntekijöiden sosiaalisia ja taloudellisia etuja ja oikeuksia, sekä puhtaat poliittiset lakot, joilla lakkoillaan jostain muusta asiasta ja joilla ei edistetä näitä. Erottelu näiden kahden poliittiseen päätöksentekoon kohdistuvan lakon välillä on kuitenkin välttämätön ILO:n yleissopimuksen suojan kannalta. Poliittisluonteiset työtaistelut näemmä nauttivat ILO:n valvontakäytännön suojaa, kun taas puhtaan poliittiset lakot eivät nauti ILO:n suojaa.

Myöskään aikarajoitteille, joita poliittisten lakkojen kiellolle on nyt esitetty, ei ole tarpeellisia ja riittäviä perusteluita, miksi juuri nämä aikarajoitteet ovat hyväksyttävissä mutta jotkut toiset taas sitten eivät ole.

Myötätuntotaisteluita rajaamalla hallitus rajaa tosiasiallisesti sellaisten alojen mahdollisuuksia neuvotella paremmista työehdoista, joiden oma neuvotteluvoima on rajoitetumpi. Tällöin muiden alojen tuki voi olla merkityksellistä, niin että paremmat työehdot pystytään saavuttamaan. Myös myötätuntotaistelujen rajoittamisen osalta on epäselvää, millaiset myötätuntotaistelut olisivat jatkossa sallittuja, koska lakiesitys jää tältä osin liian avoimeksi ja epäselväksi. Työtaistelujen aiheuttamien vahinkojen etukäteisarviointi on mahdollonta, varsinkin kun niiden suhteettomuutta pitäisi pystyä arvioimaan. Tämä epäselvyys voi rajata myös niiden työtaisteluiden käymistä, jotka olisivat uudenkin lain silmissä lailisia.

Arvoisa puhemies! Yhtäläisesti ongelmia liittyy erityisesti poliittisluonteisten ja poliittisten työtaistelujen aikarajoittamiseen ja jatkamiskieltoon. Aikarajoittamisessa on työnseisausten osalta päädytty yhteen vuorokauteen ja muiden työtaisteluiden osalta kahteen viikkoon. Vuorokauden enimmäiskestolle ei kuitenkaan ole esitetty objektiivisia ja Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden näkökulmasta hyväksyttäviä perusteluita. Tiukka aikaraja voi tosiasiallisesti rajoittaa mahdollisuuksia kokoontumisoikeuden ja sananvapauden käyttämiseen.

Muiden kuin työnseisauksena toimeenpantavien poliittisten työtaistelutoimien kahden viikon enimmäiskesto rajoittaa esimerkiksi ylityö- tai vuoronvaihtokieltoina toimeenpantavia työtaisteluita. Lievempinä työtaistelutoimina nämä lähtökohtaisesti jo edustavat vastaantuloa suhteessa työnantajan tarpeisiin. Poliittisten työtaistelujen jatkamiskieltoa koskevaa sääntelyä on valiokunnan käsittelyssä täsmennetty koskemaan 12 kuukauden ajan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

jaksoa alkuperäisen työtaistelun päättymisestä lukien. Tämä ei kuitenkaan poista kieltoon liittyvää perusongelmaa siitä, että hallitus tavoittelee jatkamiskiellolla itseensä ja erityisesti ajamiinsa asioihin kohdistuvan arvostelun rajoittamista.

Suomessa poliittisluonteisia työtaisteluita on perinteisesti ollut harvoin, jolloin kansainvälisillä sopimuksilla suojatun oikeuden harjoittamisen rajoituksia voidaan pitää tarpeettomina.

Arvoisa puhemies! Lainsäädäntöä tulisi tehdä siten, että sen vaikutukset ovat jo etukäteen mahdollisimman tarkkaan selvillä, mutta tämänkin lakiesityksen kohdalla siinä on epäonnistuttu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

1.15 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Olen yrittänyt tänä iltana käydä johdonmukaisesti läpi tätä lakiesitystä niin sieltä perusteista kuin sitten taustasta ja yksilösanktioista ja hyvityksen määristä myötätuntotyötaisteluihin ja poliittisiin lakkoihin, ja nyt ajattelin puhua tästä voimaantulokysymyksestä, ja ehkä sitten jos kerkeän, yhteenvetoa ja vaihtoehtoja.

Tämä poikkeuksellinen voimaantulo on myös iso ongelma tässä lainsäädännössä. Meillä on ollut tähän asti tapana, että aina työehtosopimukseen liittyvät lainsäädännölliset muutokset, koskevat ne sitten vanhempainvapaita tai jotain vastaavia, ovat tulleet aina voimaan siinä työehtosopimuksen katkotilanteessa, eli siinä vaiheessa, kun neuvotteluosapuolet käyvät koko työehtosopimuksen sisällöstä neuvottelua ja toisessa vaakakupissa on työrauha. Nyt tässä ollaan puuttumassa siihen toisen vaakakupin keskeiseen elementtiin eli työrauhan sisältöön, ja työrauha muuttuu tässä oleellisesti sillä tavalla, että sanktiot kasvavat nelinkertaiseksi, siellä on yksilösanktiot, ja sitten soveltamisalue laajenee koskemaan myös poliittisten lakkojen rajausta ja myötätuntotyötaistelujen suhteellisuutta.

Eli tämä paketti on paljon painavampi kuin siinä vaiheessa, kun työehtosopimus on tehty. Tässä mielessä siirretään aika paljon toiselle osapuolelle tavaraa, ja senkin vuoksi tämä olisi pitänyt ottaa käyttöön silloin, kun sopimuskatko tulee. Tätä samaa todistavat myös nämä professorit, joista Niklas Bruun muun muassa sanoo näin: ”Vakiintuneesti on katsottu, ettei lainsäädäntö voi vaikuttaa voimassa oleviin sopimuksiin — ja erityisesti työehtosopimuksiin — taannehtivasti. Hyvin merkillinen on hallituksen työehtosopimuslain voimaantulosäännökseen sisältyvä esitys.” Ja toinen lainaus: ”Hallituksen esitys loukkaa tältä osin räikeästi sopimusosapuolten sopimusautonomiata, joka on vahvasti suojattu Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa (ILO 98).” Bruun jatkaa: ”Tiedossani ei myöskään ole, että koskaan aikaisemmin olisi säädetty tällaisesta voimaantulosta työehtosopimuslain muutosten yhteydessä. Se ei yksinkertaisesti täytä Suomen voimassa olevan oikeuden vaatimuksia.”

Professori Kaarlo Tuori sanoo samasta asiasta: ”Työehtosopimusten kompetenssialaa koskevalle lainsäädännölle ei ole tietääkseni aikaisemmin annettu nyt ehdotetun kaltaista takautuvaa, voimassa oleviin työehtosopimuksiin ulottuvaa vaikutusta. Oikeus työehtosopimuksiin kuuluu ammatillisen järjestäytymisoikeuden ydinsisältöön. Voimassa olevan työehtosopimuksen mitätöiminen lailla merkitsee sellaista rajoitusta tähän oikeuteen, joka ei täytä perusoikeuksien yleisiä rajoitusedellytyksiä. Näihin edellytyksiin kuuluu perusoikeuden ydinalueen loukkaamattomuus.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Nämä kaksi professoria ovat ottaneet tähän kohtaan erittäin voimakkaan kannan, ja siinä mielessä tämä on tehty tosi kummallisella tavalla, ja sitä yritimme myöskin tuolla valiokunnassa tuoda esiin. Nämä ovat niitä keskeisiä ongelmia, jotka tässä on.

Sitten tässä isoin ongelma on se, että tässähän ei ole vaihtoehtoisia ratkaisuja saatu tehtyä siitä, millä muulla tavalla työrauha olisi meillä voitu saada paremmalle tasolle suhteessa Ruotsiin. Esimerkiksi Tanskassa ja Norjassa on suurin piirtein sama lakkojen määrä kuin Suomessa. Ruotsi on onnistunut omilla tavoillaan tekemään tämän ja neuvottelukulttuurillaan viemään parempaan neuvottelutilanteeseen kuin Suomi on pystynyt. Siinä meillä olisi Ruotsista paljon opittavaa.

Tämä työrauhalainsäädäntöpaketti siirtää selvästi painopistettä työnantajien suuntaan ja heikentää palkansaajapuolen neuvotteluvoimaa erityisesti myötätunto- ja poliittisten lakkojen, ei puhtaasti poliittisten, vaan poliittisluonteisten lakkojen osalta. Ja tässä vaikutukset heijastuvat pitkälle, koska työehtosopimukset määrittelevät käytännössä Suomen minimipalkan ja minimiehdot, ja jos näitä ehtoja ei pysty täydellä voimalla puolustamaan, niin kyllä niihin sitten aikanaan myöskin heikennyksiä tulee. Kun tämä on vain yksi osa hallituksen laajasta työelämän heikennyspaketista, niin tämä vain lisää sen paketin vaikuttavuutta siihen suuntaan, että työntekijöillä on entistä heikompi asema. — Ajattelen sen vaihtoehdon esittää toisessa puheenvuorossa, koska tässä aika näyttää taas loppuvan. Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Gebhard, olkaa hyvä.

1.21 Elisa Gebhard sd: Arvoisa puhemies! Tässäkin keskustelussa perussuomalaisten kaikista keskeisin argumentti tämän lain puolesta tuntuu olevan, että ”näin se demokratia vaan toimii”. On kuitenkin kohtuullisen irvokas käsitys demokratiasta, että vaalit käytäisiin neljän vuoden välein ja vaalien tuloksena valtaan nousseen poliittisen hallituksen kritisointi olisi jotenkin demokratian vastaista.

Myöskään en ole vielä kuullut, mikä on se sellainen mielenilmaus, jonka hallituspuolueet hyväksyvät. Mikä on tällainen kiltti, salonkikelpoinen tapa palkansaajalle osoittaa mieltä, esimerkiksi taloudellisten ja sosiaalisten etujensa puolesta. Ilmeisesti sellainen, joka tapahtuu vapaa-ajalla ja josta ei aiheudu vahingossakaan mitään harmia yhtään kenellekään. ”Vapaa-ajalla saa lakkoilla” on täälläkin usein kuultu heitto, joka kertoo paljon sanojansa käsityksestä siitä, miten hän käsittää mielen ilmaisemisen. Lisäksi perussuomalaiset itse asiassa hyvin selkeästi sanoivat äänestäjille ennen vaaleja, että lakko-oikeus olisi säilytettävä nykyisellään. Se itse asiassa kumoaa täysin väitteen siitä, että ihmisillä olisi ollut jokin mahdollisuus ennen vaaleja arvioida tätä asiaa, kun äänestäjiä on tietoisesti johdettu harhaan.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen sisältö tuntuu perustuvan tahalliseen väärinkäsitykseen erilaisten työtaisteluiden luonteesta. Esimerkiksi Suomea sitovien työjärjestö ILO:n yleissopimusten tulkintakäytännön mukaisesti näitä poliittisluonteisia työtaisteluita olisi käsiteltävä yhtenä keinoista, joilla työntekijöiden on mahdollista vaikuttaa itseään taloudellisesti, sosiaalisesti ja ammatillisesti koskevaan poliittiseen päätöksentekoon. Tässä sääntelyssähän ei ole eroteltu niin kutsuttuja puhtaan poliittisia työtaisteluita ja sitten toisaalta näitä työntekijöiden sosiaalisten ja taloudellisten etujen puolustamiseen tähtääviä toimia. Keskeinen ero on se, että nämä poliittisluonteiset työtaistelut nimenomaisesti nauttivat ILO:n yleissopimusten valvontakäytännön mukaisesti työtaisteluoikeuden suojaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Tämän kaiken tässä esityksessä — esimerkiksi sen, että se poikkeaa muista Pohjoismaista sillä tavalla, että muissa Pohjoismaissa ei ole lainsäädännöllä kajottu lakko-oikeuteen — tekee erityisen radikaaliksi Suomen olosuhteissa se, että tähän kuuluu henkilökohmainen lakkosakko, ja siitä haluan vielä jatkaa: Itse ajattelen, että yleisten tuomioistuinten pitkät käsittelyajat ja oikeudenkäyntien kustannukset olisi todellakin pitänyt tämän esityksen tarkoituksenmukaisuutta arvioitaessa ottaa jollain tavalla huomioon. Mitkä ovat riidan osapuolten tosiasialliset mahdollisuudet riitauttaa 200 euron suuruinen maksu, kun taustalla on oikeudenkäyntikurisi? Vaikka näitä tapauksia ei käytännössä olisi lukumäärällisesti monta, ei lainsäätäjän pitäisi sen varaan laskea, että tällaiset tilanteet olisivat harvinaisia. Lisäksi on myös niin, että tämän kiinteän 200 euron maksun merkitys vaihtelee myös riippuen yksilön tulotasosta. Mitä matalampi työntekijän palkka on, sitä merkittävämpänä maksua voi pitää. Juuri tämän vuoksi esitetyn maksun kohtuuttomuus sekä myös itse asiassa oikeudenkäyntikurisin merkitys korostuvat erityisesti pienituloisten työntekijöiden osalta. Tämän henkilökohtaisen lakkosakon lisäksi toki myös kollektiivisiin hyvityssakkoihin esitetään huomattavan suuria korotuksia.

Arvoisa puhemies! Työnantaja on jo lähtökohtaisesti joka tapauksessa työsuhteen vahvempi osapuoli, ja meidän työlainsäädäntömme hyvin pitkälti perustuu siihen. Siis siihen, että me suojaamme heikompa osapuolta. Tällä pyritään estämään esimerkiksi hyväksikäyttö tai muuten moitittava työntekijöiden kohtelu. Tämä esitys taas kasvattaa työnantajan valtaa suhteessa työntekijään entisestään. Varsinkin heikosti järjestäytyneillä aloilla tulisi tämän esityksen myötä ennemmin tai myöhemmin olemaan entistä heikommat työehdot, mutta siihen hallitus epäilemättä pyrkiikin, sanelemaan työelämän pelisääntöjä yksipuolisesti työntekijöiden asemaa heikentämällä. Tässä esityksessä valtaa vaikuttaa, vaatia parempaa työelämältä, vaatia riittävää taloudellista toimeentuloa ja toimia solidaarisesti suhteessa heikommassa neuvotteluasemassa oleviin aloihin kavennetaan merkittävällä tavalla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Suhonen, olkaa hyvä.

1.28 Timo Suhonen sd: Arvoisa herra puhemies! Pidän tähän väliin nyt puheenvuoron, jossa käsittelen todennäköisiä syitä siihen, miksi täällä nyt puhutaan työrauhalainsäädännöstä ja vielä yötä myöten. Ponnin tähän puheenvuoroon löytyy eiliseltä, jolloin täällä leimattiin työntekijäryhmiä erittäin huolestuttavien sanankääntein. Tämä lakipaketti, työrauhapaketti, lakkolait tai miten nyt vain, voitaisiin nimetä vaikka Lex Keiteleeksi, Lex Pentikäiseksi, Lex lapuanliikkeeksi tai Lex Metsäteollisuudeksi. On hyvin todennäköistä, että tämän työmarkkinakaaoksen alkusanat lausuttiin 10. joulukuuta 21, kun Teollisuusliitto saartoi Keitele Groupin, koska yhtiö ei suostunut neuvottelemaan työehtosopimuksista. Nyt tiedämme, että 4. tammikuuta 24, siis tänä vuonna, käräjäoikeuden tuomio tapauksen viimeisistä käänteistä sai lainvoiman, siis jutussa, jossa AKT nosti 13.10.22 vahingonkorvauskanteen Keitele Groupia vastaan perusteettoman turvaamistoimen hakemisesta. Siis lainvoiman sai sen saman Helsingin käräjäoikeuden päätös, mikä myönsi vajaa kaksi vuotta aiemmin miljoonan euron uhkasakolla turvaamistoimen. Turvaamistoimen se perui jo 31. joulukuuta 21. Keitele on maksanut AKT:lle vahingonkorvaukset.

No, mitä siis tällä on tekemistä näiden Orpo—Purra-lakkolakien kanssa, voisi äkkinäinen kysyä. Paljonkin. Muun muassa 27. joulukuuta 21 Suomen Yrittäjien toimitusjohtaja Mikael Pentikäinen vertasi AKT:n tukitoimia Teollisuusliitolle järjestäytynyttä rikolli-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

suutta edustavaan mafiaan. Ja edelleen 29. joulukuuta 21 hän vertasi AKT:n toimintaa laupuanliikkeeseen. Sitten Pentikäinen valittiin Keitele Groupin hallitukseen omistajasuvun ulkopuolisena jäsenenä. Käytännössä Keitele työnantajana oli itse saanut aikaan kohun miljoonan euron uhkasakkoineen perättömillä väitteillään, joihin turvaamistoimet perustuivat ja jotka johtivat oikeuden harhaan. Asiasta alkoi varsinainen ay-vihapuhe, jota oikeistopoliitikot nyt ovat täällä eduskunnassakin osin viljelleet. Tässä nyt leimataan kokonaisiammattikuntia.

Arvoisa puhemies! Kun Teknologiateollisuus lausui tästä työrauhalainsäädännöstä 4. joulukuuta 23, se vetosi, että tällä säätelyllä estetään joulukuun 21 kaltainen tilanne. Siis onko sittenkin kyseessä Lex Teknologiateollisuus? Eli vaikka AKT:n saartoa vastaan vaadittu turvaamistoimi oli perusteeton ja oikeudeton, samoin kuin miljoonan euron uhkasakko, tapahtumia käytetään perusteena lainsäädännön muuttamiselle, siis tälle fiaskopakettile, josta työrauha voi pian olla kaukana. Lisäksi työnantajien tietoinen retoriikka on saatu lanseerattua mediassa läpi. Siitä on tullut järjestäytyneiden työntekijöiden vastaista vihapuhetta, jota viljellään jopa ministeritasolla. Perusteettomien väitteiden hyväksikäyttöä on jatkettu vaikuttamistyössä vaadittaessa lakko-oikeuden rajoittamista.

Arvoisa puhemies! Kuten sanoin aiemmin, on Keitele tässä episodissa käräjäoikeuden lainvoimaisen päätöksen mukaisesti maksanut vahingonkorvaukset AKT:lle. En tiedä, ovatko Suomen palkansaajat saaneet korvauksia, ja saavatko he niitä koskaan, kun nämä lait nyt runnotaan täällä läpi. Ja nyt seuraavaksi tähän maahan runnotaan lailla paikallinen sopiminen ilman työehtosopimusta ja luottamusmieslukkoa.

Tämä menee nyt täällä selvästi ihon alle tai oikeammin takin alle niille, jotka ovat sanaan pyörtäneet viime vuoden vaalienaluspuheissaan. Se ottaa kovalle selvästikin, mutta kovemminhan se tulee ottamaan niille, joita on petetty. Kuten tiedämme, on petturin osa aina raskas, ja se on ja tulee olemaan ikuinen draaman aines. — Arvoisa puhemies, kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

1.32 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ei ole löydettävissä perusteluita sille, miksi poikkeuksellinen takautuva puuttuminen työehtosopimuksiin olisi painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Ottaen siis huomioon, että nykyisiä työrauhasäännöksiä on rajatuin muutoksin noudatettu jo vuodesta 46 lähtien, kyllä silloin selkeästi vaadittaisiin tässä ajassa, kaiken tämän historiallisen ajankulun jälkeen paljon painavammat perusteet sille, mikä on se erityinen laajempi tarve, jonka johdosta tämä voimaantulo ei tule normaalin tavan mukaisesti voimaan eli käytännössä odottamaan seuraavaa työehtosopimuskierrosta. Tämän tyyppisessä sopimukseen takautuvasti vaikuttavassa sääntelyssä on selkeästi perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan kyseessä 15 §:ssä turvattuun omaisuuden suojaan puuttuminen, jota tulisi tarkastella jälleen kerran perusoikeuksien rajoitusedellytysten kautta. Mutta ikävä kyllä tässä esityksessä ei käytetä aikaa siihen, että näin tehtäisiin. Miten voi olla mahdollista, että vuodesta 46 voimassa olleen käytännön jälkeen juuri tämä hallitus päätyy toisenlaiseen ratkaisuun ja päätyy vielä piut paut piittaamaan siitä, että se edes vaivauduttaisiin perustelemaan nimenomaan perusoikeuksien rajoitusedellytysten kautta?

Nyt siis hallituksen esityksen voimaantulosäännöksen mukaan laki korvaisi voimaan tullessaan sen voimassa olevan työehtosopimuksen työrauhaa koskevat säännökset. On tämä merkillinen tapa toimia tässä hallituksessa. Eli kysyn vaan: miksi tässä yhteydessä ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tätä keskustelua käyty? Jos ajattelette, että puhun tässä mitä puhun... Ilmeet ainakin hallituspuolueiden kansanedustajilla, niillä vähäisillä, jotka paikalla ovat, ovat sen tyyppisiä, että olette suorastaan huvittuneita. Minua ei huvita tässä mikään. Sellaiset professorit kuin Niklas Bruun ja emeritusprofessori Koskinen sekä emeritusprofessori Kaarlo Tuori kiinnittivät tähän huomiota perustuslakivaliokunnan käytännössä ja ihmettelivät, miten voi olla, että tästä ei piitattu tuon taivaallista. Minusta tämä on häpeällistä ja kertoo paljon siitä, että tässä hallituksessa ei välitetä edes näitten asiantuntijoiden käsityksistä siitä, miten perusoikeuksien rajoitusedellytyksiä pitäisi tulkita ja tarkastella.

Arvoisa puhemies! Arvointineuvosto huomautti hallitusta siitä, että vaihtoehtottomuuden puute on merkille pantavaa nimenomaan näiden perusoikeuksien rajoitusedellytysten näkökulmasta. Onkin mielenkiintoista, että hallituksen esityksessä ei ole tehty selkoa, mitä vähemmän perusoikeuksiin puuttuvia vaihtoehtoja olisi ollut käytössä ja miksi niitä ei otettu käyttöön tai miksi niitä ei pidetä riittävinä suhteessa hallituksen tavoitteisiin.

Arvoisa puhemies! Tämä esityshän lähtee siitä, kuten avoimesti hallituksen esityksessä tunnustetaan, että nykyisistä lakoista pitäisi saada viisi—kymmenen prosenttia pois, jotta tuottavuutta saataisiin eteenpäin. Mielikuvitusta ei tarvitse paljon olla, kun ehtisi keksiä kuusi minuuttia vuosittaistyöajasta per henkilö sellaisia toimia, jotka johtavat siihen, että kuuden minuutin verran säästettäisiin vuodessa vuosityöajasta per henkilö ikään kuin tuottavuustalkoissa. Muutama tulee nopeasti mieleen, mutta koska meidän tehtävämme ei ole tänä yönä kertoa meidän vaihtoehdosta, vaan ihmetellä, miten tämä voi olla mahdollista, niin kysyn vaan: miten voi olla mahdollista, että täällä esitetään, että kuuden minuutin vuosityöajan saamiseksi me pannaan perusoikeuksien nykyinen suoja päreiksi? Ei ihme, että arvointineuvosto ihmettelee, miten tämä ylipäätään on mahdollista.

No, joku voi tietysti sanoa, että hallituksella ei ole vaihtoehtoja, koska nämä listalla olevat asiat tuottavuuden lisäämiseksi tulivat suoraan... Eivät hallituspuolueilta, koska en usko, että kristillisdemokraatit, perussuomalaiset ja RKP ainakaan heti hallitusohjelmaneuvoittelussa päätyivät syömään sanansa. Sen verran ilmeistä oli ennen vaaleja, että lakko-oikeuteen ei kosketa. Joten muita tuottavuustalkoita ei todennäköisesti keksitty, koska tämä jäi ainoaksi pöydälle, minkä johdosta neljästä puolueesta kolme totesi, että vaihtoehtoja ei ole. Näin ollaan nyt siinä tilanteessa, että otetaan suunnaton riski.

Perusoikeusrajoitusten tulee siis täyttää kaikki perustuslakivaliokunnan käytännössään vahvistamat perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Siis ollakseen hyväksyttävä esimerkiksi tämän lakko-oikeuden rajoittamisen eli perusoikeusrajoituksen on perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan oltava painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. ILO:n yleissopimuksen 78 artiklan tulkintakäytännön sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkintakäytännön mukaan työnantajalle aiheutuva taloudellinen vahinko ei ole itsessään sallittu peruste työtaisteluiden rajoittamiselle. Silti, ikävä kyllä, hallituksen esityksessä nimenomaan lähdetään siitä, että tässä vähennetään työnantajalle tapahtuvia taloudellisia vahinkoja. Nyt iso kysymys tulee olemaan jatkoon kannalta, miten tässä käy. Jääkö Suomi kiinni ensimmäisenä demokratiana viime vuosikymmenillä, jolla sormet napsahtavat kuulkaa karttakepillä, ja todetaan, että olemme rikkoneet näitä sopimuksia?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Marttila, olkaa hyvä.

1.40 Helena Marttila sd: Arvoisa puhemies! Täällä onkin erittäin ansiokkaasti käsitelty tätä lakiesitystä jo monelta eri kantilta, mutta palaan minäkin vielä kerran hallituksen esi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

tykseen. Hallituksen esityksen tärkein peruste lakko-oikeuden rajaamiselle kuuluu näin: ”Pohjoismaisen käytännön” — siis pohjoismaisen käytännön — ”mukaisesti poliittisen työtaisteluoikeuden käyttöä rajoitetaan enintään yhden vuorokauden mittaisiin mielenilmaisuihin.” Vetoaminen tähän pohjoismaiseen käytäntöön on virheellinen. Hallituksen tavoite rajoittaa lakko-oikeutta ei ole pohjoismaisen lainsäädännön eikä oikeuskäytännön mukainen. Todellisuudessa ruotsalaisesta lainsäädännöstä tai oikeuskäytännöstä ei löydy kirjausta, jolla poliittiset lakot rajattaisiin pariin tuntiin tai vuorokauteen. Tarkkaa rajaa poliittisille lakoille ei ole ylipäättään olemassa. Muun muassa faktantarkistukseen erikoistunut Faktabaari on kumonnut väitteen virheellisenä. Hallitus siis vie Suomea kauas pohjoismaisesta tasosta.

Pohjoismaisesta mallista puhuttaessa viitataan yleensä Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa — ja aiemmin tietysti täällä Suomessa — työmarkkinoilla vallalla olevaan yhteistyön ja sopimisen kulttuuriin, johon liittyvät työmarkkinoiden korkea järjestäytymisaste ja kattava sosiaaliturva. Hyvinvointivaltion perustaa ei olisi voitu rakentaa ilman tätä laajaa, konsensukseen pyrkivää kulttuuria.

Arvoisa puhemies! Nyt hallitus tavoittelee pohjoismaisen mallin sijaan sen irtokuvaa. Hallitus on etsimällä etsinyt naapurimaistamme työmarkkinaheikennyksiä ja esittelee niitä uudistuksina. Se muokkaa työmarkkinoiden pelisääntöjä niin, että jatkossa työnantajalla on entistä suurempi määräysvalta. Työntekijöiden mahdollisuudet parantaa omaa asemaansa tai turvaa työmarkkinoilla ovat jatkossa hyvin rajalliset.

Hallitus perustelee toimiaan sillä, että verrokkimaissa lakko-oikeus on myös rajattua, mutta nämä hallituksen verrokkimaat tuntuvat löytyvän aivan muualta kuin pohjoisesta Euroopasta.

Työehtosopimusten kattavuuden heikentyessä myös Suomen jo valmiiksi heikko tuottavuuskehitys heikentyy entisestään. Tulevat sukupolvet ovat tämän hallituksen politiikan suurimpia häviäjiä.

Suomea on pidetty tähän asti esimerkillisenä työelämäkysymysten ja niistä sopimisen suunnannäyttäjänä. Nyt tilanne on kääntynyt siihen, että Suomen tilannetta kummastellaan myös muualla Euroopassa, kuulemma myös Euroopan parlamentin käytävillä. Pian saattaakin olla niin, että Euroopan unioni muodostuu suomalaisille työntekijöille ja työelämälle perälaudaksi, joka turvaa vähimmäisoikeuksia, silloin kun kansallisesti hallitus murentaa näitä oikeuksia yksipuolisesti. Onhan tämä mennyt aivan pääläelleen, kun tiedämme kaikki tässä salissa, että monesti Euroopan unionissa yritetään tavoitella sitä tasoa, mikä meillä Suomessa jo on.

Ihmisillä on ääni ja tavallisella palkansaajalla on ääni, joka tulee kuulla muutenkin kuin vain vaaliuurnilla. Tämä hallitus on kuitenkin päättänyt kuunnella vain elinkeinoelämää, ja sen vuoksi mekin täällä tänään puhumme. Edustaja Hamari listasi pitkän listan heikennyksiä, joita hallitus on jo tehnyt ja joita vielä on tulossa.

Suomen supervoima on luottamus. Se erottaa meidät monista maailman maista. Toimilaan hallitus voi joko lisätä tai vähentää tätä luottamusta, ja nyt valittu tie on väärään suuntaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Malm, olkaa hyvä.

1.45 Niina Malm sd: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Marttilan puheenvuorosta on hyvä jatkaa. Hän puhui hyvin pohjoismaisesta mallista ja siitä, mitä se tarkoittaa. — Tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

hallituksen esitys totta tosiaan vie meitä entistä kauemmas Pohjoismaista. Tämä vie meidät sinne ILO:n tarkkailuluokalle, kuten olemme tänä iltana jo monesti kuulleet. Tämä vie meitä myös sinne Itä-Euroopan työmarkkinoiden suuntaan. Minusta se on varsin surullista, varsinkin kun hallitus itse perustelee toimiaan pohjoismaisella mallilla mutta oikeasti suuntaa meidän palkansaajat itäeurooppalaisille työmarkkinoille. Tai jos tuntuu pahalta se ajatus itäeurooppalaisista työmarkkinoista, niin eivät ne Ranskakaan työmarkkinat kovin hyvältä näytä. Jokainen tässä salissa vielä illan — vai onko jo aamun — tunteina istuva muistaa varmasti keltaliivit, jotka Ranskassa lähtivät mieltänsä osoittamaan, ja ongelmahan siinä oli se, että kukaan ei tätä joukkoa hallinnut.

Suomessa ja Pohjoismaissa se vahvuus on nimenomaan ollut siinä, että meillä on väki ollut järjestäytynyttä ja jos mieltä ollaan osoitettu tai oltu lakossa, niin sekin on ollut järjestäytynyttä. Joku on aina hallinnut porukkaa, pitänyt sen kasassa, ja myöskin se mielenosoittaminen tai lakkoilu on loppunut siinä vaiheessa, kun on yhdessä sovittu. Toki yhdessä sopimiseen vaaditaan se, että yhdessä neuvotellaan ja yhteisiä sopimuksia tehdään, mutta tässä nyt tämän illan aikana on selvinnyt sekin, että tämä ei ole hallituksen tavoite, vaan enemmän on kyse sanelupolitiikasta.

Kun sitten tässä edustaja Hamari luetteli näitä hallituksen tehtyjä toimia ja tulevia toimia, niin onhan se aika kristallinselvää jo tässä vaiheessa, miksi tämä lakko-oikeus täytyy nyt väen vängällä kiireellä saada läpi. Hallitus tietää varsin hyvin, että seuraavat esitykset eivät varmasti ole yhtään sen miellyttävämpiä, mutta sen sijaan, että toimittaisiin kuten oikeusvaltiossa ja sopimussyhteiskunnassa, niin että neuvoteltaisiin, halutaankin sulkea palkansaajien suut ja säätää lakko-oikeuden rajoituksesta. Eli vähän annetaan itselle sitten vapaat kädet, että voidaan tehdä lainsäädäntöä ja olla ottamatta vastaan kritiikkiä. Tähän poliittiseen päätöksentekoon kuuluu se kritiikki. Joskus se on kovempaa, ja joskus se on kevyempää, mutta silloin kun on valtaa, niin on myös vastuuta, ja sen, kenellä on valtaa, kuuluu sitä käyttää vastuullisesti.

No, sitten ehkä yksityiskohtaisempiin asioihin:

Hallituksen esityksessä on mainittu myös muut työtaistelutoimet, ja niitä ei tässä vielä kovin tarkkaan olla perattu, ja itsekin mietin sitä, miten näitä muita työtaistelutoimia voisi sanoittaa niin, että se on ymmärrettävää. No ne esimerkiksi käsittävät vuoronvaihtoon liittyvät lakkotoimenpiteet työpaikoilla tai vaikka ylityökiellon. Ylityökieltohan on perinteisesti ollut se ensimmäinen ja kaikista kevyin muoto, kun on työtaistelutoimia tehty, ja ylityökiellosta aina ensimmäiseksi on lähdetty liikkeelle. Sinänsä itse ylityökiellon käyttäminen on oikeastaan työnantajan oman työsuunnittelun surkeutta. Jos ylitöitä joutuu tekemään, niin silloin on työ ja resurssi kyllä mitoitettu väärin. Ja varsinkin jos siitä ylityökiellosta tulee työnantajalle haittaa, silloinhan se ei enää vastaa ylityön alkuperäistä tarkoitusta eli nopeita joustoja. Ylityötä on rajoitettu, ja sitä myöskin seurataan, että ylitöitä tehdään vuodessa siedettävä määrä, ettei kukaan työtaakan alle tule väsähtämään, mutta aina siinä vaiheessa, kun työpaikoilla ylityökielto astuu voimaan, se onkin hirvittävää tuotannon näkökulmasta.

No tähänhan olisi varsin yksinkertainen ratkaisu se, että joko sitten katsotaan sitä työvoiman tarvetta lisätyövoimalla tai sitten järjestellään sitä työtä uudelleen. Sen takia varsin usein törmäähän niihin kuulumisiin työpaikalta, että tätä valmiutta myöskään yhdessä sopimiseen siellä työpaikalla ei ole, jotta niitä töitä voitaisiin järjestellä niin, että kerettäisiin työt tekemään ajallaan. Se on kummallinen homma, että aina siinä vaiheessa, kun tilaukset ovat myöhässä, se on jollain tapaa sen palkansaajan, työntekijän, vika eikä suinkaan esi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

merkiksi sen vika, että investointeja ei ole työpaikalla tehty tai koneet ovat ensimmäisen maailmansodan aikaisia.

Tässä, arvoisa puhemies, nämä huomiot. Ehkä nyt vielä toivoisin tähän loppuun, että hallitus todella punnitsee, onko ILO:n tarkkailuluokka se, mihin halutaan mennä sillä periaatteella, että pitää olla taloudellisia vaikutuksia, kun niitä taloudellisia vaikutuksia tällä esityksellä ei edes ole.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Viitala, olkaa hyvä.

1.51 Juha Viitala sd: Arvoisa herra puhemies! Hallitusohjelmassa mainitaan, että hallituksen tavoitteena on hyvä työelämä. Miten työelämä paranee, kun työntekijöihin kohdistetaan heikennyksiä useassa eri muodossa?

Hallitusohjelmasta ovat unohtuneet kaikki työntekijöiden asemaa parantavat asiat, ja sukupuolivaikutusten arvioinnit on tämän lain suhteen tehty puutteellisesti. Hallituksen sitoutuminen työelämän tasa-arvon edistämiseen on kirjattu hallitusohjelmaan, mutta työrauhalainsäädännön yksipuolinen muuttaminen uhkaa tätä tavoitetta. On valitettavaa, että hallitus ei ole arvioinut näiden muutosten vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon työelämässä, mikä on merkittävä puute.

Myötätuntotyötaisteluiden ja poliittisten työtaisteluiden rajoittamisen vaikutukset ovat jääneet kokonaan huomiotta. Nämä työtaistelumuodot ovat olennaisia erityisesti niillä aloilla, joilla järjestäytymisaste on matala tai työehtosopimusten kattavuus heikko. Esimerkiksi hoitoalalla, joka on naisvaltainen, muiden alojen tuki on erittäin merkittävää neuvottelutilanteissa.

Ehdotettu henkilökohtainen 200 euron seuraamusmaksu laittomasta työtaisteluun osallistumisesta kohdistuu epäsuhtaisesti pienituloisiin naisiin ja miehiin. Tämä on erityisen ongelmallista, kun otetaan huomioon, että monet työntekijät, kuten nollatuntisopimuksilla työskentelevät, elävät epävarmoissa taloudellisissa olosuhteissa.

Sukupuolivaikutusten arviointi on välttämätöntä, ja sen tulisi tapahtua huolellisesti ja kiirehtimättä. Lainvalmistelun nopeuttaminen on estänyt kattavan arvioinnin eri toteuttamisvaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista, mikä on vastoin hyvää lainsäädäntöprosessia.

Kehotan hallitusta ottamaan sukupuolivaikutukset vakavasti ja varmistamaan, että työelämän tasa-arvo ei ainoastaan säily vaan myös vahvistuu. Tämä on perusedellytys oikeudenmukaiselle ja tasapainoiselle yhteiskunnalle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kokko, olkaa hyvä.

1.54 Jani Kokko sd: Arvoisa puhemies! Olemme nyt jo toista vuorokautta keskustelleet tästä hallituksen työrauhalainsäädäntöä ja lakko-oikeutta koskevasta esityksestä. Ehkä nyt näin kohta aamukahdelta on syytä kiittää myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan hallituspuolueiden edustajia, jotka ovat olleet kuuntelemassa tätä keskustelua ja niitä huolia, joita esiin on nostettu. Varmasti kaikki asiat on jo sanottu monesta eri näkökulmasta ja yritetty analysoida tätä tilannetta, ja ehkä se viimeinen, mitä itse haluan nostaa esille, on se, voisiko edelleen harkita tätä asiaa, että onko näin merkittävä lakko-oikeuden ja suorastaan perusoikeuksien rajoittaminen tarpeellista, varsinkin jos vielä ottaa nyt nämä tilastot huomioon, että Suomi ei ole sen lakkoherkempi maa kuin muutkaan meidän verrokkimaista. Onko näin raju toimenpide työntekijöiden oikeuksiin kajoamisessa aivan tarpeellinen?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Tämä on ehkä nyt omasta puolestani se viimeinen vetoamus tähän keskusteluun, että hallitus vielä harkitsisi asiaa, ettei käy niin, että tämä käynnistää sellaisen ketjureaktion, jota hallitus tai elinkeinoelämä ei edes itsekään hallitse, kun tämä sopimisen kulttuuri lopullisesti murretaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

1.56 Lotta Hamari sd: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Yhdestä asiasta itse asiassa voin sanoa olevani iloinen, nimittäin kello tosiaan lähenee kahta ja huomasin, että täällä ihan oikeasti kuunnellaan edustajien puheenvuoroja. Nimittäin tein aikaisemmassa puheenvuorossani virheen, ja täällä edustaja Suhonen sen heti bongasi siitä puheenvuorosta. Eli sainoin joitakin lakiesityksiä jo viedyksi läpi, mutta osa niistä, mitä kerroin, että olisi viety jo läpi, on vasta käsittelyssä. Pahoittelen tätä virhettä, ja halusin sen tässä nyt vielä sanoa.

Sitä suuremmalla syyllä toisaalta olen myöskin pahoillani tietenkin tästä lakko-oikeuden rajaamisesta, koska siellä on todella isoja esityksiä siis vielä tulossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

1.56 Kim Berg sd: Arvoisa puhemies! Myötätuntotaisteluilla on tarkoitus tukea toista työtaistelua, kun ammattiliiton oma neuvottelutoiminta työnantajan kanssa ei riitä. Myötätuntotaisteluja järjestävät toiset ammattiliitot tukeakseen kyseisten työehtosopimusneuvottelujen edistymistä.

Hallituksen esityksellä myötätuntotaisteluiden käyttövoimaa rajattaisiin merkittävästi. Myötätuntotaistelun rajoituksilla voi olla isoja vaikutuksia esimerkiksi terveydenhuolto-sektorin työntekijöiden mahdollisuuteen saada riittävästi vipuvoimaa omiin työehtosopimusneuvotteluihinsa. Myötätuntotaisteluilla on siis tärkeä rooli työehtojen parantamisessa niillä aloilla, joilla alojen omat toimet eivät riittävästi tuo voimaa vallan epätasapainoon työmarkkinaosapuolten välillä.

Hallituksen esityksessä oikeus myötätuntotaisteluun sidottaisiin nykyistä vahvemmin sellaisiin toimenpiteisiin, joilla on suora vaikutus pääriidan osapuoliin. Muiden kuin suoraan pääriidan osapuoliin vaikuttavien myötätuntotaisteluiden sallittavuus jäisi arvioitavaksi niiden vaikutusten laajuuden perusteella. Käytännössä jää kuitenkin epäselväksi, miten vaikutuksia mitattaisiin, millaiset vaikutukset olisivat sallittuja pääriitaan vaikuttamiseksi ja millaiset vaikutukset katsottaisiin lakiesityksen tarkoittamalla tavalla suhteettomiksi. Vahingot ja vaikutukset ilmenevät yleensä vasta työriidan päättymisen jälkeen ja ovat väliaikaisia. Täten vahinkojen arviointi etukäteen on myötätuntotaisteluun osallistuvalla järjestöllä mahdotonta, vaikka järjestön ei tarvitse ottaa huomioon työnantajan toimia vaikutusten lieventämisessä. Myötätuntotaisteluihin esitetyt pykälät ja pykälämuutokset tulevat johtamaan oikeusistuimissa useisiin tulkinnallisiin epäselvyyksiin. Tulkinnanvaraisuus jättää oikeusistuimille liikaa tehtävää, joka kuuluu lainsäätäjälle.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä on esitetty hyvityssakkojen enimmäismäärän korotusta 37 400 eurosta 150 000 euroon. Nykyisestä lainsäädännöstä poiketen hallitus esittää hyvityssakkoon alarajaksi 10 000 euroa. Esityksessä nimenomaisesti haluttiin lisätä hyvityssakkojen määrää ainoastaan työrauharikkomuksista annettuihin hyvityssakkoihin. Lisäksi hallituksen esityksessä tuodaan esiin, etteivät tuomittavat seuraamukset saa olla kohtuuttomia eivätkä johtaa yhdistysten toiminnan päättymiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 42/2024 vp

Samalla kun hallitus esittää hyvityssakkojen korottamista, se laajentaa hyvityssakkojen soveltamisalaa koskemaan myös myötätuntotaisteluiden ja poliittisten työtaisteluiden rajoitusten rikkomista. Hyvityssakon alarajan määrittäminen on erittäin järkeä teko, jolla pyritään rampauttamaan paikallisten ammattiyhdistysten ja ammattiosastojen mahdollisuuksia toiminnan ylläpitämiseen ja jatkamiseen. Lainsäädännössä ei tarvitse olla näin korkeaa minimirajaa, vaan se voitaisiin asettaa esimerkiksi 2 000 euroon.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijakuulemisissa nostettiin esiin myös pariteettiperiaatteen romuttaminen. Pariteettiperiaate tarkoittaa, että kollektiivisen työoikeuden osapuolia eli työmarkkinajärjestöjä kohdellaan tasavertaisesti. Työnantaja tai työnantajayhdistys, joka rikkoo työehtosopimuksen määräyksiä, voidaan tuomita hyvityssakkoon samalla tavalla kuin työehtosopimusta rikkova työntekijäyhdistys. Hyvityssakon enimmäismäärä on ollut sama molemmille osapuolille, eli tuo 37 400 euroa. Lakiesityksessä kuitenkin ehdotetaan nostettavaksi merkittävästi vain työrauhan kohdistuvista työehtosopimusrikkomuksista määrättävien hyvityssakkojen euromäärää. Työrauha on työntekijäpuolen pääasiallinen sopimusvelvoite, ja työrauhan kohdistuvat työehtosopimusrikkomukset ovat tavallisesti työntekijäpuolen rikkomuksia. Vastaavasti työnantajapuolen rikkomukset taas kohdistuvat tyypillisesti muihin työehtosopimuksen ehtoihin, joista määrättäviä seuraamuksia ei esitetä nostettavaksi.

Arvoisa puhemies! Vuosikymmeniä työmarkkinoilla on ollut sama linja hyvitysten tason osalta, että rikkomuksiin suhtaudutaan samalla tavalla, niin työnantajapuolen rikkomustapauksiin, kun tietten rikotaan työehtosopimuksen määräyksiä, kuin työntekijäpuolen työrauhavelvollisuuden vastaisiin toimiin. Hyvityssakkojen suuruuden yhtäläisyys työnantaja- ja työntekijäpuolelle on taannut tietynlaisen tasapainon työtuomioistuimen toiminnassa. Nyt ei kosketa työnantajarikkomusten seuraamuksiin, mikä ei ole oikein. Pariteettiperiaatteen tulisi olla jatkossakin entisenlaisensa, koska se on toiminut tasapainottavana tekijänä rikkomusten tuomitsemisessa.

Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.